

Ton Nabben Marije Wouters Annemieke Benschop Dirk J. Korf

Coffeeshops, toerisme, overlast en illegale verkoop van softdrugs, 2014

Verdiepende studie in vijf gemeenten

Bonger Reeks

28

COFFEESHOPS, TOERISME, OVERLAST
EN ILLEGALE VERKOOP VAN SOFTDRUGS, 2014

VERDIEPENDE STUDIE IN VIJF GEMEENTEN

Ton Nabben
Marije Wouters
Annemieke Benschop
Dirk J Korf

m.m.v. Nienke Liebregts

Dit onderzoek is uitgevoerd door het Bonger Instituut voor Criminologie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Amsterdam, in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Begeleidingscommissie

Dhr. prof. dr. E.R. Kleemans (voorzitter) – Vrije Universiteit Amsterdam

Dhr. ir. S. Hoorens – RAND Europe

Dhr. J.A.F. Jaspers – Nationale politie

Mevr. dr. M.W. van Laar – Trimbos-instituut

Dhr. drs. E. Lanting – Openbaar Ministerie / Parket Generaal

Dhr. drs. R.F. Meijer – WODC / Statistische Informatievoorziening en Beleidsanalyse

Mevr. E.A.M. de Weerd MSc. – Ministerie van Veiligheid en Justitie / DGRR

Mevr. dr. M.M.J. van Ooyen-Houben (projectbegeleider) – WODC

Bonger Instituut voor Criminologie

Universiteit van Amsterdam

www.bonger.nl

Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC)

Ministerie van Veiligheid en Justitie

www.wodc.nl

Nabben T, Wouters M, Benschop A & Korf DJ (2015) *Coffeeshops, toerisme, overlast en illegale verkoop van softdrugs, 2014. Verdiepende studie in vijf gemeenten*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	5
	Onderzoek in twee fasen	5
	Bevindingen eerste fase.....	6
	Tweede fase: duiding en inkleuring	8
	Verdiepende studie	8
	Hotspots.....	9
	Interviews met lokale experts.....	10
	Lokaal veldwerk.....	11
	Buurtenquête	12
	Opbouw van dit rapport.....	12
2	GEMEENTE I - HANGJONGEREN	14
	Hotspot - bibliotheek en plein.....	14
	Overlast	14
	Wie veroorzaakt overlast?.....	15
	Wanneer is er overlast?.....	16
	Overlastmeldingen en registratiecijfers.....	17
	Is de overlast anders dan in 2014?.....	18
	Buurtenquête	19
3	GEMEENTE II - STRAATHANDEL EN VERSLAAFDE DAKLOZEN	22
	Hotspot – plein en doorgangsstraat.....	22
	Overlast	23
	Wie veroorzaakt overlast?.....	24
	Wanneer is er overlast?.....	25
	Overlastmeldingen en registratiecijfers.....	25
	Is de overlast anders dan in 2014?.....	26
	Buurtenquête	26
4	GEMEENTE III - COFFEESHOPKLANTEN EN DAKLOZEN	29
	Hotspot A - doorgangsstraat	29
	Overlast	30
	Wie veroorzaakt overlast?.....	30
	Wanneer is er overlast?.....	31
	Overlastmeldingen en registratiecijfers.....	31
	Is de overlast anders dan in 2014?.....	32
	Hotspot B - woonwijk.....	32
	Overlast	33
	Wie veroorzaakt overlast?.....	33
	Wanneer is er overlast?.....	33
	Overlastmeldingen en registratiecijfers.....	33
	Is de overlast anders dan in 2014?.....	34
	Buurtenquête	34
5	GEMEENTE IV - RUNNERS, VERKEER, RONDHANGERS EN FREQUENTE KLAGERS.....	37
	Hotspot A - doorgangsstraat	37
	Overlast	38
	Wie veroorzaakt overlast?.....	39
	Wanneer is er overlast?.....	40
	Overlastmeldingen en registratiecijfers.....	40
	Is de overlast anders dan in 2014?.....	41

	<i>Hotspot B</i> - winkelstrook en parkeerplein	42
	Overlast	42
	Wie veroorzaakt de overlast?	44
	Wanneer is er overlast?.....	44
	Overlastmeldingen en registratiecijfers.....	45
	Is de overlast nu anders dan in 2014?	45
	Buurtenquête	45
6	GEMEENTE V - hardnekkige runners en buurt in transitie	48
	<i>Hotspot A</i> - doorgangsstraat	48
	Overlast	49
	Wie veroorzaakt overlast?.....	50
	Wanneer is er overlast?.....	51
	Overlastmeldingen en registratiecijfers.....	51
	Is de overlast anders dan in 2014?.....	52
	<i>Hotspot B</i> - boulevard.....	52
	Overlast	53
	Wie veroorzaakt overlast?.....	54
	Wanneer is er overlast?.....	55
	Overlastmeldingen en registratiecijfers.....	55
	Is de overlast anders dan in 2014?.....	56
	Buurtenquête	56
7	SAMENVATTING EN CONCLUSIE	59
	Typen hotspots.....	62
	Overlast	62
	Coffeeshops.....	62
	Drugrunners en dealers	63
	Coffeeshop- en softdrugstoeristen.....	64
	Andere overlastgevers.....	64
	Veranderingen in mate van overlast.....	64
	Handhaving en andere maatregelen.....	65
	Overlastmeldingen.....	65
	Registratie van overlast.....	66
	Slotconclusie	66
8	SUMMARY AND CONCLUSIONS	68
	Types of hotspots.....	71
	Nuisance	71
	Coffeeshops.....	71
	Drug runners and dealers	72
	Coffeeshop and soft drug tourists	73
	Other nuisance makers	73
	Changes in the scale of nuisance.....	73
	Law enforcement and other measures	74
	Reporting nuisance.....	75
	Recording nuisance	75
	Conclusions.....	76
9	Bijlage - tabellen buurtenquête.....	77
10	Referenties	88

1 INLEIDING

Op 1 januari 2012 werd het Nederlandse coffeeshopbeleid aangescherpt. In de Aanwijzing Opiumwet van het Openbaar Ministerie werden aan de reeds bestaande AHOJG-criteria voor coffeeshops twee nieuwe gedoogcriteria toegevoegd: het besloten club- en het ingezetenen criterium.¹ De handhaving van de nieuwe criteria startte in mei 2012 in Limburg, Noord-Brabant en Zeeland. Al snel nam het drugstoerisme in deze drie provincies sterk af. De coffeeshops raakten – naast hun niet-ingezetenen – echter ook een flink deel van hun lokale clientèle kwijt, omdat gebruikers, met name jongere, zich niet wilden laten registreren als lid. De illegale gebruikersmarkt (d.w.z. cannabisverkoop buiten de coffeeshop) groeide. Omwonenden, die vóór 1 mei vooral overlast ervoeren van coffeeshops en hun (buitenlandse) bezoekers, hadden nu meer overlast van dealactiviteiten (Van Ooyen-Houben, Bieleman & Korf, 2013).

Eind 2012 is het coffeeshopbeleid opnieuw aangepast. Het besloten clubcriterium is komen te vervallen en vanaf 2013 wordt de beslissing over het al dan niet actief handhaven van het ingezetenen criterium op lokaal niveau genomen. Eind 2013 was de heftige dynamiek van verschuivingen op de gebruikersmarkt weliswaar geluwd en was de situatie op de meeste plaatsen relatief rustig en beheersbaar, maar de hierboven beschreven effecten van de beleidswijziging bleven in de zuidelijke provincies waarneembaar (Van Ooyen-Houben, Bieleman & Korf, 2014).

Onderzoek in twee fasen

Sinds de introductie van het aangescherpte coffeeshopbeleid werd de minister van Veiligheid en Justitie middels evaluatieonderzoek (Van Ooyen-Houben, Bieleman & Korf, 2013; Van Ooyen-Houben, Bieleman & Korf, 2014) en voortgangsrapportages geïnformeerd over ontwikkelingen op het gebied van coffeeshops, toerisme, overlast en illegale verkoop van softdrugs (TK 2012-2013, 24077, nr. 310). Het evaluatieonderzoek was landelijk en combineerde meerdere informatiebronnen en onderzoeksmethodieken. De voortgangsrapportages waren echter gericht op de drie zuidelijke provincies en vooral gebaseerd op registratiecijfers van politie en Openbaar Ministerie. Deze registratiecijfers zijn soms weinig specifiek voor softdrugs en mede afhankelijk van meldingsbereidheid en personele opsporings- en handavingsinzet, wat de interpretatie bemoeilijkt.

Vanuit de behoefte aan een landelijk beeld en aan duiding van de registratiecijfers, hebben we ontwikkelingen in kaart gebracht die zich voordoen in coffeeshop- en softdrugstoerisme, softdrugsgereleerde overlast, verkoop van cannabis aan gebruikers buiten de coffeeshop en drugsrunnen, alsmede de geografische spreiding van deze fenomenen. Hiertoe zijn niet alleen cijfers van politie en OM geanalyseerd, maar is ook systematisch en onafhankelijk informatie verzameld middels interviews en lokaal veldwerk om de cijfers te duiden.

¹ De AHOJG-criteria staan voor: Geen affichering (A), geen harddrugs (H), geen overlast (O), geen verkoop en geen toegang verlenen aan jeugdigen onder de 18 jaar (J) en geen verkoop van grote hoeveelheden per transactie (G). Volgens het besloten clubcriterium (in de volksmond 'wietpas') mogen coffeeshops uitsluitend toegang verlenen en verkopen aan personen op een controleerbare ledenlijst. Het ingezetenen criterium stelt dat coffeeshops alleen toegang mogen verlenen en verkopen aan ingezetenen (d.w.z. personen die zijn ingeschreven bij een Nederlandse gemeente).

Onderzoeksvragen

Voor beide fasen waren de onderzoeksvragen als volgt:

- Welke ontwikkelingen zijn in 2014 waarneembaar in de aard, omvang en geografische spreiding van het coffeeshoptoerisme en softdrugstoerisme?
- Welke ontwikkelingen zijn in 2014 waarneembaar in de aard, omvang en geografische spreiding van de softdrugserelateerde overlast?
- Welke ontwikkelingen zijn in 2014 waarneembaar in de aard, omvang en geografische spreiding van de illegale verkoop van cannabis aan gebruikers buiten de coffeeshops?
- Welke ontwikkelingen zijn in 2014 waarneembaar in de aard, omvang en geografische spreiding van het drugsrunnen?

Terminologie

Met **coffeeshoptoerisme** wordt bedoeld op het bezoek van niet-ingezetenen van Nederland aan coffeeshops en onder **softdrugstoerisme** verstaan we de verkoop van cannabis aan niet-ingezetenen buiten de coffeeshop. Onder **softdrugserelateerde overlast** wordt zowel ervaren coffeeshopoverlast (o.a. verkeers- en parkeerproblemen, stank- en geluidsoverlast, klanten en andere personen die rond de coffeeshop hangen) als ervaren overlast van illegale verkoop van cannabis buiten de coffeeshops (drugrunners en dealers) verstaan. De belangrijkste vormen van **illegale verkoop** van softdrugs zijn: straatdealers (op straat, op een plein, in een park of elders in de openbare ruimte), 06-dealers (telefonische bestelling en bezorging op thuisadressen of andere plaatsen), thuisdealers (verkoop vanuit een woning), en winkel- en horecadealers (onder de toonbank in een winkel of in een horecagelegenheid). Een **drugrunner** is iemand die klanten werft en naar een illegale verkoper leidt. Drugrunners verkopen zelf niet of nauwelijks softdrugs.

Softdrugs andere dan cannabis (andere middelen op lijst II van de Opiumwet, bijv. kalmeringsmiddelen en pad-do's) en het fenomeen hennepsteelt vallen buiten de reikwijdte van dit onderzoek, evenals harddrugs.

Bevindingen eerste fase

In de eerste fase is landelijke cijfermatige systeemkennis verzameld in de vorm van in 2014 bij de politie geregistreerde incidenten van drugsoverlast, softdrugsbezit en -handel, alsmede door het Openbaar Ministerie behandelde softdrugsfeiten. Deze cijfers zijn landelijk en regionaal geanalyseerd en vervolgens in een brede steekproef van 31 grote, middelgrote en kleine coffeeshopgemeenten verspreid over Nederland. De cijfermatige systeemkennis van deze steekproefgemeenten werd aangevuld met informatie uit interviews met lokale experts: gemeentebambtenaren en politiefunctionarissen die zicht hebben op de lokale softdrugsmarkt. De uitkomsten van deze eerste onderzoeksfase zijn medio 2015 gerapporteerd (Benschop, Wouters & Korf, 2015) en worden hieronder kort samengevat.

Resultaten van de eerste onderzoeksfase

De verzamelde landelijke cijfermatige systeemkennis bestond uit bij de politie geregistreerde incidenten overlast i.v.m. alcohol/drugs (E38) en incidenten van softdrugsbezit of -handel (F41+F43), alsmede door het Openbaar Ministerie (OM) behandelde softdrugsfeiten (art. 3 OW, excl. hennepsteelt) over 2014. Achter de landelijke cijfers ging een grote geografische spreiding schuil: er was veel variatie tussen regio's en gemeenten, ook wanneer rekening gehouden werd met inwonertal. De meeste gemeenten konden geen lokale registratiecijfers leveren over toerisme, overlast en illegale verkoop (anders dan de politiecijfers), maar lokale experts waren over het algemeen wel in staat om kwalitatieve indicaties van de omvang te geven. In grote lijnen was er veel overeenstemming tussen de cijfermatige systeemkennis en de informatie van de lokale experts.

Resultaten van de eerste onderzoeksfase (vervolg)

In het midden, westen en noordwesten van het land waren er in 2014 over het algemeen vrijwel geen **coffeeshoptoeristen** noch **softdrugstoeristen**. Afgezien van de hoofdstad, trekken de meeste coffeeshopgemeenten in dit deel van het land nauwelijks buitenlandse bezoekers, althans niet het type toeristen dat interesse heeft in softdrugs. Alleen in de oostelijke grensgemeenten – die het ingezetenen criterium niet actief handhaven – waren veel coffeeshoptoeristen. De grotere zuidelijke grensgemeenten – waar niet-ingezetenen uit de coffeeshops worden geweerd – hadden niet of nauwelijks coffeeshoptoeristen (meer), maar wel veel softdrugstoeristen.

De meeste gemeenten (19 van de 31) rapporteerden in 2014 niet of nauwelijks **coffeeshopoverlast**. Daar waar wel sprake was van coffeeshopoverlast, bestond die voornamelijk uit verkeers- en parkeerproblemen in vaak toch al nauwe straten en uit rondhangers (vaak jongeren in de leeftijd 18-24 jaar) in toch al drukke buurten. De overlast werd vooral gemeld in grote en middelgrote gemeenten, verspreid over het land. Een deel van de coffeeshopoverlast werd toegeschreven aan de lokale coffeeshopklanten, maar net zo vaak werden ook niet-klanten verantwoordelijk gehouden. In drie zuidelijke gemeenten werd matige tot ernstige overlast nadrukkelijk niet toegeschreven aan de coffeeshops en hun klanten, maar aan drugsrunners en dealers, die zich richtten op niet-ingezetenen die geweerd werden bij de coffeeshops. Deze coffeeshopoverlast door drugsrunners en dealers kwam niet voor in alle gemeenten waar niet-ingezetenen worden geweerd uit de coffeeshops.

Indicaties voor (ontwikkelingen in) softdrugsgerelateerde overlast, al dan niet door of rond coffeeshops, vloeiden ook voort uit **overlastincidenten in politieregistraties**. Over het algemeen gold: hoe groter de gemeente, hoe groter het aantal geregistreerde overlastincidenten, ook wanneer rekening gehouden werd met het grotere aantal inwoners. Per capita waren de aantallen geregistreerde overlastincidenten in Limburg en Zeeland-West-Brabant bovengemiddeld. Een link met grensproblematiek kon niet worden gelegd, want de andere zuidelijke grensregio (Oost-Brabant) en de grensgemeenten in het oosten van het land scoorden niet bovengemiddeld. Landelijk, regionaal en ook in de meeste afzonderlijke gemeenten duidde het aantal geregistreerde overlastincidenten op een seizoenseffect: lage aantallen in de wintermaanden en een piek in de zomer.

In veel gemeenten waren er niet of nauwelijks signalen van **illegale verkoop** van softdrugs. Als er wel illegale verkoop was, dan waren dat meestal straatdealers (17 gemeenten). Thuisdealers (7), 06-dealers (6) of winkel- en horecadealers (6) werden minder vaak gemeld. Verkoop van softdrugs via internet werd niet gesignaleerd. Gemeenten waar wel (zeer) veel en ook verschillende typen illegale verkopers actief waren, lagen in de drie zuidelijke grensregio's. Straatdealers verkochten daar softdrugs aan toeristen die uit de coffeeshops werden geweerd. In deze gemeenten werden ook (zeer) veel **drugrunners** gemeld. Toch waren er ook zuidelijke gemeenten, waar niet-ingezetenen eveneens uit de coffeeshops werden geweerd, waar geen omvangrijke illegale markt bestond. Daarnaast verkochten in twee oostelijke grensgemeenten dealers (ook) aan niet-ingezetenen, die daar wel welkom waren in de coffeeshops. De gemeenten waar (veel) illegale verkopers actief waren, waren over het algemeen ook gemeenten waar politie relatief veel softdrugsincidenten geregistreerde en/of OM relatief veel softdrugsfeiten. In tegenstelling tot de geregistreerde overlastincidenten, lieten deze cijfers geen seizoensfluctuatie zien. Zowel het aantal door politie geregistreerde incidenten van softdrugsbezit en -handel, als het aantal door Openbaar Ministerie behandelde softdrugsfeiten, waren gedurende het kalenderjaar 2014 min of meer stabiel.

Het waren dus vooral de gemeenten in de zuidelijke grensregio's, waar zowel de registratiecijfers als door experts gemelde softdrugstoerisme, coffeeshopoverlast en illegale verkoop matig tot hoog scoorden. Een direct verband met het ingezetenen criterium kon echter niet worden gelegd, omdat in de meeste overige gemeenten, die laag tot gemiddeld scoren op de onderzochte punten en waar niet-ingezetenen niet worden geweerd, überhaupt weinig buitenlandse toeristen komen.

Tweede fase: duiding en inkleuring

De resultaten van de eerste fase gaven in grote lijnen antwoord op de onderzoeksvragen. In de tweede fase van het onderzoek zijn de gesignaleerde ontwikkelingen – met name op het gebied van overlast – nader geduid en ingekleurd door middel van een verdiepende studie. Daarbij is onderzocht hoe de overlast op lokaal niveau eruit ziet en wordt ervaren, hoe de registratiecijfers tot stand komen en welke factoren een rol spelen bij ontwikkelingen in overlast(cijfers).

Verdiepende studie

De tweede fase van het onderzoek is uitgevoerd in een selectie van 5 van de 31 steekproefgemeenten uit de eerste fase. In deze gemeenten is meer uitgebreide dataverzameling gedaan, waarbij straatkennis is verzameld in lokaal veldwerk. Bij de selectie van de vijf gemeenten is gestreefd naar geografische spreiding en variatie in gemeentegrootte, al dan niet actieve handhaving van het ingezetenen criterium en mate van coffeeshop- en softdrugstoerisme, coffeeshopoverlast en illegale verkoop, op basis van de in de eerste fase geanalyseerde registratiecijfers en interviews met lokale experts. De vijf verdiepinggemeenten zijn:

- Een kleine gemeente in het noordwesten, waar het ingezetenen criterium niet wordt gehandhaafd. Er was volgens de lokale experts uit de eerste fase weinig coffeeshoptoerisme, relatief weinig coffeeshopoverlast en weinig tot matige illegale verkoop.
- Een middelgrote gemeente in het oosten, waar het ingezetenen criterium niet wordt gehandhaafd. Er was volgens de lokale experts uit de eerste fase veel coffeeshoptoerisme, relatief weinig coffeeshopoverlast en weinig tot matige illegale verkoop.
- Een middelgrote gemeente in het zuiden, waar het ingezetenen criterium (nog) niet is opgenomen in het beleid, maar wel wordt gehandhaafd. Er was volgens de lokale experts uit de eerste fase weinig coffeeshoptoerisme, matige coffeeshopoverlast en weinig tot matige illegale verkoop.
- Een middelgrote gemeente in het zuiden, waar het ingezetenen criterium wordt gehandhaafd met lage prioriteit. Er was volgens de lokale experts uit de eerste fase weinig coffeeshoptoerisme en weinig coffeeshopoverlast, maar veel drugsrunners.
- Een grote gemeente in het zuiden van het land, waar het ingezetenen criterium wordt gehandhaafd met hoge prioriteit. Er was volgens de lokale experts uit de eerste fase weinig coffeeshoptoerisme en matige coffeeshopoverlast, maar veel softdrugstoerisme, drugsrunners en andere vormen van illegale verkoop.

De vijf gemeenten vormen geen representatieve steekproef van Nederlandse coffeeshopgemeenten (gemeenten uit het zuiden van het land zijn bijvoorbeeld oververtegenwoordigd). Doel van de verdiepende studie is ook niet om een landelijk beeld van softdrugserelateerde overlast te schetsen, maar om de in de eerste fase van het onderzoek gesignaleerde globale overlastfenomenen (en de lokale variatie daarin) meer gedetailleerd te bestuderen. De tweede fase kan gezien worden als een beschrijvende case studie.

De resultaten van de in de eerste fase verzamelde cijfers en informatie van lokale experts per gemeente zijn in Tabel 1.1 (pag. 9) schematisch weergegeven. Daarbij geeft een (vetgedrukt, donkere cellen) aan dat de cijfers van politie of OM relatief hoog liggen (minimaal 50% boven het landelijk gemiddelde, per inwonertal) respectievelijk dat er volgens lokale experts sprake is van (zeer) veel coffee-

shop- of softdrugstoerisme, veel tot ernstige coffeeshopoverlast of (zeer) veel drugsrunners en dealers. Bij een \square (lichtgekleurde cellen) zijn de cijfers benedengemiddeld en melden lokale experts niet of nauwelijks coffeeshop- of softdrugstoerisme, coffeeshopoverlast respectievelijk drugsrunners en dealers. En een \pm staat voor gemiddelde cijfers, een aantal, maar niet veel coffeeshop- en softdrugstoeristen, matige coffeeshopoverlast respectievelijk een aantal drugsrunners/dealers. Bij vraagtekens is er geen eenduidig beeld.

Tabel 1.1 Overzicht resultaten eerste fase vijf verdiepingsgemeenten (2014)

	Cijfermatige systeemkennis			Lokale experts								
	overlastincidenten politie	softdrugincidenten politie	softdrugfeiten OM	coffeeshoptoerisme	softdrugstoerisme	coffeeshopoverlast	drugsrunners	straatdealers	06-dealers	thuisdealers	horeca/winkel dealers	
I kleine gemeente in het noordwesten	\pm	-	\pm	-	\pm	-	-	\pm	\pm	-	-	
II middelgrote gemeente in het oosten	\pm	\pm	+	+	\pm	-	-	\pm	-	-	\pm	
III middelgrote gemeente in het zuiden*	\pm	\pm	\pm	-	\pm	\pm	-	\pm	\pm	\pm	-	
IV middelgrote gemeente in het zuiden*	\pm	+	+	-	\pm	-	+	\pm	-	-	\pm	
V grote gemeente in het zuiden*	+	\pm	+	-	+	\pm	+	+	+	+	?	

* = niet-ingezeten worden geweerd uit de coffeeshops

Hotspots

In de geselecteerde verdiepingsgemeenten is door middel van veldwerk de in de eerste fase verzamelde cijfermatige systeemkennis aangevuld en gespecificeerd met lokale straatkennis. Waar in de eerste fase informatie op gemeenteniveau werd verzameld en geanalyseerd, is in de tweede fase meer ingezoomd op wijk- of buurtniveau. In overleg met politie en gemeente zijn in elke gemeente 1 of 2 hotspots bepaald: locaties, pleinen, straten of buurten in de gemeente waar softdruggerelateerde overlast zich concentreert. De nadruk lag op overlast (en niet op bijv. illegale verkoop) omdat dat fenomeen in de eerste fase van het onderzoek de grootste geografische spreiding liet zien en vooral de door politie geregistreerde overlastincidenten verdere duiding behoeften. Dat neemt niet weg dat de softdruggerelateerde overlast kon bestaan uit overlast van illegale verkoop, maar ook uit overlast van coffeeshops, blowers op straat, drugsrunners, coffeeshop- en/of softdrugstoerisme. Gebieden met voornamelijk harddruggerelateerde overlast vielen buiten het onderzoek. In de gemeenten I en II was volgens politie en gemeente één hotspot van softdruggerelateerde overlast, in de gemeenten III, IV waren dat er twee en in gemeente V drie. In de laatste gemeente hebben lokale experts de twee belangrijkste hotspots aangewezen, waar de (beschikbare kennis over) omvang, ernst en complexiteit het grootst was. In totaal waren er in de vijf gemeenten dus negen hotspots, waarvan er acht zijn onderzocht.

Beke & Van der Torre (2013) beschrijven vijf mogelijke typen hotspots van druggerelateerde overlast en, die kort samengevat neerkomen op: (1) coffeeshoplocaties, (2) locaties waar illegale straathandel plaatsvindt, (3) sociaal zwakkere locaties of buurten, (4) risicovoorzieningen en (5) dealpanden. De

onderzochte *hotspots* behoren primair tot de eerste twee typen, maar zijn over het algemeen tevens als sociaal zwakke buurten te typeren en/of er zijn ook risicovoorzieningen zoals een jongerencentrum, psychiatrisch ziekenhuis of nachtopvang gevestigd.

In elk van de *hotspots* zijn lokale experts geïnterviewd, is lokaal veldwerk verricht (observaties en informele gesprekken), en is een buurtenquête uitgevoerd. De dataverzameling in de tweede fase liep van juli tot medio september 2015. Drie onderzoekers hebben vijf gemeenten verdeeld (een onderzoeker heeft één gemeente onderzocht en de andere twee elk twee). Elke onderzoeker was verantwoordelijk voor de interviews, het veldwerk en het optuigen en begeleiden van een enquête-team (één à twee personen per gemeente, met ervaring en liefst kennis van de lokale situatie). Hiermee is overigens niet gezegd dat elke onderzoeker als het ware 'geïsoleerd' te werk ging. Tijdens het veldonderzoek werd de (tot dan toe) verkregen informatie samen besproken en (voorlopig) gedeeld. Dit leidde soms tot aanvullende vragen aan reeds geïnterviewde of nog te interviewen lokale experts respectievelijk aandachtspunten voor het lokale veldwerk.

Triangulatie en validering

In het onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende vormen van triangulatie (Noaks & Wincup, 2004). In de eerste onderzoeksfase lag de nadruk vooral op de verzameling van verschillende typen gegevens (*data triangulatie*). Daarnaast is in de eerste fase ook gebruik gemaakt van verschillende kwantitatieve (analyse van registratiecijfers) en kwalitatieve (expertinterviews) onderzoeksmethoden. Deze *methode triangulatie* is in de tweede fase verder uitgebreid met aanvullende expertinterviews, informele gesprekken, observaties en een buurtenquête. Ook werd *onderzoeker triangulatie* toegepast: veldwerk werd verricht door meerdere onderzoekers en (voorlopige) bevindingen werden onderling besproken en vergeleken, waarbij rekening werd gehouden met verschillen tussen gemeenten. Tot slot is de verkregen informatie vanuit verschillende perspectieven verzameld en geanalyseerd (*theoretische triangulatie*).

Bij de analyse en validering van zowel interviews als informele gesprekken en observaties is allereerst gekeken naar overeenstemming tussen de verschillende informatiebronnen (verificatie), en werd de rode draad gehaald uit dat wat gehoord en gezien werd, maar was er ook aandacht voor afwijkende bevindingen en tegengeluiden (falsificatie) (cf. Decorte & Zaitch, 2010; Kirk & Miller, 1986). Eerst gebeurde dit per *hotspot* en vervolgens voor alle *hotspots* bij elkaar. Dat wat in de komende hoofdstukken wordt beschreven over de *hotspots* is dus in principe niet gebaseerd op wat één persoon heeft gezegd of gezien, maar representeert een breder waargenomen fenomeen. Wanneer sprake is van uitzonderingen (bijv. een afwijkende waarneming of mening), dan wordt dit gerapporteerd.

Interviews met lokale experts

Bij elke *hotspot* zijn personen gezocht en benaderd die beroepshalve of anderszins goed op de hoogte zijn van de lokale situatie, in het bijzonder de fenomenen die in de *hotspots* spelen: gemeenteambtenaren, wijkagenten, boa's, stadmariniers, portiers, jongerenwerkers, coffeeshopexploitanten, lokale ondernemers, bewonerscomités, etc. Met deze lokale experts zijn interviews gehouden over de fenomenen (softdruggerelateerde overlast, verkoop buiten de coffeeshops, drugsrunnen, coffeeshopen/of softdrugstoerisme) die in de *hotspots* spelen. Daarbij is uitgegaan van een *topic list*, die voor alle respondenten en gemeenten hetzelfde was en waarbij in elk geval aan bod kwamen:

- WIE: profiel van overlastgevers (dealers, drugsrunners, kopers, rondhangers, toeristen, etc.).
- WAT: aard en ernst van het fenomeen, werkwijze en gedrag van overlastgevers.
- WAAR: typering van de locatie, straat of buurt.
- WANNEER: frequentie, tijden, dagen of delen van het jaar waarop het fenomeen zich afspeelt.

Specifiek ter duiding van de verzamelde cijfermatige systeemkennis (met name de door politie geregistreerde overlastincidenten i.v.m. alcohol/drugs) zijn daarnaast aan experts op het gebied van handhaving extra vragen gesteld over (ontwikkelingen in) overlastmeldingen:

- Wat is bekend over overlastmelders en meldingsbereidheid?
- Zijn er enkele 'veelmelders' of gaat het om meerdere individuen?
- In hoeverre gaat het om *softdrug*sgerelateerde overlast?
- Zijn er bepaalde momenten of periodes waarin veel overlast wordt gemeld?

De interviews met experts zijn niet opgenomen, deels vanuit pragmatische overwegingen, deels omdat dat niet op prijs werd gesteld door de geïnterviewden. Tijdens het gesprek werden uiteraard wel aantekeningen gemaakt die kort na het interview verder werden uitgewerkt (cf. Decorte & Zaitch, 2010). De experts kregen eerst uitleg over het onderzoek alvorens ze gevraagd werden om mee te doen. Aan het eind van het interview werd hen aangeboden om op de hoogte te worden gehouden van de uitkomsten van het onderzoek. Indien zij dit wilden, kregen zij een uitgewerkte versie van het interview opgestuurd en konden deze van commentaar/correcties voorzien. De analyse is gedaan op basis van de definitieve versie.

Daar waar in de eerste fase van het onderzoek de informatie van lokale experts onafhankelijk van de cijfermatige systeemkennis werd verzameld, is in de interviews juist wel gevraagd om de aantallen en patronen te verklaren of becommentariëren aan de hand van de grafieken in de eerste rapportage.

Per verdiepingsgemeente zijn 8-14 van dergelijke interviews gehouden (63 interviews in totaal), hoofdzakelijk face-to-face, één enkele keer telefonisch.

Lokaal veldwerk

Aanvullend op (en ter externe validering van) de interviews is in de *hotspots* lokaal veldwerk verricht. Daarbij is de situatie meer of minder openlijk (zowel vanaf straat als vanuit onopvallende zichtlocaties) geobserveerd. De observaties vonden op meerdere momenten plaats – in elk geval ook tijdens zogenoemde *hot times*: momenten (dagen in de week en/of tijden op de dag) waarop het fenomeen zich concentreert (Beke & Van der Torre, 2013). Bij de observaties is gebruik gemaakt van een thematische topiclijst, die voor alle hotspots dezelfde was. De onderzoekers verzamelden informatie over o.a. fysieke eigenschappen van de setting, expressies, geografische plekken, taalgebruik en tijdsgebruik.

Daarnaast zijn tientallen informele gesprekken gevoerd met lokale ondernemers, bewoners en passanten. De onderzoekers maakten zich (bijna) altijd bekend, zodat hij/zij in korte tijd tot de kern kon komen: de ervaren overlast. Indien mogelijk werd ook gesproken met coffeeshopklanten, drugsrunners, rondhangers en ander (vermeende) overlastgevers. De gesprekken werden zo natureel mogelijk gevoerd, zonder een vragenlijst, maar wel met een topiclijst in gedachten. Vaak werd tijdens de gesprekken verwezen naar anderen die waardevolle informatie konden verschaffen of een centrale rol vervulden binnen de buurt. Ook een deel van de lokale experts (zie hiervoor) is via deze 'sneeuwbalmethode' geworven.

De observaties en gesprekken waren gericht op de vier W's (wie, wat, waar, wanneer) die ook in de interviews aan bod kwamen. De aantekeningen van impressies en losse gesprekken werden meteen ter plekke of in de buurt van de hotspot uitgewerkt. Het veldwerk werd verricht op verschillende tijdstippen om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de dynamiek op de hotspot.

Per verdiepingsgemeente is 20-48 uur veldwerk op locatie verricht (158 uur in totaal).

Buurtenquête

In elke *hotspot* is tot slot een buurtenquête afgenomen onder omwonenden, 'omwerkenden' en andere personen die regelmatig in de buurt vertoeven. In een korte vragenlijst is gevraagd naar (ontwikkelingen in) ervaren overlast van softdrugsgelateerde fenomenen in de *hotspot*. De afname van de enquête vond mondeling plaats, maar de respondenten konden met de enquêteurs meelesen. De antwoorden werden opgeschreven en er werd met pen en papier gewerkt. Digitale of online afname met tablet of smartphone in de publieke ruimte bleek wegens instabiele netwerkverbindingen al snel op praktische problemen te stuiten.

In elke gemeente is de betreffende onderzoeker de eerste keer samen met het enquêtesteam naar de *hotspots* gegaan voor de gebiedsverkenning en afbakening. Ook werden de verschillende weekdagen en tijdstippen waarop de enquête moest worden uitgevoerd besproken, evenals de benadering van respondenten. De doelgroep van de buurtenquête waren de regelmatige gebruikers van de openbare ruimte in de *hotspots*. Er is gekozen voor een mix van winkeliers, buurtbewoners en frequente (andere) bezoekers op de *hotspot*. De bereidheid tot deelname aan de enquête was het grootst bij de ondernemers. Op een enkele weigering na reageerde bijna iedereen (naar schatting 95%) positief op de vraag om anoniem mee te doen aan een enquête over overlastbeleving in de buurt c.q. straat. De weigeraars twijfelden over het nut van (alweer) een enquête. Wie geen tijd had werd op een rustiger tijdstip opnieuw benaderd. Een iets grotere non-respons (naar schatting 10%) was er bij de buurtbewoners en regelmatige bezoekers.² Net als bij de winkeliers twijfelden sommigen of een enquête iets zou veranderen aan de overlast. Anderen wilden gewoon niet meedoen uit tijdgebrek.

Per verdiepingsgemeente zijn 88-101 enquêtes afgenomen, in totaal 482.

Resultaten van de buurtenquête worden per gemeente gerapporteerd. Aangezien de verdiepende studie een beschrijvend onderzoek naar lokale fenomenen betreft (en geen toetsend onderzoek), zijn geen statistische vergelijkingen tussen gemeenten gemaakt.

Rapportage over 2014, *hotspot* in 2015

De interviews, het lokale veldwerk en de buurtenquête in de *hotspots* zijn uitgevoerd in de zomer van 2015. Alle *hotspots* en de daarin spelende fenomenen/problematiek waren echter ook in 2014 al aanwezig, waardoor de verzamelde informatie toch bruikbaar is om de cijfers van 2014 te duiden. Bovendien is in de interviews, informele gesprekken en enquête ook specifiek gevraagd naar veranderingen ten opzichte van 2014.

Opbouw van dit rapport

In de komende hoofdstukken (2 t/m 6) worden de resultaten van de verdiepende studie in de vijf geselecteerde gemeenten gepresenteerd. Elk hoofdstuk begint met een korte samenvatting van de gemeente en de bevindingen van de eerste onderzoeksfase. Daarna volgt (per *hotspot*) een beschrijving van de *hotspot* en de overlast, wie de overlastgevers zijn en wanneer de overlast zich afspeelt, overlastmeldingen en registratiecijfers, veranderingen ten opzichte van 2014 en resultaten van de buurtenquête. In hoofdstuk 7 worden resultaten samengevat en ingegaan op overeenkomsten en verschil-

² Anderen die werden aangesproken, maar niet meededen aan de enquête waren eenmalige of incidentele bezoekers (toeristen, dagjesmensen, 'vakantiehoppers') die wegens de zomerperiode soms in groten getale aanwezig waren. Deze mensen behoorden niet tot de doelgroep en worden dus niet tot de non-responders geteld.

len tussen de typen *hotspots*, de overlast, handhavingsmaatregelen, overlastmeldingen en -registratie. Dit hoofdstuk wordt afgesloten en een concluderende paragraaf.

2 GEMEENTE I - HANGJONGEREN

De eerste verdiepingsgemeente is een kleine coffeeshopgemeente in het noordwesten. De gemeente bestaat uit een kleine centrale stad en een ruim buitengebied met circa 25 omliggende dorpen en gehuchten. Er is één coffeeshop (in de stad), waar niet-ingezetenen welkom zijn. In de zomermaanden zijn er ook veel buitenlandse (voornamelijk Duitse) toeristen, maar lokale experts meldden in de eerste fase van het onderzoek dat er niet of nauwelijks coffeeshoptoeristen zijn. Ook rapporteerden zij geen tot weinig coffeeshopoverlast. Wel zouden er een aantal lokale straatdealers en 06-dealers actief zijn die vooral harddrugs verkopen, maar daar ook softdrugs bij doen. De dealers bedienen een lokale klantengroep; illegale verkoop van softdrugs aan niet-ingezetenen kwam volgens de lokale experts niet of nauwelijks voor.

De cijfermatige systeemkennis en de (onafhankelijk daarvan verzamelde) informatie van lokale experts schetsen een soortgelijk beeld. In 2014 registreerde de politie 58 incidenten van overlast i.v.m. alcohol/drugs en 4 incidenten van softdrugsbezit of -handel in de gemeente. Het OM behandelde 13 softdrugsfeiten die in de gemeente waren gepleegd. Vergeleken met andere kleine coffeeshopgemeenten in Nederland zijn dit relatief lage aantallen.

Hotspot - bibliotheek en plein

De *hotspot* bevindt zich in de centrale stad. Het centrum van deze stad bestaat uit een drukke winkelstraat, een overdekt winkelcentrum en een groot plein met horecagelegenheden. Om de hoek van dit grote plein (verbonden door een steeg) ligt een kleiner pleintje met wat bankjes. Langs het plein loopt een brede straat die het centrum in leidt. Rond het plein bevinden zich een toeristische bezienswaardigheid, een bibliotheek en enkele (boven)woningen. Er is geen coffeeshop op dit plein, die bevindt zich elders in het centrum, op vijf minuten lopen.

De politie en de gemeente beschouwen dit plein (en dus níet de coffeeshop) als de *hotspot* als het gaat om overlast van softdrugs in de publieke ruimte. Met name bewoners en de bibliotheekmedewerkers en -bezoekers ervaren hier overlast van persisterend rondhangende jongeren. Er is weinig toezicht, het is direct achter het winkel- en uitgaansgebied, en in het bijzonder de bibliotheek is voor de jongeren een aantrekkelijke hangplek: het is een openbaar gebouw, toegankelijk, er is een afdak/beschutting (uit de regen, en meer uit het zicht), gratis wifi, toiletten, warmte, zitplekken en centraal gelegen. Ook zitten er verschillende middelbare scholen in de buurt.

Overlast

In eerste instantie geven zowel gemeente als politie aan dat er van structurele overlast in de publieke ruimte in deze gemeente eigenlijk weinig sprake is. Inzoomend op softdrugs en alcohol wordt echter al snel het plein genoemd. En jongerenwerk is direct wel heel duidelijk daarover: er is hier absoluut overlast.

De overlast bestaat naast de algemene aanwezigheid van de jongeren uit geluid (geschreeuw, muziek via smartphones met boxjes, scooters), afval (wietzakjes, lege blikjes, lege flessen drank, peuken, etc.), vandalisme (ramen worden ingegooid bij het gebouw, er wordt troep in de gracht gegooid, informatievoorzieningen voor de toeristen worden bespuugd, beklad en zitten onder de brandgaten, etc.), en

ze zorgen voor een algehele onprettige sfeer. De politie en de bibliotheekmedewerkers vullen aan dat de jongeren problemen zoeken in de bibliotheek, porno kijken op de wifi daar, seks hebben op de wc, op de wc blowen en binnen jointjes draaien.

Volgens de bewoners rondom het plein zijn de jongeren agressief naar elkaar, ze spugen op elkaar, slaan en schelden elkaar uit, als stoere omgangsvormen. Zowel de jongerenwerkers, als gemeente- en bibliotheekmedewerkers zeggen dat dealen in soft- en harddrugs wordt vermoed. Eén van de bewoners zegt met eigen ogen een keer gezien te hebben dat er werd gedeald in softdrugs: zakjes wiet en geld werden over en weer gegeven tussen een jongen van rond de 12 jaar en een wat oudere jongen. De bewoners spreken heel fel over de overlast. Hun woonplezier wordt er negatief door beïnvloed. Dat ook de medewerkers van de omliggende instanties overlast ervaren, is anders, want die gaan op een bepaalde tijd naar huis. Daarnaast kunnen ze zich ook niet verenigen en zij denken dat dat wel uitmaakt voor bijvoorbeeld het optreden van de politie in de situatie. Ook mensen die werken in en rond de toeristische bezienswaardigheid geven aan zeer veel overlast te ervaren, evenals de bibliotheek. Toch zeggen ze ook wel begrip te hebben voor de jongeren: er is weinig te doen voor ze, ze vervelen zich en ze kunnen nergens (anders) heen. Al deze mensen ervaren op zeer regelmatige basis overlast. De jongeren luisteren meestal wel als je ze aanspreekt, maar het moet elke keer opnieuw weer gedaan worden. Enerzijds omdat ze zich niet bewust zijn van hun overlastgevende gedrag, anderzijds omdat ze grenzen opzoeken en provoceren.

Tijdens observaties (wisselend vanaf het plein en in/voor de bibliotheek) zien we inderdaad elke keer een groepje jongens, van wie drie steeds dezelfde. Ze hangen op het plein, roken en blowen, gooien afval op de grond en in de gracht, stoeien (hard) met elkaar en zijn wat luidruchtig. Soms komt er iemand bij, die blijft een tijdje, en soms gaat er iemand weg. De jongeren verplaatsen zich tussen de twee delen van het plein en het stuk voor de bibliotheek. Ze zitten op de rugleuningen van de bankjes, staan er omheen, zitten op het trapje bij de bibliotheek en staan onder de overdekking van het gebouw. Ze laten de andere pleinbezoekers over het algemeen met rust, maar een enkele keer wordt er wel een opmerking gemaakt naar een voorbijganger. Eén keer zien we een rode Golf stoppen, met drie jonge mannen erin, ramen open en harde muziek. Eén van de jongens loopt naar de auto en ze praten zo'n vijf minuten. We zien niet dat er iets wordt uitgewisseld, en de auto zien we ook niet meer terugkomen.

Wie veroorzaakt overlast?

De overlast wordt veroorzaakt door een groep hangjongeren in de leeftijd van 11 tot 22 jaar (de meesten rond de 15-16 jaar): grotendeels jongens, blank, lager opgeleid, vaak uit gebroken gezinnen, en ouders hebben volgens de geïnterviewden geen grip op hen. Ze wonen in de gemeente (het centrum of de dorpen er omheen). Er is volgens meerdere professionals een 'harde kern', dit zijn de echte 'rotzakken', die veel blowen, crimineel zijn, het meest aanwezig zijn en de meeste overlast veroorzaken. Volgens jongerenwerk bestaat de harde kern uit circa zes jongens van 15-16 jaar, met daarnaast een groepje wat oudere dealers. Sommige van de dealers gaan naar school, andere niet. De dealers hebben vriendenrelaties met de jongeren, ze dealen voor geld, maar ook voor spullen, wiet, etc. De politie spreekt over diezelfde harde kern als een groep van 10-20 jongeren (er staan er 19 in het politiestelsel), waaronder enkele meiden. Een aantal van de jongeren kan volgens de politie absoluut als crimineel worden bestempeld. Naast de harde kern wordt door jongerenwerk, omwonenden en 'om-

werkenden' gesproken van een tweede groep van circa 15 jongens en meiden die op het plein samenkomen. Deze groep wordt omschreven als "emo's en alto's" en "vrij relaxed". En er is een derde groep van wat hippere jongeren in een erg wisselende samenstelling, die ook wel rond de bibliotheek hangt, maar minder frequent. Zij blowen niet echt, het gaat vooral om rokers.

Verschillende professionals geven aan dat het voor de hand liggend is dat de oudere jongens wiet in de coffeeshop kopen voor de jongeren, en de politie probeert dit de kop in te drukken door o.a. aanhoudingen. Maar dit staat min of meer los van de coffeeshop in de gemeente; de wiet kan ook uit coffeeshops in steden verder weg komen. Coffeeshopoverlast is niet aan de orde volgens de professionals. Ook coffeeshoptoerisme niet. Hoewel er veel toeristen komen, gaat dit voornamelijk om gezinnen met jonge kinderen en er zijn geen aanwijzingen dat zij softdrugs (willen) kopen. Wel zijn er in deze streek veel Polen werkzaam, en die zullen vast ook wel eens in de coffeeshop kopen. De politie geeft aan hier niet op te handhaven: waarom zouden zij geen jointje mogen roken? Er is geen overlast van.

Hangjongeren

Hoewel er softdrugs worden gebruikt en ook wat wordt gedeald, komt uit de interviews, informele gesprekken en observaties naar voren dat de overlast in deze *hotspot* geen specifieke coffeeshop- of softdrugsgerelateerde overlast betreft, maar 'gewone' hangjongerenproblematiek. Dit fenomeen staat los van het (aangescherpte) coffeeshopbeleid en valt eigenlijk buiten de scope van het onderzoek. Daarmee zou echter voorbijgegaan worden aan de realiteit van de overlast, de bezorgdheid daarover bij alle betrokkenen, en de inspanningen die worden geleverd. Er is een integrale aanpak en regelmatig overleg tussen de politie, gemeente en jongerenwerk over de jongeren. Ook de bibliotheek en de omwonenden staan regelmatig met elkaar in contact over gebeurtenissen en aanpak. Daarnaast heeft jongerenwerk aan de bibliotheekmedewerkers een training gegeven over hoe om te gaan met dit soort jongeren, dat hebben beide partijen als positief ervaren. De problematiek is niet iets van deze tijd, en moeilijk om aan te pakken. De politie spreekt van "brandjes blussen en symptoombestrijding". "Drugs, softdrugs, is geen geprioriteerd thema in [deze gemeente], dus wanneer we er tegenaan lopen doen we er iets mee, maar hier is het nog niet dusdanig als probleem geconstateerd." Er zijn wel jeugdagenten ingezet voor deze jongeren. Jongerenwerkers noemen zichzelf ook geen oplossing, al proberen zij wel preventief te werken. De bewoners vinden dat de politie veel harder zou moeten optreden, het zou heel duidelijk moeten zijn dat als er iets wordt uitgespookt op het plein, er direct maatregelen volgen. Allen vinden dat er een grote verantwoordelijkheid bij de ouders ligt. Vaak hebben die niet eens (veel) weet van wat hun kinderen doen en waar ze zijn. In september 2014 is een 'ouderavond' georganiseerd, waarbij politie, jongerenwerk, verslavingszorg, een officier van justitie en de ouders aanwezig waren, om meer bewustwording te creëren. Volgens de experts heeft dit wel positief uitgedaakt en hebben de ouders sindsdien bijvoorbeeld een WhatsApp-groep opgericht, om te kunnen communiceren over waar hun kinderen zijn, etc.

Wanneer is er overlast?

Er is sprake van overlast op meerdere dagen per week, soms dagelijks, en op wisselende tijden: de ene keer in de middag, de andere keer is het om twee uur 's nachts. In de vakantieperiode begint het meestal rond 12.00-13.00, buiten de vakanties later, vanaf 15.00-16.00. Op doordeweekse avonden is er overlast van 19.00 tot 22.30, maar op vrijdag en zaterdag hangen ze tot later rond. Op die avonden zou er ook meer alcohol en softdrugs worden gebruikt, dat zijn immers de uitgaansavonden – ook al gaan de jongeren dan niet uit, bezoeken ze geen horeca. Volgens politie en jongerenwerk worden op de uitgaansavonden en tijdens festiviteiten in de gemeente (bijvoorbeeld kermis of muziekfestival) ook harddrugs gebruikt (xtc en ghb). De bewoners ervaren op de vrijdag- en zaterdagavond ook meer geluidsoverlast, maar dat heeft ook te maken met dat het centrum dan sowieso drukker is dan op

andere avonden. De bewoners hebben zelf een gedeeltelijke oplossing gevonden, ze doen een hek op slot dat de steeg naar het grote plein verspert, waardoor er minder doorgaand voet- en fietsverkeer is en dus minder lawaai. Verder hebben ze veel ideeën over oplossingen, zoals een straat afsluiten. Een half jaar geleden was namelijk een straat wegens werkzaamheden afgesloten en toen was er veel minder overlast.

Onze observaties bevestigen de overlast op wisselende dagen en tijden, maar we zien elke keer wel hangjongeren, of dat nou op woensdagmiddag of zaterdagavond is. De ene keer is de groep groter dan de andere keer, minimaal 3 en maximaal 8 jongens. Alleen in de ochtend zijn ze er niet.

Seizoensinvloeden zijn er in de *hotspot* wel volgens alle experts: in de zomer, als het mooi weer is, is het erger. De politie onderschrijft dat, maar voegt eraan toe dat de problematiek van de groep bij mooi weer niet verandert, maar het 'sociaal domein' er dan meer last van heeft omdat ze meer buiten zijn. Los daarvan is de politie in de zomer minder goed bezet door vakanties, dus dan is de overlast misschien iets meer. Volgens de bibliotheek zijn er in de zomer ook minder instanties aanwezig in het gebouw, dus minder toezicht. De overlast zou erger zijn wanneer de jongeren vrij zijn van school en niets te doen hebben, maar een andere expert zegt dat de groep juist groter is wanneer de scholen begonnen zijn: de scholen trekken jongeren naar het centrum die er in de schoolvakanties niet altijd allemaal zijn.

Overlastmeldingen en registratiecijfers

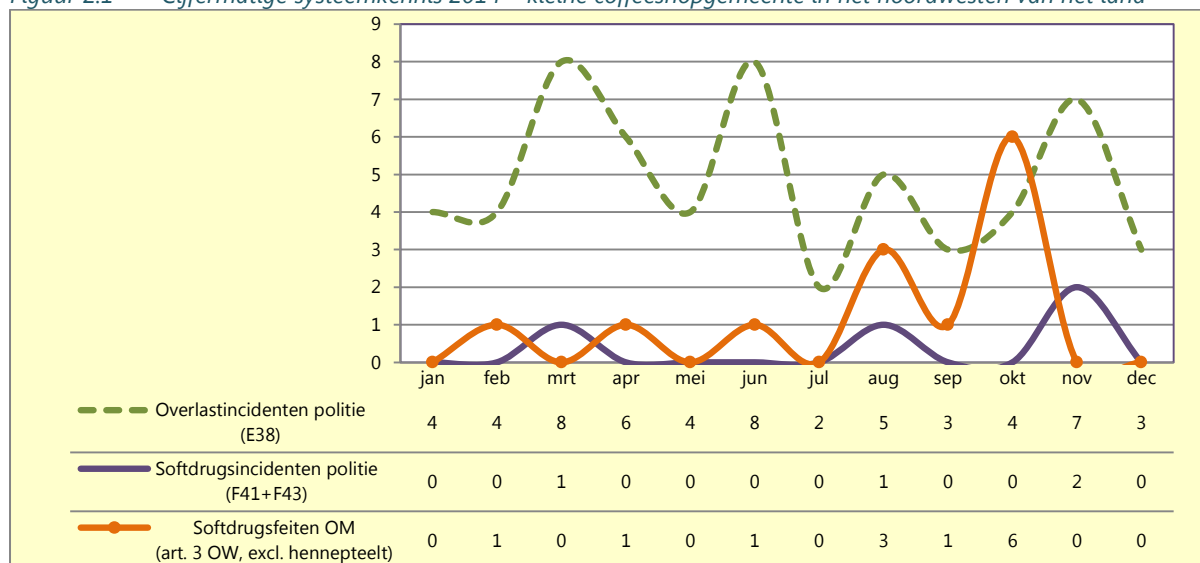
Volgens de politie is de bibliotheek de belangrijkste overlastmelder, zij ervaren directe overlast en medewerkers voelen zich geïntimideerd. De gemeente zegt dat de overlastmelders verschillend zijn: de medewerkers van de bibliotheek en de omwonenden van het plein. De omwonenden en 'omwerkenden' melden regelmatig bij de gemeente, zelden bij de politie. Volgens hen heeft de politie heeft ook geadviseerd vooral bij de gemeente te melden. Er bestaat geen specifiek, gezamenlijk meldpunt voor softdrugsoverlast van gemeente en politie. Overlastmeldingen met betrekking tot softdrugs die bij de gemeente worden gedaan, komen in een eigen database met andere klachten en meldingen van burgers (bijvoorbeeld over straatverlichting of groenvoorziening), en belanden dus niet automatisch (ook) in de politieregistratie.

In de door politie geregistreerde overlastincidenten over 2014 op gemeenteniveau was in de loop van het jaar wel wat variatie te zien, maar een duidelijk seizoensgebonden patroon was niet te onderscheiden (Figuur 2.1). Op het niveau van de *hotspot* in de centrale stad wordt in de zomermaanden bij warm weer wel meer overlast gerapporteerd (hoewel ook gezegd wordt dat het in de vakantieperiode rustiger is). Dit is dus niet terug te zien in de grafiek.

Niet alle overlastmeldingen komen echter in de politieregistratie terecht. Veel wordt bij de gemeente gemeld en ook meldingen die wel bij de politie binnenkomen, worden niet altijd als overlast i.v.m. alcohol/drugs weggeschreven. In de periode 1-8-2014 t/m 14-8-2015 zijn rond de *hotspot* 40 politiemeldingen geregistreerd. De politie zegt overlastincidenten onder verschillende noemers te registreren: "overlast, openlijke geweldpleging, vandalisme, ruzie, lawaai, alcohol- en druggebruik, bezit van harddrugs". Hoewel softdrugs (met name gebruik, in mindere mate dealen) zeker een onderdeel van de problematiek van de jongeren is, gaat het daar meestal niet alleen om. Incidenten worden ook wel

als overtreding van de APV geregistreerd, omdat de betreffende jongere dan naar Halt kan worden doorgestuurd.

Figuur 2.1 Cijfermatige systeemkennis 2014 – kleine coffeeshopgemeente in het noordwesten van het land

De piek in registratiecijfers in juni 2014 kan de gemeenteambtenaar wel verklaren. Dit heeft niet te maken met de *hotspot* in het centrum, maar met een ander dorp in de gemeente. Omdat een bewoner daar elke zomer klaagde over overlast van jongeren, is besloten de zomer van 2014 in samenwerking met de politie extra in te zetten, o.a. door een beveiligingsbedrijf in te huren en het terrein 's avonds af te sluiten. "En je investeert meer, dus wordt er meer geconstateerd."

Is de overlast anders dan in 2014?

Volgens alle betrokkenen is de overlast in 2015 toegenomen ten opzichte van een jaar geleden. De politie vertelt dat er eerder een project is geweest, gericht op de criminele jongeren in de harde kern, een persoonsgerichte aanpak in samenwerking met het Veiligheidshuis. Dat heeft gewerkt, maar die jongens zijn in de loop van 2014 vrijgekomen en sindsdien vertoont de problematiek een stijgende lijn. Er is geen structurele, continue inzet, maar de groep wordt wel in de gaten gehouden. Wanneer "het pijn gaat doen", komt er (tijdelijk) meer inzet totdat de situatie weer verbetert.

Ook jongerenwerk spreekt van een toename in overlast. In de zomer van 2014 waren er minder blowers: enerzijds omdat ze toen nog wat jonger waren en met hun ouders mee op vakantie waren, anderzijds omdat het jongerenwerk toen voor 6 weken was gesloten en er geen inloopavond was. Nu zijn de blowers wat ouder en gaan misschien niet meer met hun ouders mee en het jongerenwerk blijft open. De inloopavonden worden steeds populairder en sowieso trekt het jongerenwerk veel jongeren aan. Voor de zomer van 2015 is afgesproken dat jongeren ook buiten de inloopavonden naar binnen mogen als er jongerenwerkers zijn.

De bibliotheek vindt dat de overlast steeds erger is geworden in de afgelopen periode. Enkele maanden geleden is er een incident geweest waarbij een grote groep de bibliotheek in kwam en een medewerker belaagde. Zij voelde zich ontzettend geïntimideerd en heeft toen de politie gebeld. Sindsdien doet de politie vaker rondes en is er bij de bibliotheek een APV-bord opgehangen, waardoor de

politie makkelijker kan handhaven. Ook is de wifi-sterkte teruggedraaid zodat het signaal buiten niet meer te ontvangen is.

Volgens de bibliotheekmedewerkers was er voorheen overlast bij een andere locatie in het centrum. Daar zijn de jongeren weggestuurd en toen verplaatste het naar de huidige locatie, als een waterbedeffect. Ook de politie spreekt van een waterbedeffect, niet per se van deze groep op deze plek, maar meer in het algemeen. De gemeente denkt niet dat de aanpak van de overlast aan de kust in de zomer van 2014 heeft geleid tot een verplaatsing naar het centrum. De overlastmeldingen aldaar zijn verminderd en werden bij de bibliotheek meer, maar eigenlijk is de overlast bij de bibliotheek afzonderlijk ontstaan.

Buurtenquête

Aan de buurtenquête hebben 88 mensen deelgenomen. De respondenten waren voornamelijk vrouwen (71%). De gemiddelde leeftijd was 42 jaar. De resultaten van de buurtenquête zijn weergegeven in de tabellen in de bijlage (Hoofdstuk 8, pagina 59).

Verkeer en parkeren

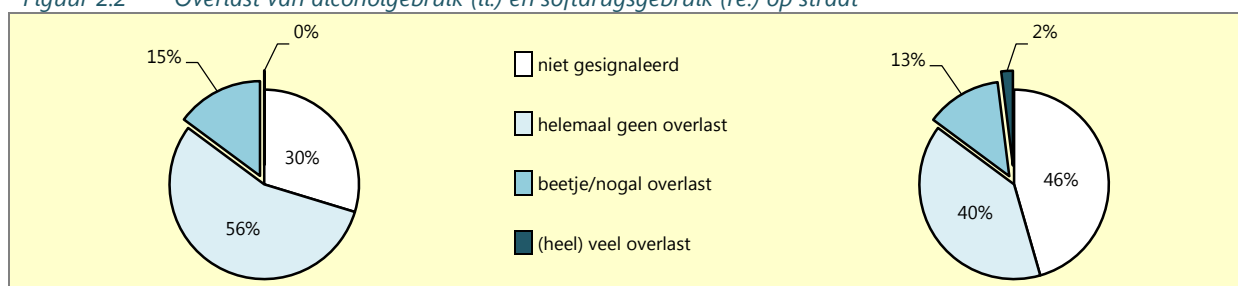
Verkeers- en parkeerproblemen wordt door het merendeel van de respondenten niet of nauwelijks gemeld; slechts een beperkte groep zegt (heel) veel overlast te ondervinden van niet-doorstromend verkeer (7%) en foutgeparkeerde auto's (6%).

Drinken en blowen op straat

Ongeveer één op de drie (30%) ziet in de buurt nooit mensen op straat alcohol drinken of dronken zijn. Een aanvullende 56% ziet deze mensen wel, maar ervaart daar helemaal geen overlast van. De resterende 15% zegt een beetje of nogal overlast te ondervinden. Alcoholgebruik op straat kent volgens ruim de helft (56%) variatie over dag, week en jaar. De meeste pieken die gemeld worden, zijn de avonduren (27%), in het weekend (35%) en in de zomer (23%).

Softdruggebruik op straat zorgt voor iets meer overlast. Ook hier geldt dat een groot deel van de respondenten het nooit ziet (46%) of er geen overlast van ondervindt (40%), maar er zijn ook enkelen (2%) die er veel overlast van hebben. In tegenstelling tot alcoholgebruik, wordt er over het algemeen gemeld dat blowen op straat zowel 's middags (10%) als 's avonds (10%) meer voorkomt, juist op doordeweekse dagen (13%) en zowel in het voorjaar (5%) als in de zomer (3%). Sowieso wordt er gedurende dag, week of jaar veel minder variatie ervaren (24%).

Figuur 2.2 Overlast van alcoholgebruik (li.) en softdruggebruik (re.) op straat

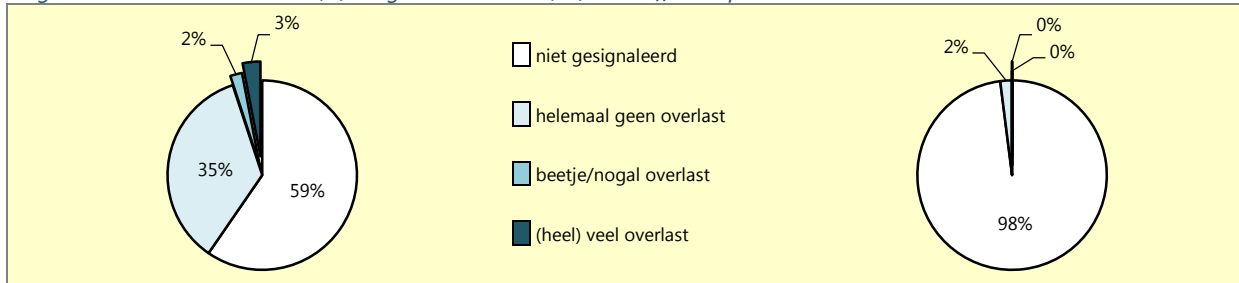

Stank- en geluidsoverlast van coffeeshops

Een kwart (25%) ruikt vaak een wietlucht in de buurt van de coffeeshop, maar slechts een handvol respondenten heeft daar ook echt last van. Voor zover er stankoverlast is, is die over het algemeen ook het hele jaar door hetzelfde.

Harde geluiden (muziek, geschreeuw) uit de coffeeshop zijn voor niemand een bron van overlast.

Figuur 2.3 Stankoverlast (li.) en geluidsoverlast (re.) van coffeeshops

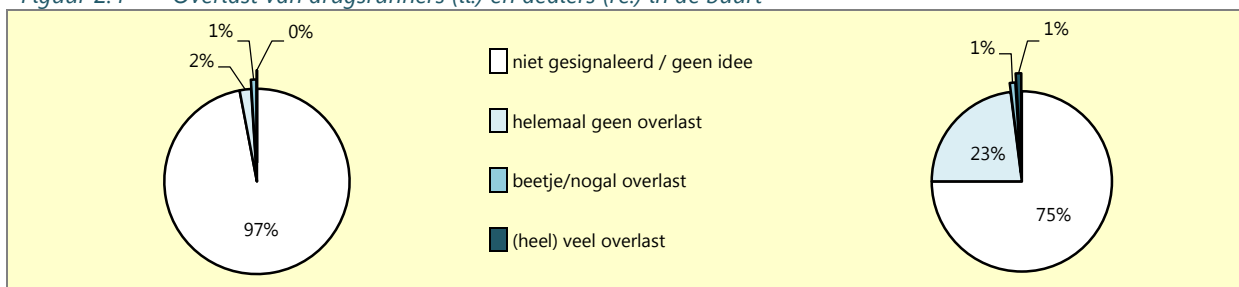

Drugsrunners en dealers

Drugsrunners worden over het algemeen niet gesignaleerd (97%). Eén respondent ervaart er een beetje overlast van.

Dealers worden wel gesignaleerd, zij het door een minderheid (25%) en niet heel vaak. Ongeveer de helft daarvan zegt geen idee te hebben of er in soft- of harddrugs wordt gedeald (11%), de meeste overigen denken dat alleen hasj en wiet wordt verhandeld (10%). Over het algemeen is de overlast van dealers het hele jaar door hetzelfde.

Figuur 2.4 Overlast van drugsrunners (li.) en dealers (re.) in de buurt

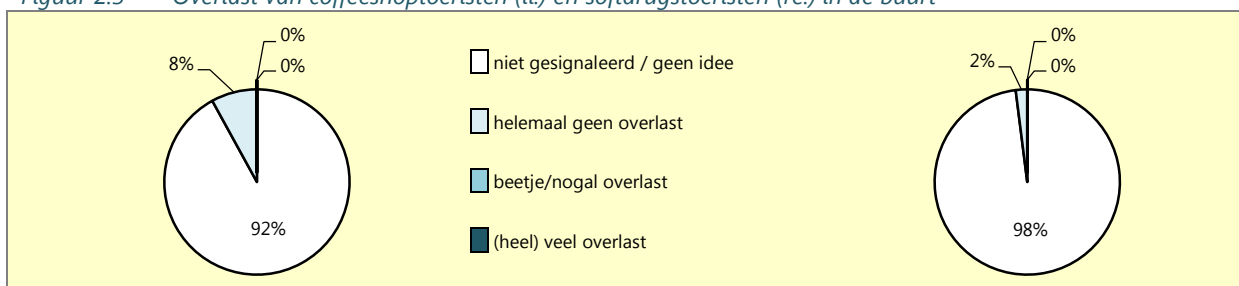

Coffeeshop- en softdrugstoeristen

Het overgrote deel (92%) ziet, voor zover zij weten, nooit coffeeshoptoeristen in de buurt. Degenen die wel coffeeshoptoeristen zien (8%), hebben daar helemaal geen overlast van.

Ook softdrugstoeristen worden niet gesignaleerd (98%) of veroorzaken geen overlast (2%).

Figuur 2.5 Overlast van coffeeshoptoeristen (li.) en softdrugstoeristen (re.) in de buurt

Meldingen en aangiftes

Een kleine minderheid (5%) zegt het afgelopen jaar bij de politie melding te hebben gemaakt van overlast in verband met alcohol of drugs in de buurt. Per persoon 1 tot 4 meldingen, in totaal 7 overlastmeldingen. Eén respondent deed aangifte bij de politie.

3 GEMEENTE II - STRAATHANDEL EN VERSLAAFDE DAKLOZEN

De tweede gemeente is een middelgrote gemeente in het oosten van het land en bestaat uit een stad en een handvol dorpen. In de stad zijn 10 coffeeshops gevestigd. Het ingezetencriterium wordt niet actief gehandhaafd en lokale experts maakten in de eerste onderzoeksfase ook melding van (zeer) veel, voornamelijk Duitse coffeeshoptoeristen. Tegelijkertijd was er volgens hen geen of weinig coffeshopoverlast. Naast de coffeeshops zou volgens de lokale experts al langer een illegaal circuit bestaan van straatdealers en growshops, smartshops en 'giftshops', waar een aantal (maar niet veel) Duitse softdrugstoeristen meer dan de in de coffeshop maximaal toegestane hoeveelheid softdrugs koopt. Drugsrunners, 06-dealers en thuisdealers die softdrugs verkopen waren er volgens de experts niet of nauwelijks.

In 2014 registreerde de politie 421 incidenten van overlast i.v.m. alcohol/drugs en 76 incidenten bezit of handel van softdrugs. Dit zijn gemiddelde aantallen per capita voor een middelgrote coffeshopgemeente in Nederland. Het Openbaar Ministerie behandelde 71 softdrugsevenen die in 2014 in de gemeente waren gepleegd. Hiermee scoorde deze gemeente wel bovengemiddeld. Per 10.000 komt dat neer op 4,8, terwijl het landelijk gemiddelde voor middelgrote coffeshopgemeenten 2,9 bedraagt.

Hotspot – plein en doorgangstraat

Het hart van het gebied waar de overlast zich voordoet wordt gevormd door een recent opgeleverd plein waar wonen, cultuur en horeca wordt gecombineerd. Het midden van het plein wordt gevormd door een grasveld met grote banken eromheen. Het plein verbindt het stationsplein en een straat met een mengeling van horeca, winkels en woningen. Hier wordt al langere tijd overlast ervaren. Op het station zelf was voorheen een groep dealers actief die op het perron waar de trein uit Duitsland aankwam drugs probeerden te verkopen aan de treinreizigers. Deze groep dealers is begin 2015 hard aangepakt en is sindsdien niet meer hier te vinden.

De huidige *hotspot* wordt dus feitelijk gevormd door twee van de drie voormalige *hotspots* (het stationsplein en de straat) die door de komst van het nieuwe plein met elkaar verbonden zijn.

Het gebied bevindt zich net naast het oude hart van de stad en bestaat uit zowel oude als nieuwe(re) gebouwen. De doorgangstraat voert vanaf het plein naar de winkelstraat en eindigt tegen de achterzijde van het winkelcentrum. Ook in de doorgangstraat zitten wat winkels, maar die worden niet druk bezocht. In de straat zit ook een coffeshop, en in de zijstraatjes, die deels uitgaansstraatjes zijn, zitten er nog meer. In deze uitgaansstraatjes zitten de wat minder elegante uitgaansgelegenheden: een shotjesbar en een stripclub. Een aantal panden in de straat staat leeg; hiervan wordt er één beheerd, maar de andere staan er wat verlaten bij en zijn deels dichtgetimmerd. In de straat is ook een pand dat een studentenvereniging huisvest. De buurtbewoners zijn over het algemeen wat ouder. De winkels variëren van tweedehandszaken tot een gespecialiseerde lingeriezaak. Er komt veel lokaal volk en daarnaast zijn er ook aardig wat Duitse dagjes- en weekendmensen. Een deel hiervan komt (ook) naar de coffeshop; het overgrote deel komt hier winkelen in het uitgestrekte winkelgebied dat zich in deze stad bevindt. Voor wie door de straat loopt, is het bordje 'cameratoezicht' niet te missen.

In en rond het gebied zitten ook enkele maatschappelijke (opvang)voorzieningen. In deze stad zijn deze instellingen juist bij elkaar in de buurt geplaatst, en in de buurt van het centrum. Verschillende geïnterviewden geven aan dat het wel extra aantrekkelijk is voor de groep die gebruikmaakt van deze voorzieningen om op en rond het plein te gaan hangen.

"Ik denk wel dat dat de consequentie is van alles centraal plaatsen. Het is een logisch gevolg. Je kunt mooi een rondje lopen, dan begin je bij de nachtopvang, dan ga je een koffie halen bij het Leger des Heils, dan ga je even naar de supermarkt..."

Overlast

Het gaat bij de overlast vooral om het rondhangen door personen op verschillende plekken in het gebied. Daarnaast zijn er vermoedens dat er gedeald wordt in drugs. De rondhangende groep personen zorgt voor geluidsoverlast en ze vallen voorbijgangers en bewoners lastig. De algemene klacht is dat mensen zich onveilig voelen doordat deze groep duidelijk aanwezig is. Wat hierbij ook mee kan spelen, is dat de plekken waar de groepen rondhangen vaak delen van het gebied zijn waar 1) veel mensen langs willen lopen onderweg naar bijvoorbeeld de supermarkt of het station, en 2) de straten relatief smal zijn zodat een groep van vijf mensen of meer al snel intimiderend kan werken. De ondernemers zijn bang dat klanten wegblijven omdat de winkels en theaters er minder toegankelijk uitzien met een groep mensen die voor de deur hangt. Verschillende geïnterviewden geven overigens aan dat de groep voorheen veel vervelender was, en echt mensen treiterden; sommigen zijn in het gezicht gespuugd. Nog steeds worden vooral vrouwen veel nageroepen door deze groep. Niet iedereen vindt dat overlast, voor sommigen 'hoort dat bij een groep mannen'. Daarnaast wordt er ook ongerustheid uitgesproken over de jonge – lokale – meisjes die rond de groep (al dan niet vermeende) 'dealers' hangen. Dit hangt samen met het gevoel dat deze hangers niet echt in deze stad thuishoren. Een jongerenwerker denkt dat de onveiligheidsgevoelens rond de groep 'dealers', maar ook rondhangende jongeren, dezelfde oorzaak hebben:

"Veelal zijn het onbekende mensen voor de bewoners en bezoekers, ze hebben geen binding met uitingen die deze mensen aannemen. En de verbale communicatie zoals die plaatsvindt, daar laten mensen zich ook door afschrikken. De positionering, midden op de weg, en leeftijdsfactoren spelen ook mee."

Tijdens het rondhangen werd voorheen ook wel alcohol gedronken en gebloed, tegenwoordig is dat bijna niet meer zo. Diverse geïnterviewden geven aan dat de groep slimmer is geworden; juist de personen die zich met het verhandelen van drugs bezig zouden houden, gedragen zich nu netter, en ook netter dan anderen. Het is er niet toegestaan om alcohol en cannabis te consumeren in het openbaar, en door dit niet meer te doen, zorgen ze ervoor dat de politie niet tegen ze op kan treden.

"Hun aanwezigheid, ze zijn heel slim, het is niet meteen strafbaar wat ze doen. Eerst dronken ze nog alcohol maar nu niet meer. Ze zitten en staan in groepjes."

Enkele winkeliers zeggen dat ook de aanwezige daklozen overlast veroorzaken door bijvoorbeeld pal voor de deur te gaan zitten of de etalages vies te maken, één man steelt wel eens uit de fietstassen. Ook vragen sommige daklozen om geld aan mensen bij de parkeerautomaten. Dit creëert een onveilig

gevoel. Soms ontstaan op het plein vechtpartijen, die doorgaans eindigen omdat er iemand ingrijpt, maar ook dit zorgt voor een onveilig gevoel in de omgeving.

Wie veroorzaakt overlast?

De eerste groep wordt door verschillende geïnterviewden getypeerd als 'donkere mannen'. Het gevoel leeft dat zij niet in deze stad thuishoren. De buurt is overwegend blank en dit kenmerk van de groep springt daardoor extra in het oog. De leeftijden variëren sterk, van 18 jaar tot in de zestig. Gemiddeld zijn zij eind-twentigers. Ze komen oorspronkelijk uit het westen van het land en hebben zich ondertussen deels in deze stad gevestigd. Een deel van de groep staat in deze gemeente ingeschreven en huurt er een woning, anderen lijken bij vrienden ingetrokken te zijn, of hebben een vriendinnetje bij wie ze overnachten. Veel mensen die we spreken hebben de indruk dat deze groep handelt in drugs, waarbij het vooral om harddrugs zou gaan. De handel zelf lijkt zich niet te voltrekken op de hangplekken. Transacties vinden plaats in de straatjes rondom de hangplekken of men verplaatst zich op de fiets om elders een transactie te voltooien. De grootte van de groep is lastig vast te stellen omdat zij wisselend van samenstelling is, en ze hangen ook op verschillende plekken op verschillende tijden. Op basis van onze observaties schatten we dat de groep uit zo'n 15-20 man zal bestaan; sommige gezichten keren steeds terug maar ook duiken er steeds nieuwe op. Per keer hangen er niet meer dan 5 á 6 personen rond op een hangplek.

De tweede groep bestaat uit daklozen die verslaafd zijn aan alcohol en andere middelen. Deze groep hangt vooral op het plein zelf rond, en niet zozeer in de straten eromheen. Zij worden door de politie regelmatig aangesproken op het drinken van alcohol. Meerdere keren zien we dat er blikjes bier worden afgepakt en weggegooid; andere keren worden de rondhangende mannen aangesproken op hun gedrag of het geluidsvolume van hun gesprekken. In de informele gesprekken en de interviews wordt deze groep veel minder vaak genoemd, en in zekere zin worden deze personen als 'eigen' ervaren omdat zij al jaren in deze stad rondhangen en er vaak zelf vandaan komen. De samenstelling van deze groep lijkt nog wisselender dan van de andere, maar per keer is de groep hangers wel groter. Het gaat al snel om zo'n 5-10 personen, afhankelijk van het tijdstip en het weer.

Een derde groep is na een politieactie begin 2015 nu grotendeels uit het straatbeeld verdwenen. Volgens de politie ging het om jongeren uit de Randstad, die op het perron waar de trein uit Duitsland aankomt drugs probeerden te verkopen aan de treinreizigers. Bij sommige geïnterviewden bestaat de verwachting dat zij weer terug zullen keren wanneer zij hun straf hebben uitgezeten. De overlast die omwonenden en winkeliers van deze groep ervoeren, bleef overigens beperkt omdat zij zelden verder kwam dan het perron waar de Duitse treinreizigers aankomen.

Ondanks dat niet-ingezetenen in deze stad welkom zijn in de coffeeshop, heeft niemand het uit zichzelf over coffeeshoptoeristen. Wanneer we er specifiek naar vragen, blijkt dat deze groep wel buiten in verschillende parken blowt, maar hier nauwelijks overlast veroorzaakt. Ze komen de stad in, gaan winkelen, kopen wat wiet of hasj in de coffeeshop, roken dit buiten op en gaan weer naar huis, zonder onrust te veroorzaken.

Wanneer is er overlast?

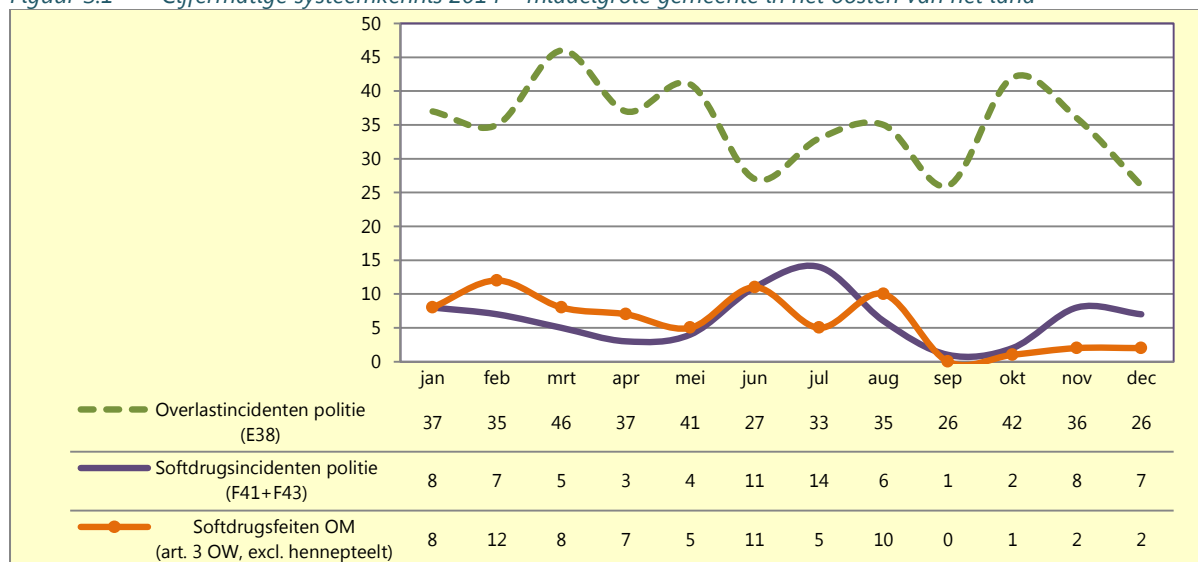
Als we rondvragen wanneer de overlast het grootste is, overheerst één antwoord: als het mooi weer is. Vanaf de eerste dag in het jaar dat het zonnetje zich laat zien, zijn er groepen te vinden die rondhangen. En ook tijdens onze observaties in de zomermaanden zijn ze bij mooi weer altijd op de hangplekken te vinden. Als het regent, zijn er geen dealers te vinden. De daklozen zijn ook bij wat minder weer nog wel eens onder een afdakje te vinden, maar meestal zijn ook zij nergens te bekennen in de *hot-spot*. Verder lijkt het tijdstip iets uit te maken. Het meeste 'rondhangend volk' is vanaf een uur of twaalf te zien, dit duurt tot begin van de avond. Volgens de geïnterviewden is de piek eind van de middag tot het begin van de avond. Maar een aantal keren zagen we al om tien uur 's ochtends de eerste hangers opduiken en bij mooi weer zagen we tot in de nacht groepjes rondhangen. Omdat het weer een belangrijke factor is, is de overlast in de zomermaanden het grootst.

Overlastmeldingen en registratiecijfers

Een aantal actieve burgers en ondernemers vertelt anderen te stimuleren om altijd de politie te bellen wanneer zij overlast ervaren. Bij de gemeente is echter bekend dat veel mensen dat niet doen, omdat het een tijdrovende aangelegenheid is. Je moet het algemene nummer van de politie bellen en uitleggen wat er precies aan de hand is. Dit duurt al snel een half uur. En dit terwijl de wijkagent vaak aan een half woord al genoeg heeft en meteen langskomt of iemand anders langs stuurt. Er zijn veel samenwerkingsvormen tussen de politie, gemeente en de bewoners en ondernemers rond het plein. Er zijn voor het overlastgebied meerdere projectgroepen, die elk net een ander deel van het probleemgebied bestrijken. Deze mensen hebben vaak direct contact met de wijkagenten, dit scheelt een hoop in de tijd die een melding kost. De wijkagenten geven ook aan dat het voor hen dan een stuk gemakkelijker is om op korte termijn actie te ondernemen. Een vaste groep bewoners meldt altijd, maar een groot deel stopt met melden zodra de overlast af lijkt te nemen.

De pieken in de grafiek met registratiecijfers (Figuur 3.1) wordt door iedereen vrijwel hetzelfde geïdentificeerd: bijeenkomsten met bewoners waar politie en gemeente de bewoners op het hart drukten om toch echt te melden, lopen gelijk met de pieken in de grafiek. En ook de afname na zo'n piek wordt door vrijwel iedereen herkend; de bewoners doen steeds melding, de politie treedt steeds op, de overlast neemt af en de bewoners stoppen met melden. Als de overlast dan weer toeneemt, is de meldingsbereidheid weer afgezwakt. Er lijkt geen permanente oplossing te zijn voor het probleem, wat ontmoedigend werkt voor sommige bewoners. Er is in deze stad van alles uitgeprobeerd: de verlichting bij het plein is aangepast, de bankjes zijn minder aantrekkelijk gemaakt, het cameratoezicht is uitgebreid, er is gewerkt met samenscholingsverboden en met gebiedsverboden. Alles heeft wel effect gehad, maar vaak tijdelijk. Zowel bewoners als winkeliers en andere ondernemers geven aan dat het tijd is voor een definitieve oplossing of het vinden van een vast plan van aanpak. Verschillende mensen geven aan dat deze stad echte grotestadsproblematiek gekregen heeft, maar dat de aanpak hierbij achter blijft. De aanpak zou ook 'volwassen' moeten worden. Een andere oorzaak voor pieken in de overlastmeldingen in het voorjaar en najaar zou de tweejaarlijkse kermis kunnen zijn.

Figuur 3.1 Cijfermatige systeemkennis 2014 – middelgrote gemeente in het oosten van het land

Is de overlast anders dan in 2014?

Het verdwijnen van de groep dealers op het station is de duidelijkste verandering in de overlast. Daarnaast blijkt uit verschillende verhalen dat de groep 'donkere mannen' die rondhangt minder agressief is dan vorig jaar. Zij gedragen zich 'braver', drinken geen alcohol meer op straat en vallen de voorbijgangers minder vaak lastig. Dit wordt vaak toegeschreven aan de hardere aanpak door de politie. Ze houden zich nu liever gedeisd dan dat zij in de problemen komen vanwege hun gedrag op straat. De aanwezigheid van de groep, die een deel van de overlast veroorzaakt, is echter niet verminderd. Het plaatsen van camera's heeft wel invloed gehad op de locaties waar de groep rondhangt. Op het plein zijn ze amper nog te bekennen, ze hebben een plekje buiten het bereik van de camera's gezocht. Deze verschuiving kan ook veroorzaakt of versterkt zijn door het aanpassen van de verlichting en de bankjes op het plein.

Buurtenquête

De buurtenquête is afgenomen onder 101 respondenten. Het aantal mannen en vrouwen was ongeveer gelijk verdeeld. De gemiddelde leeftijd was 37 jaar. De resultaten van de buurtenquête zijn weergegeven in de tabellen in de bijlage (Hoofdstuk 8, pagina 59).

Verkeer en parkeren

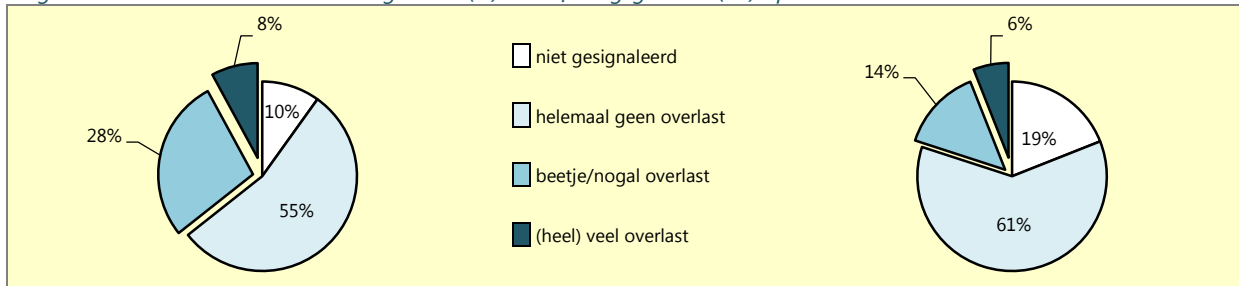
Een flink deel (46%) ervaart wel eens overlast van niet-doorstromend verkeer, waaronder 11% (heel) veel overlast. Parkeerproblemen zijn er minder: 26% ervaart hier wel eens overlast van, waaronder 9% (heel) veel.

Drinken en blowen op straat

Mensen die op straat alcohol drinken of dronken zijn worden door de meesten wel gesignaleerd, waaronder door de helft (47%) vaak of heel vaak, maar over het algemeen wordt daar geen of slechts een beetje overlast van ervaren. Eén op de twaalf (8%) ervaart wel (heel) veel overlast van openbaar alcoholgebruik. De avonden (20%), de weekenden (18%) en vooral de zomermaanden (29%) worden het vaakst genoemd als periodes met meer overlast van drinken op straat.

Eveneens een meerderheid signaleert blowers op straat, waaronder Iets meer dan de helft (53%) (heel) vaak, maar ook hiervan hebben de meesten geen of overlast en rapporteert een minderheid van 6% wel (heel) veel overlast. Dit zou vooral in de zomer het geval zijn (17%). In tegenstelling tot alcohol wordt het weekend en de avonduren nauwelijks als piekperiode van overlast van softdrugsgebruik genoemd.

Figuur 3.2 Overlast van alcoholgebruik (li.) en softdrugsgebruik (re.) op straat

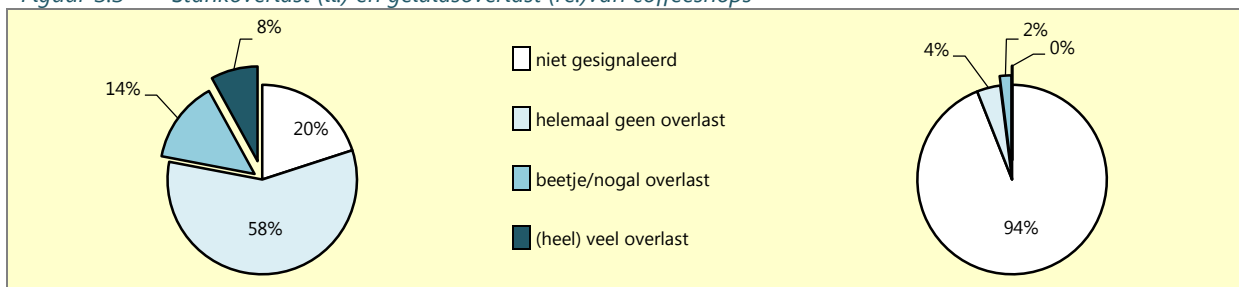

Stank- en geluidsoverlast van coffeeshops

De meerderheid (58%) ruikt vaak of heel vaak een wietlucht rond de coffeeshop, maar slechts een minderheid (22%) zegt wel eens last te hebben van de lucht (waaronder 8% veel overlast). Als er stankoverlast is, dan is dat vooral in de zomer het geval (17%).

Geluidsoverlast van coffeeshops wordt nauwelijks gerapporteerd. Het leeuwendeel (94%) hoort nooit herrie, 4% hoort wel wat, maar ervaart dat niet als overlast en de overige 2% meldt een beetje of nogal overlast.

Figuur 3.3 Stankoverlast (li.) en geluidsoverlast (re.) van coffeeshops

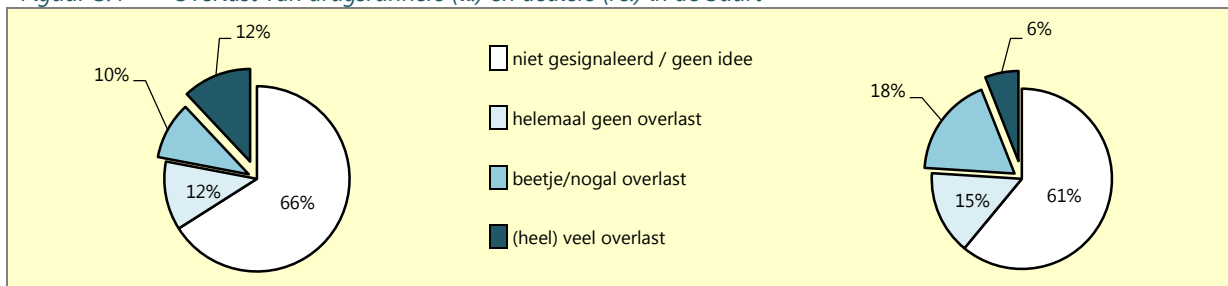

Drugsrunners en dealers

Eén op de drie (34%) ziet wel eens drugsrunners in de buurt. Ongeveer de helft daarvan (18%) vaak tot heel vaak. Eén op de acht respondenten (12%) meldt (heel) veel overlast te ondervinden van drugsrunners. De zomer wordt genoemd als piekperiode (11%).

Dealers in de buurt worden door wat meer respondenten gesignaleerd (39%), maar er zijn minder mensen die ze (heel) vaak zien (13%) en ook minder mensen die er (heel) veel overlast van ervaren (6%). Het zou hier (voor zover de respondenten weten) meestal niet (alleen) om softdrugs gaan, maar om harddrugs. Net als bij de drugsrunners zou de zomer een piekperiode zijn voor overlast door dealers (11%).

Figuur 3.4 Overlast van drugsrunners (li.) en dealers (re.) in de buurt

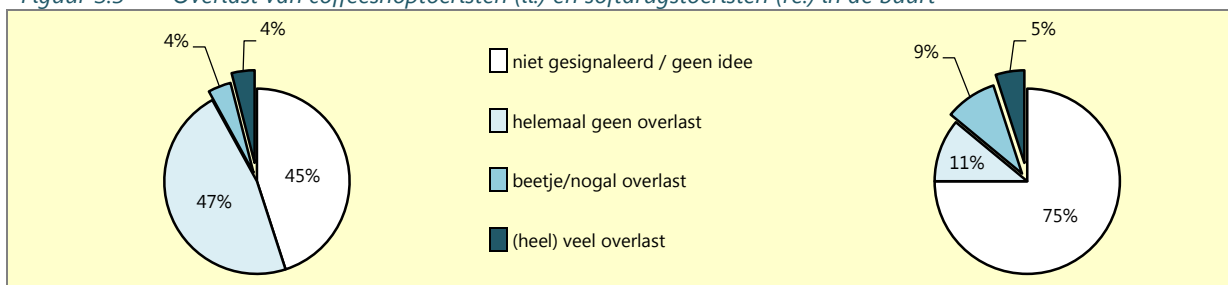

Coffeeshop- en softdrugstoeristen

De meeste mensen zien wel eens niet-ingezetenen in de buurt, van wie ze denken dat ze voor de coffeeshop komen (55%), waaronder 30% vaak tot heel vaak. Over het algemeen wordt weinig overlast ervaren van coffeeshoptoeristen, want slechts 4% meldt (heel) veel overlast, 1% nogal en 3% een beetje. Als er wel overlast is, is dan is die in de zomer (8%) en het weekend (8%) wat meer.

Niet-ingezetenen die buiten de coffeeshop softdrugs willen kopen, worden ook wel gezien in de buurt (25%), maar veel minder vaak. De overlast van softdrugstoeristen is echter iets groter dan die van coffeeshoptoeristen: 5% meldt (heel) veel overlast, 3% nogal en 6% een beetje. Ook softdrugstoeristen zijn er meer in de zomer (8%).

Figuur 3.5 Overlast van coffeeshoptoeristen (li.) en softdrugstoeristen (re.) in de buurt

Meldingen en aangiftes

Een handvol respondenten (5%) heeft naar eigen zeggen het afgelopen jaar melding of aangifte van alcohol-/drugsoverlast gedaan. Eén respondent deed dat bij de bewonerscommissie, de rest bij de politie. Per melder ging het om 3 tot 12 meldingen. In totaal zouden zij 15 meldingen hebben gedaan. Eén persoon (1%) deed aangifte van bedreiging bij de politie.

4 GEMEENTE III - COFFEESHOPKLANTEN EN DAKLOZEN

De derde verdiepingsgemeente is een middelgrote gemeente in het zuiden van het land. Naast de centrale stad omvat de gemeente een buitengebied met circa 15 dorpen. Er zijn 5 coffeeshops in de stad. Eén van deze shops was medio tot eind 2014 gesloten wegens overtreding van de maximale handelshoeveelheid. Het ingezetenen criterium was anno 2014 officieel nog niet opgenomen in het coffeeshopbeleid. Desondanks worden niet-ingezetenen sinds mei 2012 niet meer toegelaten in de coffeeshops, ook de arbeidsmigranten niet die soms al jaren in de gemeente verblijven en werken. Er werden in de eerste fase van het onderzoek door de lokale experts niet of nauwelijks coffeeshoptoeristen gesignaleerd. De enige softdrugstoeristen waren een aantal (maar niet veel) arbeidsmigranten en buitenlandse bezoekers van een tweejaarlijks evenement, geen niet-ingezetenen die speciaal voor de softdrugs naar de stad kwamen. Er was matige coffeeshopoverlast, voornamelijk rond twee coffeeshops aan een toegangsweg richting de binnenstad. Door de eerdergenoemde tijdelijke sluiting van een coffeeshop in het centrum, nam de overlast hier ook tijdelijk wat toe. Het was volgens de lokale experts lastig te zeggen of alleen de coffeeshops verantwoordelijk waren voor de overlast omdat er ook een drugsopvang in de buurt zit en de coffeeshops zelf juist veel deden om de overlast te beperken. De illegale softdrugsmarkt in de gemeente bestond volgens de lokale experts uit een onbekend aantal straatdealers, 06-dealers en thuisdealers, die naast softdrugs vooral harddrugs verkopen aan wat oudere lokale gebruikers. Drugsridders werden niet gesignaleerd.

Het beeld dat de lokale experts schetsten kwam in grote lijnen overeen met de cijfermatige systeemkennis. In 2014 registreerde de politie 179 overlastincidenten i.v.m. alcohol/drugs en 49 incidenten bezit of handel van softdrugs. Het Openbaar Ministerie behandelde 25 softdrugsfeiten. Dit zijn gemiddelde cijfers voor een coffeeshopgemeente van dergelijke omvang.

Hotspot A - doorgangsstraat

Het gaat hier om een doorlopende straat waar auto's doorheen rijden. In de straat is een gevarieerd aanbod aan winkels te vinden, van tweedehandswinkel tot aan maatpakken. De straat leidt naar het hart van de stad toe: de markt. Naast winkels en wat horeca – zowel restaurants als cafés – zijn er ook twee coffeeshops gevestigd (waarvan één recent gesloten) en een sociale opvang. Om de hoek van de straat zit ook nog een psychiatrisch ziekenhuis.

De hele dag door rijden auto's af en aan. Aan één kant van de weg kan geparkeerd worden, hier geldt betaald parkeren. De gebouwen zijn voor een groot deel oudere gebouwen, de meeste zijn goed onderhouden. Het oogt over het algemeen als een dure wijk. Direct achter de straat bevindt zich een wijkje met allerlei kleine doorgangetjes en bruggetjes over de gracht heen. Ook zit hier een tuin met een hek er omheen en er staat een bord "Stiltegebied". Deze tuin bevindt zich achter de coffeeshop, al moet je die wel weten te vinden. Dit wijkje is een beetje een doolhof. Het bestaat uit nieuwbouw en oude panden, die er over het algemeen ook goed onderhouden uitzien. Ook al is het in de straat druk, hier is het een oase van rust. Eén keer treffen we er een groepje studenten aan, die bezig zijn met de introductieweek van hun studie; ze dragen colberts met allerlei emblemen en schilderen portretten van elkaar onder het genot van blikjes bier. In de straat zelf zijn verder, buiten de terrasjes, weinig zitplaatsen te vinden.

Opvallend in dit gebied is vooral de (relatieve) áfwegigheid van overlast; terwijl er door de geïnterviewden gesproken wordt over parkeeroverlast, kunnen wij op geen enkel moment deze parkeeroverlast zien. Wat ons wel opvalt, is dat het hier relatief rustig is, zeker voor een stad. En in de woonwijk achter de straat zou het geluid van wie dan ook meteen opvallen. Iemand van de gemeente vertelt dan ook dat het hier in de stad relatief stil is. Er zijn geen vliegtuigen, er is geen snelweg nabij de stad, en veel van de woonwijken zijn erg rustig, ook in het centrum. Hierdoor valt het mensen meteen op als er wel geluid wordt gemaakt door iets of iemand.

Bij deze *hotspot* wordt eigenlijk weinig overlast ervaren; alle geïnterviewde personen vinden het erg meevallen. Maar het blijkt ook wel snel dat het perspectief sterk kan verschillen; er zijn mensen in de buurt die wel veel klagen en zich onveilig voelen. Maar sommige professionals hebben moeite om dit serieus te nemen.

Overlast

De overlast die er wel is, bestaat verschillende gedragingen. Voor de deur van de sociale opvang in deze straat staat nog wel eens daklozen alcohol te drinken. Soms houdt deze groep zich ook op in portieken van de winkels. Dan is er nog de parkeeroverlast van de bezoekers van de coffeeshop. Mensen van de gemeente en van de coffeeshop geven aan dat de portiers mensen niet binnenlaten als zij dubbelgeparkeerd staan. Tegelijkertijd geeft een coffeeshopmedewerker aan dat het scheef is; klanten van de bakker doen ook aan dubbelparkeren maar die mensen mag hij juist níet aanspreken.

“De bakker is heel druk zaterdag, maar wij mogen de dubbelparkeerders dan niet wegsturen, omdat het klanten van de bakker zijn. Iemand die een broodje gaat kopen, is net zo dubbelgeparkeerd als wanneer ze een jointje kopen. Het gaat dan meer om het instituut coffeeshop.”

De winkeliers om de coffeeshop heen geven aan dat zij weinig overlast van de coffeeshop hebben. Sommige bewoners vertellen dat het in de avond nog wel eens vervelend is, anderen vinden dat het allemaal prima gaat.

Ten slotte is er nog sporadisch overlast van groepen jongeren die in de tuin achter de coffeeshop gaan zitten blowen. Bij sommige bewoners bestaat de indruk dat hier ook in softdrugs gehandeld wordt, en dan vooral aan minderjarigen. De wijkagent herkent dit niet zo. Hij geeft aan dat er wel jongeren zitten te blowen en dat ze misschien wel eens voor vrienden wat halen. Dat er echt gedeald wordt, heeft hij nog niet vast kunnen stellen. Met betrekking tot de aanpak van de overlast, blijkt dat in de tuin een samenscholingsverbod heel goed heeft gewerkt. De politie is in staat om mensen weg te sturen als zij zich hier ophouden. Hiermee was het probleem van de overlast in de tuin goed opgelost. Nu staat de politie voor het dilemma: moet het samenscholingsverbod meteen worden verlengd, of kan het beter pas in het voorjaar weer ingesteld worden?

Wie veroorzaakt overlast?

De mensen die komen voor de opvang en daar voor de deur drinken, zijn vaak oudere mannen zonder vaste woon- of verblijfplaats. Zij zijn vaak verslaafd aan alcohol en/of drugs.

De veroorzakers van de parkeeroverlast zijn coffeeshopbezoekers die met de auto naar de coffeeshop komen en daar alleen iets af komen halen. Dit is een gevarieerde groep waar verder weinig kenmerken over valt te zeggen.

De derde groep bestaat uit jongeren die naar de coffeeshop zijn geweest om softdrugs te halen en die het buiten op willen roken. Eén van de redenen kan zijn dat niet iedereen uit de groep meerderjarig is en daardoor mogen zij niet samen de coffeeshop binnen. Het gaat dan vooral om jongeren uit de stad zelf, maar ook uit de omgeving. Van coffeeshoptoeristen is in deze stad nauwelijks sprake. Hier mogen niet-ingezetenen de coffeeshop niet in, maar omdat er nooit coffeeshoptoeristen geweest zijn, levert het geen problemen op. De gemiddelde toerist in deze stad is 'grijs': boven de vijftig. Verder huisvest deze stad wel wat buitenlandse arbeiders en studenten, maar die staan voor het grootste deel gewoon ingeschreven bij de gemeente.

Wanneer is er overlast?

De alcohol drinkende dak- en thuislozen die voor en rond de sociale opvang hangen, zijn daar vooral te vinden bij mooi weer. In de zomer is de overlast op zijn hoogtepunt. Verder is er vooral sprake van parkeeroverlast, die het grootste is in het weekend en in de avonduren. Het rondhangen in de tuin vindt op verschillende tijdstippen plaats. De coffeeshopmedewerker geeft aan dat er in de avond wel eens gebeld wordt over onrust bij de coffeeshop, terwijl het dan gaat om dronken mensen die vanaf de cafés in het centrum terug naar huis lopen.

Bij mooi weer lopen de portiers van de coffeeshop elk uur even naar de tuin om mensen die daar blowen weg te sturen.

Overlastmeldingen en registratiecijfers

Bij deze *hotspot* hebben een tijd lang alle ondernemers hun klachten met betrekking tot overlast bij één ondernemer neergelegd. Deze nam vervolgens contact op met de politie en de gemeente. Zo leek het in de registratie alsof de klachten van één persoon afkomstig waren, maar dat was in de praktijk niet het geval. Omdat het de ondernemer ging storen in de dagelijkse activiteiten, is besloten dat ondernemers gestimuleerd zouden worden om zelf naar de politie te stappen. Dit werkt volgens de politie en gemeente beter. Uit de gesprekken met professionals komt naar voren dat deze ondernemer relatief ongenueanceerd over de problematiek denkt, zo zou gesproken worden over een 'getto'. Alle professionals vinden het eigenlijk reuze meevallen met de overlast. Er komt uit alle gesprekken eigenlijk een tweedeling naar voren: aan de ene kant zijn er de bewoners en ondernemers die zich realiseren dat zij in een grote stad wonen en die accepteren dat hier een zekere overlast bij hoort, aan de andere kant zijn er bewoners en ondernemers die vooral een rustige omgeving wensen en die bijvoorbeeld de carnavalsfanfare ook als overlast ervaren.

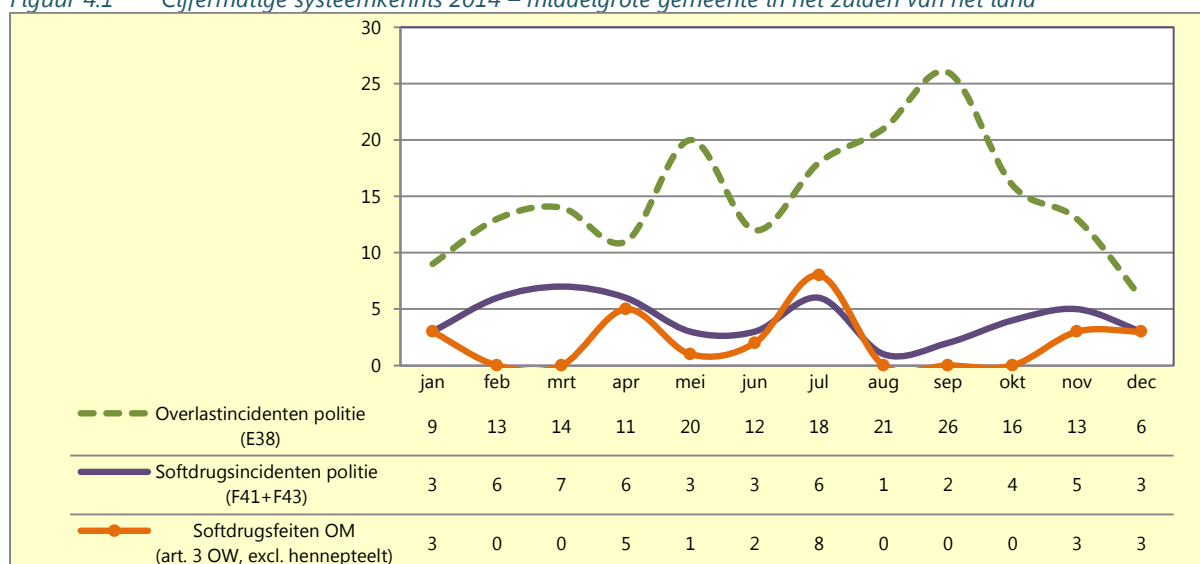
Bewoners bellen vaak direct met de wijkagent als zij overlast ervaren. Dit is niet altijd de meest praktische keuze; als de wijkagent geen dienst heeft, kan hij niet kordaat reageren en moet alsnog de meldkamer gebeld worden. Als hij wel dienst heeft, gaat hij zelf altijd even kijken. Als er overlastmeldingen gedaan worden over de coffeeshop, dan neemt hij direct contact op met de eigenaar ervan. Beide partijen vinden dit een prettige samenwerking. Als er wat meer overlast ervaren wordt, gaat de avonddienst minimaal een keer surveilleren bij de tuin.

Het vastleggen van de overlast in het systeem van de politie doet niet iedereen op dezelfde manier. Er zijn zoveel verschillende categorieën en je kunt niet altijd meteen de juist vinden. In zo'n geval wordt

het nog wel eens onder 'overlast algemeen' vastgelegd. Bovendien vindt de ene agent dat iets onder een verdachte situatie valt, en de andere vindt het overlast.

In de grafiek met registratiecijfers van deze gemeente (Figuur 4.1) zijn twee pieken te zien: eentje in mei en eentje in september. De geïnterviewde personen konden deze pieken lastig verklaren. Veel verder dan 'het weer' kwam men eigenlijk niet. De coffeeshop in *hotspot B* is vanaf medio 2014 tot eind 2014 gesloten geweest. Mogelijk verklaart dit de toename in de grafiek van juni tot september, omdat het bij *hotspot A* daardoor drukker werd. Op een gegeven moment is daar een tweede portier neergezet en volgens de wijkagent nam de overlast daardoor weer af. Anderen durven niet te zeggen of dit de daling in de cijfers vanaf september verklaart; het zou ook aan het kouder wordende weer kunnen liggen.

Figuur 4.1 Cijfermatige systeemkennis 2014 – middelgrote gemeente in het zuiden van het land

Is de overlast anders dan in 2014?

Er zijn in 2015 iets meer onderwerpen die onrust veroorzaakt hebben. Er is een schietpartij geweest en er wordt overlegd over het openen van andere vormen van sociale opvang in deze straat. Dit heeft onder de bewoners weerstand opgeroepen. De wijkagent vertelt echter dat het in 2015 rustiger is dan in 2014. De coffeeshops in *hotspot A* hadden toen namelijk meer aanloop wegens de sluiting van de coffeeshop *hotspot B*. Nu die coffeeshop weer open is, is dat voorbij.

Hotspot B - woonwijk

Aan een doorlopende straat die naar het treinstation leidt, ligt een coffeeshop. In de directe omgeving staan vooral woningen. Voor de coffeeshop ligt een kruising van autowegen en fietspaden waar veel verkeer langsrijdt; vooral in de avond als mensen thuiskomen, kan het hier erg druk zijn. Er is ook wat groen: een grasveld, wat bomen en struiken. Vlak naast de coffeeshop ligt een laad- en losplaats waar de bezoekers van de coffeeshop even snel parkeren om alleen iets te halen. Achter de coffeeshop liggen rustige woonstraatjes met parkeerplekken. Het is hier heel erg stil. De omgeving bestaat uit zowel mooie oude panden als nieuwbouw, en zowel huizen als appartementencomplexen. Er staat een

leeg kantoorpand waar aan de borden te zien binnenkort huizen te koop zijn. Er zijn in deze omgeving nauwelijks winkels of horeca te vinden; verderop ligt een snackbar maar daar is alles wel mee gezegd. In de omgeving van de coffeeshop is weinig zitplek. Op het plein zelf zijn geen bankjes en ook in de zijstraten ernaast is eigenlijk maar één klein plekje dat zich leent om rond te hangen. Iets verder weg is er nog een hangplek: een speelplein.

Overlast

In deze buurt spreken bewoners vooral over de parkeeroverlast en het rijgedrag van coffeeshopbezoekers. Naast autoradio's die hard aan staan, wordt er ook gesproken over te hard rijden. De gemeenteambtenaar legt uit dat deze straten relatief smal en hoog zijn, waardoor het geluid ver draagt: "Als de deur dichtgaat op nummer drie dan hoor je het op nummer vijftien."

Verder wordt geklaagd over afval die door coffeeshopbezoekers wordt achtergelaten en één persoon zegt dat de coffeeshopbezoekers in het portiek urineren. Voorheen werd er ook gehangen op het speelplein verderop, en op het parkeerterrein dat bij een appartementencomplex hoort. Tegenwoordig wordt dat voorkomen doordat de portiers van de coffeeshop, waarvan er altijd twee zijn, regelmatig een rondje lopen door de wijk. Daarnaast is een van de toegangswegen naar de parkeerplaats toe afgesloten.

Wie veroorzaakt overlast?

De bezoekers van de coffeeshop rijden soms te hard door de – relatief smalle – straat, en hebben hun muziek luid aan staan. Of het hier gaat om een vaste groep coffeeshopbezoekers of dat het steeds om andere individuen gaat, blijft ongewis, maar de indruk bestaat dat het een gevarieerde groep is.

Bij deze coffeeshop wordt de parkeeroverlast bestreden door de portiers die niemand binnenlaten die niet goed geparkeerd staat. De bewoners zijn over het algemeen te spreken over het contact met de portiers. Zij gaan bij klachten direct naar de portiers toe en praten er met hen over. Er staan altijd één of twee portiers bij deze coffeeshop. Deze portiers staan altijd in pak voor de deur, waardoor zij er benaderbaar uit zien.

Wanneer is er overlast?

De overlast is vooral 's avonds (donderdagavond is het koopavond) en in het weekend, wanneer het het drukste is in de coffeeshop. Overigens was er tijdens onze observaties nauwelijks sprake van parkeerproblemen, luide muziek of asociaal rijgedrag. Ook op momenten dat er veel mensen in en uit de coffeeshop liepen, kwam dit gedrag nauwelijks voor. Wel viel het op dat geluid inderdaad behoorlijk resoneert in de straat.

In deze omgeving is de overlast minder gebonden aan het weer. Het gaat immers niet zozeer om rondhangend volk maar om verkeersbewegingen. Wel ervaren mensen iets minder overlast in de winter; dan zitten iedereen binnen met de ramen dicht.

Overlastmeldingen en registratiecijfers

Zoals hiervoor ook al gezegd werd, nemen buurtbewoners direct contact op met de portiers van de coffeeshop. Als zij melden, dan doen zij dit via het algemene nummer van de politie. Deze maatregelen lijken voldoende om de overlast in de hand te houden. Het rijgedrag en de geluidsoverlast wordt hiermee echter niet aangepakt. Met betrekking tot de grafiek met registratiecijfers (Figuur 4.1, pagina 32) valt weinig te zeggen; de pieken worden niet echt herkend als passend bij een bepaalde gebeurtenis.

Is de overlast anders dan in 2014?

In 2014 is de coffeeshop op deze locatie een half jaar dicht geweest. Toen was hier minder overlast, maar op *hotspot* A werd het volgens de wijkagent juist meer. Verder zijn er geen speciale acties gehouden vanuit gemeente of politie.

Buurtenquête

In elk van de twee *hotspots* hebben 50 respondenten meegedaan aan de buurtenquête (in totaal dus 100 respondenten), ongeveer evenveel mannen (52%) als vrouwen (48%), met een gemiddelde leeftijd van 45 jaar. De resultaten van de buurtenquête zijn weergegeven in de tabellen in de bijlage (Hoofdstuk 8, pagina 59).

Verkeer en parkeren

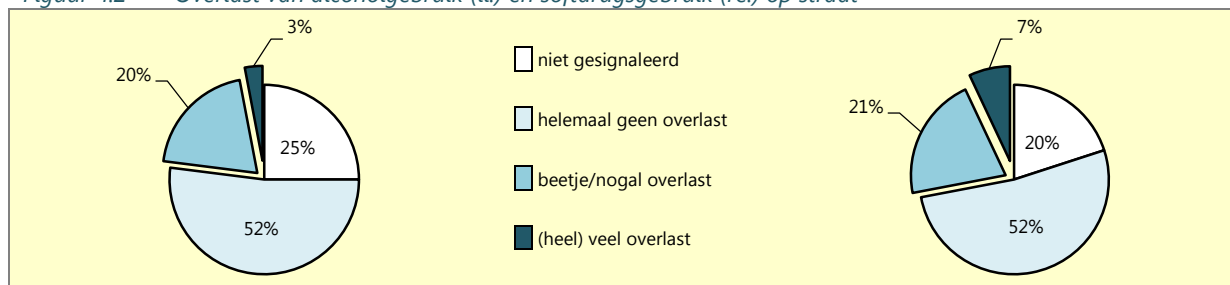
Iets minder dan de helft (48%) ervaart overlast van slecht doorstromend verkeer in de buurt. De helft daarvan (24%) ondervindt een beetje overlast, 11% nogal overlast en 13% (heel) veel overlast. Last van foutgeparkeerde auto's ervaart de helft van de respondenten wel eens (50%), waaronder 18% (heel) vaak.

Drinken en blowen op straat

Driekwart (75%) ziet in de buurt wel eens mensen op straat alcohol drinken of dronken zijn. De helft van de respondenten (52%) ervaart daar echter zelf geen overlast van. Van de resterende 23% die wel overlast van alcoholgebruik op straat ondervindt, omschrijven een groot deel (15%) dat als 'een beetje'. Er is behoorlijk wat variatie over dag, week en jaar. Pieken zijn het weekend (23%), de avond (28%) en nacht (16%), en de zomer (21%).

Softdrugsgebruik op straat wordt door iets meer respondenten gesignaleerd (80%), maar ook hiervan ervaart 52% geen overlast. De groep die juist (heel) veel overlast ervaart (7%) is echter wel wat groter dan bij alcohol. Blowen op straat komt meer voor in de zomer (18%), 's middags (17%) en 's avonds (24%).

Figuur 4.2 Overlast van alcoholgebruik (li.) en softdrugsgebruik (re.) op straat

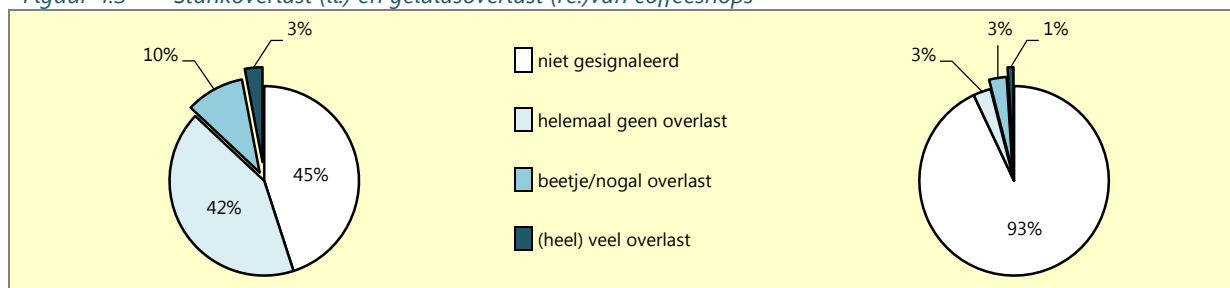

Stank- en geluidsoverlast van coffeeshops

Ruim de helft (55%) ruikt wel eens wietlucht in de buurt van de coffeeshop. De groep die dat als storend ervaart is echter een stuk kleiner (13%). Voor zover er sprake is van stankoverlast van coffeeshops, dan is die het gehele jaar door gelijk.

Harde geluiden (muziek, geschreeuw) uit de coffeeshop worden meestal niet gerapporteerd (93%) en zijn slechts voor een klein deel van de respondenten (4%) een bron van overlast.

Figuur 4.3 Stankoverlast (li.) en geluidsoverlast (re.) van coffeeshops

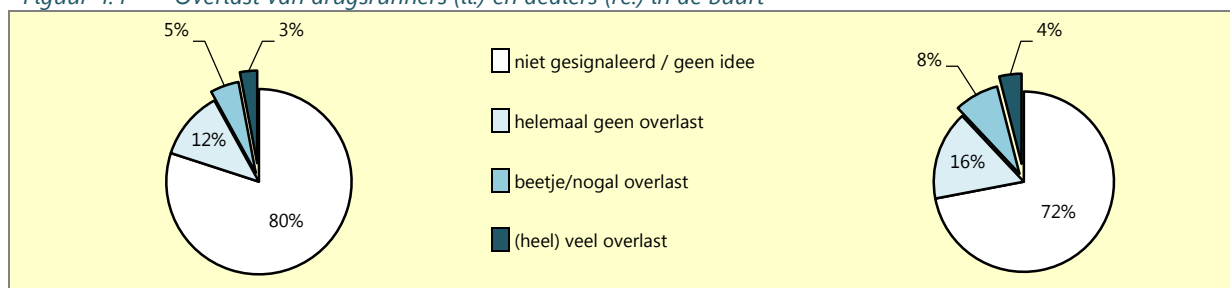

Drugrunners en dealers

Drugrunners worden door meer dan de helft van de respondenten niet gesignaleerd (64%) en 16% heeft geen idee of er drugrunners in de buurt zijn. Een relatief beperkte groep (8%) ervaart wel overlast van drugrunners, die overigens het hele jaar door hetzelfde is.

Dealers worden gesignaleerd door een iets grotere groep van 28% van de respondenten en 12% ervaart er overlast van. De meningen lopen uiteen of het hier om soft- of harddrugdealers gaat: 6% denkt softdrug, 7% harddrug, 5% allebei en de rest heeft geen idee. Over het algemeen is de overlast van dealers het gehele jaar door hetzelfde.

Figuur 4.4 Overlast van drugrunners (li.) en dealers (re.) in de buurt

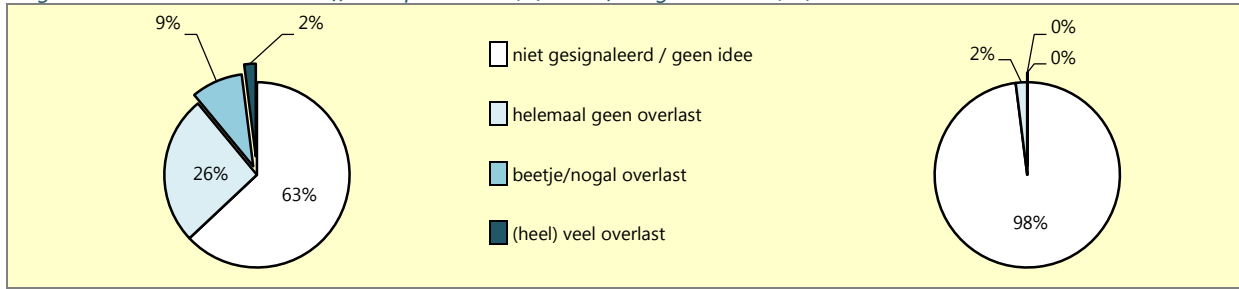

Coffeeshop- en softdrugstoeristen

De helft van de respondenten (50%) ziet nooit coffeeshoptoeristen in de buurt en 13% weet niet of er coffeeshoptoeristen zijn. Degenen die wel coffeeshoptoeristen zien (37%), hebben daar veelal geen of hooguit een beetje overlast van. Slechts 2% meldt (heel) veel overlast van coffeeshoptoeristen. Of het daadwerkelijk coffeeshoptoeristen betreft, is de vraag, want niet-ingezetenen worden in deze gemeente geweerd uit de coffeeshops. Het zijn in elk geval mensen van wie de respondenten menen dat zij niet in Nederland wonen en van wie ze denken dat ze naar de gemeente komen om in de coffeeshop softdrugs te kopen.

Softdrugstoeristen (niet-ingezetenen van wie men denkt dat zij buiten de coffeeshop softdrugs kopen) worden niet gesignaleerd (98%) of worden niet als overlastgevend ervaren (2%).

Figuur 4.5 Overlast van coffeeshoptoeristen (li.) en softdrugstoeristen (re.) in de buurt

Meldingen en aangiftes

Eén vijfde deel van de respondenten (20%) zegt in het afgelopen jaar melding te hebben gedaan van overlast in verband met drugs of alcohol in de buurt; 12% deed dit bij de politie en 7% bij gemeente, stadstoezicht en (vooral) de coffeeshop. Per persoon zijn 1 tot 12 meldingen gedaan. Gezamenlijk zouden deze respondenten 72 meldingen hebben gedaan. Twee respondenten deden aangifte (van bedreiging en fietsendiefstal) bij de politie.

5 GEMEENTE IV - RUNNERS, VERKEER, RONDHANGERS EN FREQUENTE KLAGERS

Verdiepingsgemeente nummer vier is een middelgrote grensgemeente in het zuiden, nabij de Belgische grens. De gemeente omvat een centrale stad en vijf omringende dorpen. Er zijn 8 coffeeshops gevestigd in de stad. Sinds 2012 is het ingezetenen criterium opgenomen in het gemeentelijke coffeeshopbeleid. Direct na de invoering van het ingezetenen criterium gingen veel voormalige coffeeshop-toeristen elders in de gemeente softdrugs kopen. Maar inmiddels zouden deze zijn uitgeweken naar elders en grotendeels wegblijven uit de gemeente. Het ingezetenen criterium wordt nog steeds gehandhaafd, maar met lage prioriteit (weinig strenge controles). Er zijn volgens lokale experts nog een aantal, maar niet veel softdrugstoeristen over, die in het centrum gebruikshoeveelheden kopen van straatdealers. Daarnaast zijn er arbeidsmigranten die in de gemeente wonen en werken, maar daar niet ingeschreven staan, die – als zij geweerd worden uit de coffeeshops, vaak wordt een uitzondering gemaakt – in een paar growshops softdrugs kochten, maar door de aanpak van growshops neemt dit af. Buiten de stad, op de snelweg, zouden echter nog (zeer) veel drugsrunners actief zijn, die softdrugstoeristen naar straatdealers op parkeerplaatsen leiden. Er is volgens de lokale experts geen tot weinig coffeeshopoverlast in de gemeente.

De politie registreerde over 2014 in totaal 358 incidenten overlast i.v.m. alcohol/drugs en 174 incidenten van softdrugsbezit en -handel. Het Openbaar Ministerie behandelde 106 softdrugsfeiten die in de gemeente waren gepleegd. Het aantal geregistreerde overlastincidenten wijkt niet af van het landelijk gemiddelde, maar qua softdrugsincidenten en softdrugsfeiten per capita scoorde deze gemeente twee maal zo hoog als andere middelgrote coffeeshopgemeenten. Dit lijkt in lijn met wat de lokale experts in de eerste fase van het onderzoek vertelden (weinig overlast, wel veel drugsrunners en straatdealers).

Hotspot A - doorgangstraat

Deze aanloopstraat (400 meter lang) is een historische toegangsweg naar de binnenstad. De straat telt opvallend veel stegen, die voor een deel zijn afgesloten. De architectuur is een ratjetoe aan stijlen; van statige oude panden uit de 18e eeuw tot sobere jarentachtignieuwbouw. Er zijn woonhuizen, horecagelegenheden en winkels. Het aanbod varieert van feestwinkel tot waxstudio en van drogist tot Turkse bakker. De straat telt relatief veel horeca. Volgens de voorzitter van het ondernemersplatform zijn er naar schatting 60 winkels waarvan ongeveer 25% leeg staat. De aanpak de leegstand heeft de grootste prioriteit. Hoewel niet alle ondernemers in het ondernemersplatform zitten, heerst er saamhorigheid onder de ondernemers. De variatie in aanbod en mensen maakt de straat volgens bewoners en winkeliers apart. Het is echt een ons-kent-ons buurtje. Niet trendy, geen winkelketens, lekker multicultureel. Volgens de meesten klimt de straat na jaren achteruitgang weer langzaam uit het dal.

Iedereen is het erover eens dat de straat een beter en een minder goed gedeelte kent. Op de kop, in het meer chiquere deel, zitten enkele koffiebarretjes en goedlopende cafés. De mensen hier vinden dit het 'goede' deel van de straat. Verderop vanaf de helft wordt het straatbeeld sjofeler. Er is meer leegstand en minder aanloop van mensen. Er is ook horeca gevestigd, maar het is er beduidend rustiger. Hier liggen aan weerszijden van de straat twee coffeeshops. De drukstbezochte is gevestigd aan het eind van de straat en de andere ligt precies tegenover een kleine parkeerplaats (plek voor 25 auto's)

waaromheen een handvol winkels en (fastfood)restaurants liggen. Ook in de buurt van de coffeeshops zijn een paar leegstaande panden. Op deze plek, bij de parkeerplaats waar vier uitvalswegen bijeenkomen, ervaren winkeliers en buurtbewoners de meeste overlast. Dit wordt bevestigd door de gemeente en de politie. Volgens de wijkagent voldoet dit stukje in de buurt aan een *hotspot*: er was een hoop gedoe op straat ("landje pik") direct na de invoering van ingezetenen criterium. Verder zijn er veel steegjes, te veel leegstaande winkels en de verlichting is mager. Vergeleken met de andere *hotspot* is de buurt minder arm, eerder modaal, en zijn er in de afgelopen jaren meer studenten komen wonen.

Een grote bron van ergernis is de nadrukkelijke aanwezigheid en het persisterend rondhangen van personen op een paar vaste plekken rond het parkeerplein. De plekken zijn strategisch gekozen. Geen camera's en al het inkomend autoverkeer (ook politieauto's) plus voorbijgangers en bezoekers van de coffeeshops en softdrugstoeristen zijn vanaf deze plekken goed zichtbaar. Aan beide weerszijden van de aanloopstraat is het nog rustiger. Er is weinig toezicht van bewoners, en winkels zijn er niet. Wel is er voldoende parkeerruimte. Sinds kort is er een nieuw verkeersplan in werking getreden. De eerste indruk (volgens de gemeente) is dat er minder verkeer komt. Het uiteindelijke plan is dat de straat meer een fietsstraat gaat worden waar auto's zullen worden gedoogd.

Overlast

De directe overlast concentreert zich op een klein stukje in de directe nabijheid van de twee coffeeshops, waar ook kan worden geparkeerd. Hier horen we de meest felle reacties van winkeliers. Van achter het grote raam van een winkel en vanuit een fastfoodrestaurant aan de overkant kunnen we alles zien. Wie met de auto, scooter of op de fiets langsrijdt en wie te voet naar de coffeeshop gaat of naar de pizzeria en snackbar. We zien hoe de rondhangende runners soms mensen aanspreken. Het grootste deel van de coffeeshopbezoekers wordt met rust gelaten. Het groepje runners is een doorn in het oog voor de mensen die er wonen en werken. Ze worden getypeerd als 'sloeberaars' en 'sjacheraars'. Het gaat de hele dag door, verzucht een ondernemer met een winkel pal tegenover de parkeerplaats. "Ze wisselen elkaar soms af op de hoek. Alsof er een systeem in zit." De coffeeshopeigenaar vertelt dat hij het laatst met een notoire rondhanger aan de stok kreeg omdat hij zijn klanten lastig blijft vallen. Tijdens onze observaties zien we runners soms alleen en dan weer met zijn tweeën of drieën. Ze zijn de hele dag in beweging en maken veel meters. De straat in, weg, en dan weer terug, wachtend op de hoek. Sommigen roken een sigaret of joint, drinken fris en soms bier. De meeste mensen in de buurt kennen de jongemannen van gezicht. De eigenaar van een fastfoodrestaurant, die 6 dagen per week van 10.00-22.00 uur werkt, stoort zich flink aan hun gedrag. De winkeliers vinden het een rotgezicht dat ze er bijna altijd staan en zijn bang dat ze potentiële bezoekers afschrikken.

Ze hangen stoïcijns tegen een muur, bellen of zwaaien naar andere runners, voorbijgangers of mogelijk potentiële klanten. Ze spreken mensen aan bij de parkeermeter en hangen rond bij auto's. Vooral die met een Belgisch kenteken. Ze praten met andere runners en soms bellen ze. Soms vragen ze of je Frans spreekt of marihuana wil. Tijdens onze observaties zien we een paar keer dat een runner contact legt met een Belgische automobilist. Hij loopt weg en de auto volgt hem langzaam. Een keer stapt hij in. De runner wordt gedekt door twee compagnons die op de beide hoeken op de uitkijk blijven staan.

We zien tijdens onze observaties alleen contactmomenten, maar geen duidelijke straathandel. De gemeente en politie bevestigen dit, hoewel er soms wel nepdrugs (gestampte paracetamol of een zakje met beetje wiet en voor de rest gras) worden aangeboden. De indruk is dat de overdracht c.q. afhandeling in de omringende straten, parkeerplaatsen en in de buurt van het park of op thuisadressen plaatsvindt. Maar nooit op de plek waar het contact gelegd wordt. Logisch ook, omdat iedereen hen kan zien. Volgens de wijkagent is er geen sprake van georganiseerde handel in de buurt. Vanaf het parkeerpleintje verder de straat in richting het centrum komen soms ook klachten dat er in de stegen wordt rondgehangen. Soms worden vrouwen nagefloten. We horen meermaals dat vrouwen hier 's avonds beter niet alleen over straat kunnen lopen.

De drugsrunners vallen het meest op, maar dat doen ook de 'patsers' in hun dure auto's die te hard door de straat rijden. Volgens de wijkagent is het deels perceptie. De straat is nauw en de huizen zijn slecht geïsoleerd waardoor de snelheid vaak als hoog wordt beleefd. Vooral in het sjiekere deel van de straat zegt men last te hebben van hard rijdende auto's. Verder balen sommige winkeliers dat softdrugstoeristen hen of voorbijgangers aanspreken of ze wiet willen halen in de shop. Een bewoner beschouwt dit als 'indirecte overlast'. Overigens zegt een jonge bewoner van de straat dat hij bij gelegenheid soms ook een centje bijverdient door te halen voor anderen.

Sommige winkeliers en bewoners ervaren vooral overlast (o.a. dronkenschap, herrie, ruzies, etc.) van de clientèle van één café in de straat. "Deze drinkers zijn vervelender dan de blowers", zegt een bewoner.

Er is ook sprake van geluidsoverlast. Vooral van quads (gemotoriseerde vierwielers) die soms door de straat scheuren en van auto's met open raampjes en harde muziek die door de straat rijden of geparkeerd staan. Ook het dubbelparkeren op drukke momenten in de avonduren op het parkeerpleintje leidt soms tot groter ergernis.

De relatief grote winkelleegstand is nadelig voor de straat. Dit roept een beeld op van verloedering en is slecht voor de uitstraling. Sommige winkeliers denken dat nieuwe ondernemers die zich in de nabije omgeving willen vestigen, zich door de coffeeshops laten afschrikken. Enkele actieve winkeliers nemen ook de schimmige praktijken van een paar winkels (o.a. belwinkel, cadeauwinkel, kleine supermarkt) in de straat, die als dekmantel zouden fungeren voor malafide ondernemers die vaak "schijnt aan regels" hebben. Dit tot grote ergernis en frustratie van bonafide winkeliers. Een coffeeshophouder zegt dat hij in de afgelopen jaren juist in de buurt heeft geïnvesteerd door een paar panden in de buurt op te kopen ter voorkoming van louche praktijken.

Wie veroorzaakt overlast?

Het betreft vooral een groep van 6-10 mannen. Volgens de politie voornamelijk van allochtone afkomst en woonachtig in de gemeente. De groep is weer verdeeld in een oudere (dertigers) en jongere (twintigers) subgroep. Volgens sommigen waren ze al actief vóór de invoering van het ingezetenen criterium. De coffeeshophouder heeft hen verschillende keren laten verwijderen uit zijn shop, omdat ze toen ook al klanten lastig vielen. Anderen beweren dat de groep vooral na de invoering van het ingezetenen criterium begon op te vallen, omdat het een stuk stiller is geworden op straat nu er minder coffeeshoptoeristen zijn. Er blijft echter een residu van niet-ingezetenen die op zoek blijven naar wiet

(softdrugstoeristen). De auto-overlast is beduidend minder geworden sinds de aanscherping van het beleid, maar daarvoor in plaats vallen de runners nu meer op. Een winkelier typeert de runners en straatverkopers als "satellieten": ze schuiven een schil op als het beleid verandert. Door het ingezetenen criterium is er weer klassieke overlast op straat ontstaan. De groep die bediend wordt bestaat voornamelijk uit Belgen en Polen zonder geldig inschrijfbewijs. Ze gaan 'zwerven' in de buurt omdat ze geweigerd worden in de coffeeshop.

Wanneer is er overlast?

De overlast is niet de hele week door hetzelfde. Winkeliers bij het parkeerpleintje zien dat de eerste runner rond half elf verschijnt en dat het groepje groter wordt naarmate de tijd verstrijkt. Volgens de wijkagent zijn ze het meest actief tussen 14.00 en 22.00 uur. En dan vooral van donderdag tot en met zaterdag. Seizoensinvloeden zijn er wel volgens de winkeliers, maar de runners blijven het hele jaar door actief. Er is wel sprake van temperatuur-gerelateerde invloed. Nu het zomer is, valt het sommigen wel op dat er weer meer runners opduiken. Een winkelier zegt dat het bar en boos is sinds enkele weken en vraagt zich af of er weer runners zijn vrijgelaten, de politie onderbezet is (zomerrooster) of dat er meer geld valt te verdienen aan softdrugstoeristen die zich vaker laten zien in de zomermaanden. Een ondernemer zegt dat het qua autodruk in de zomer stiller is omdat een deel van de coffeeeshopklandizie dan op vakantie is.

Overlastmeldingen en registratiecijfers

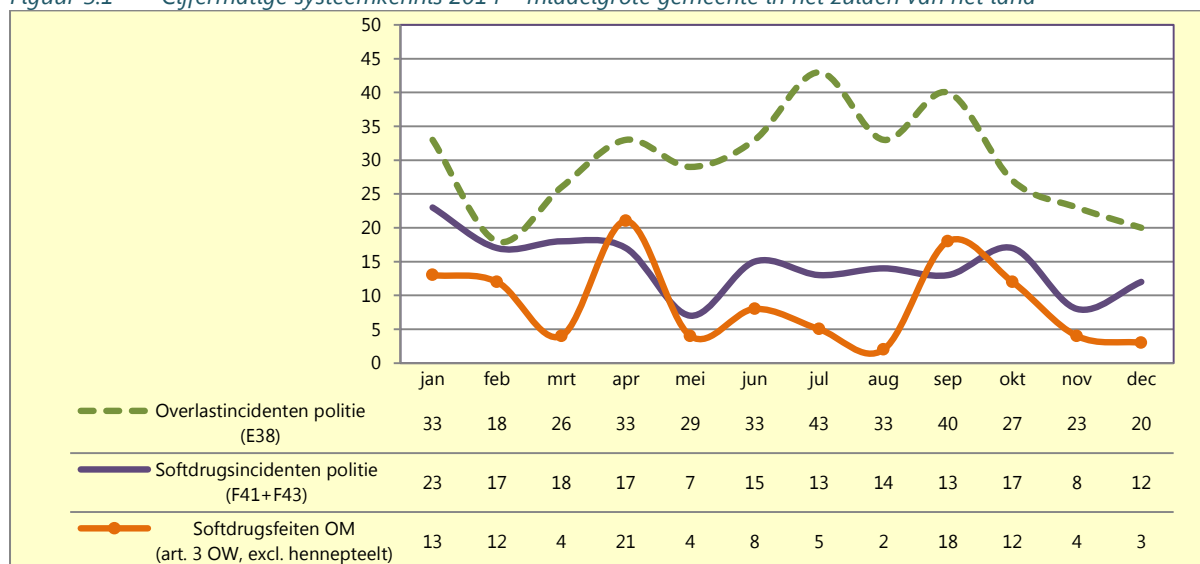
De overlastproblematiek in deze straat is taai volgens de gemeente en de politie. De gemeente zegt zich erbij te hebben neergelegd dat de problemen voorlopig niet verdwijnen. Volgens de gemeente zijn de overlastmelders uiteenlopend. Sommigen hebben specifieke belangen, terwijl anderen gewoon begaan zijn met de buurt. We spreken verschillende winkeliers die in de afgelopen jaren veel tijd hebben geïnvesteerd in overleg met de gemeente, maar vanwege het geringe resultaat teleurgesteld zijn afgedropen. "Dikke plannen, lange discussies en er wordt van alles beloofd, maar er gebeurt niks", zegt de winkelier die het bijltje erbij neer heeft gelegd. De eigenaar van een restaurant is teleurgesteld dat de burgemeester het heeft laten afweten. Maar er klinken ook positieve geluiden. De parkeeroverlast neemt af en de gemeente heeft ervoor gezorgd dat een overlastgevende steeg, waar drugs werden verhandeld, is afgesloten. De contacten met de wijkagent zijn goed. Een deel van de buurtbewoners en winkeliers blijft bellen bij overlast. Een ander deel is ermee gestopt, omdat het een hoop geeft en weinig uithaalt. Een enkeling belt niet uit angst voor represailles van runners. De meeste meldingen komen van een paar winkeliers uit de buurt van het parkeerpleintje. Veel omwonenden zijn overdag weg. Het buurtplatform blijft mensen aanmoedigen om overlast te blijven melden. De stadsmarinier en de wijkagent kunnen door ondernemers direct worden gebeld op hun 06-nummer, bewoners kunnen bellen via 0900 8844 of mailen via politie.nl. Er is afgesproken dat er alleen maar gebeld mag worden als er "een structuur in zit". Dat wil zeggen niet als runners gewoon op straat lopen of op de uitkijk staan. De wijkagent probeert te bewaken dat er niet teveel emotie in zit en er van alles wordt bijgehaald. Hij realiseert zich dat ondernemers wel eens de neiging hebben om vanuit hun eigen belang te praten. De meeste klachten vindt hij derhalve redelijk en realistisch.

De wijkagent registreert bijna alle overlastincidenten onder overlast i.v.m. alcohol/drugs (E38). Daarnaast een enkele keer bezit van of handel in softdrugs. In en rond *hotspot* A ging het in 2014 op om zo'n 45 meldingen. Gemeente-breed laten de registratiecijfers van 2014 overlastpieken in de zomer-

maanden zien (Figuur 5.1), maar volgens de gemeente en politie lopen die niet synchroon met de gemelde overlast op *hotspot* A. De pieken verklaren volgens de gemeente vooral de seizoensinvloeden. In de winter is het carnaval en met het stijgen van de temperatuur komt ook het buitenleven weer op gang en zijn er beduidend meer evenementen in de stad. De terrassen zitten vol en het is veel drukker op straat.

De gemeente zegt een slag om de arm te houden bij de interpretatie van de registratie-cijfers. Het is bijvoorbeeld niet altijd helder of één geval niet meermaals wordt gemeld. Verder is er een groot verschil tussen "haal- en brengwerk" bij de politie. Het haalwerk zegt meer iets over de inzet en prioriteiten van de politie. Er zitten ook veel overlastmeldingen van de politie zelf bij. Volgens de gemeente laten de cijfers een paradoxaal beeld zien. De meldingen vlakken af als er geen actie wordt ondernomen. Aangiftes daarentegen zijn gemakkelijker traceerbaar en dus zuiverder als het om de interpretaties gaat.

Figuur 5.1 Cijfermatige systeemkennis 2014 – middelgrote gemeente in het zuiden van het land

Is de overlast anders dan in 2014?

De huidige overlast wijkt niet duidelijk af van het voorafgaande jaar. Het aantal runners blijft stabiel en ze blijven op dezelfde tijdstippen actief. Maar uit de gesprekken met bewoners en winkeliers lijkt dat het aantal meldingen en klachten mogelijk toch wat is afgenomen. Niet vanwege de afnemende overlast, maar vooral omdat de afhakers er geen heil meer in zien en de politie in hun ogen weinig kan uitrichten tegen een betrekkelijk kleine overlastgevende groep. Volgens de wijkagent is er op de langere termijn (sinds in 2012 het ingezetenen criterium werd ingevoerd) een dalende trend in de overlast waarneembaar en neemt het aantal overlastmeldingen af. Of de overlast helemaal verdwijnt betwijfelt hij. "Zolang er coffeeshops zijn, hou je volk dat hier om een of andere redenen naar toe komt." Het zal naar verwachting een *hotspot* blijven in een buurt die verder eigenlijk heel rustig is.

De verschillende vormen van overlast werden ook in 2014 al opgemerkt. De aanwezigheid van runners, lawaai-overlast van auto's en cafévolk – evenals de treurige uitstraling van dichte winkels. Toch lijken de optimisten iets in het voordeel te zijn. Volgens hen kruipt de straat langzaam uit het dal en durven sommigen het weer aan om een winkel te openen. Anderzijds zijn er ook winkeliers die weg willen. Eén van hen zegt vier jaar geleden te veel overnamekosten te hebben betaald voor zijn zaak, want sinds de invoering van het ingezetenen criterium heeft hij beduidend minder klandizie van Fran-

sen en Belgen. Wat overblijft zijn de 'vervelende runners'. Ofschoon de meeste winkeliers vinden dat de coffeeshopbezoekers niet verantwoordelijk zijn voor de overlast, zeggen sommigen dat de problematiek wel gelieerd is aan de aanwezigheid van de twee coffeeshops.

Hotspot B - winkelstrook en parkeerplein

Dit gebied ligt dicht in de buurt van een volkswijk aan de rand van de stad. De weg snijdt een paar singels en loopt helemaal door tot aan de binnenstad. Net als *hotspot A* is deze weg een belangrijke verbindingroute met het centrum. Het plein is een overgangszone naar de volkswijk en is onlangs door de gemeente opgeknapt. De winkelstrook tegenover het plein beslaat ongeveer 50 meter en bestaat uit twee kruideniers met buitenlandse levensmiddelen (waarvan één gesloten), twee cafés (waarvan één gesloten), twee winkels (waarvan één gesloten), een afhaalrestaurant, een kapper (gesloten) en een coffeeshop. Buurtbewoners en experts vinden dat dit rafelige deel armoedig oogt. Een paar panden is al een flinke poos gesloten en aan de gevels is te zien dat er nog veel achterstallig onderhoud is. De meeste overlast wordt ervaren op het plein met de omringende parkeerplaatsen. Het is een 'rotte plek' volgens sommigen. Een ondernemer op het plein hoort en ziet alles. Buurtbewoners lopen geregeld langs voor een praatje en ook de wijkagent laat zich er zien. Hij vindt het hier eerlijk gezegd anders dan in de sociale wijken. De mensen gaan hier toch wat anders met elkaar om. Hij weet dat er in de voornamelijk witte volkswijk altijd een hoop loos is. Vooral als er autochtone Nederlanders wegtrekken en andere etnische groepen (ook Polen) daarvoor in de plaats komen. Hij hekelt bewoners die elkaar voortdurend op zitten te naaien. De verhalen gaan een eigen leven leiden. Het is altijd de schuld van de "buitenlanders".

Ook de politie spreekt van een 'problematisch cluster' waarbij verschillende factoren een rol spelen. Er is weinig sociale cohesie en veel ondernemers kiezen voor zichzelf. Er zijn geruchten over schimmige vastgoedhandel. Om te achterhalen wat er speelt heeft de gemeente in 2014 een analyse gemaakt. Zaken en ondernemers zijn doorgelicht en er is ook gekeken naar investeerders en mogelijk opvallende transacties. Hoewel sommige buurtbewoners er anders over denken, viel de coffeeshop volgens de gemeente en de politie niet uit de toon. In dezelfde volksbuurt van waar een fors deel van de klachten afkomstig is, worden soms wel hennepkwekerijen opgerold.

De burgemeester heeft inmiddels een nieuw onderzoek gelast naar het vastgoedbeheer en de uitstraling van sommige winkels die niet winstgevend zijn, maar toch openblijven.

Overlast

Vergeleken met *hotspot A* is de overlast volgens de gemeente en experts hier meer diffuus van aard en moeilijker aantoonbaar. Er is kortom niet goed een vinger te leggen op de aard van het fenomeen. Daarom wordt eerder gesproken van een cumulatie van problemen, die op het eerste gezicht niet meteen een verband met elkaar hebben. Vergeleken met *hotspot A* strookt de overlastbeleving van bewoners hier niet met de bevindingen van de politie in dit gebied. De gemeente denkt dat veel van de problematiek voortvloeit uit frustratie over beslissingsprocedures. "Dan krijg je al snel de sfeer dat de rijke stinkers in het centrum worden voorgetrokken."

Een heikel punt van overlast is het verkeer. Ongeveer honderd bewoners ondertekenden een petitie die oproept om NEE! te zeggen tegen: 1. Verkeersonveiligheid door snelheidsmaniakken; 2. Foutpar-

keerders (dubbel) op stoepen en op afritten en 3. Geluidsoverlast door motoren, quads etc. De burgemeester heeft al laten weten dat hij poolshoogte komt nemen. De politie beaamt dat hardrijden een issue is in de buurt. Maar de metingen zijn 'niet schokkend' waardoor er geen extra capaciteit wordt vrijgemaakt tot grote teleurstelling van de bewoners. De politie geeft wel toe dat de verkeerssituatie erg onduidelijk is en ook iets aan de weginrichting kan worden gedaan. Er wordt gekeken of de snelheidslimiet van 50 naar 30 kilometer per uur kan worden teruggebracht.

De politie en gemeente onderkennen wel dat een handvol zaken in dit gebied geen eigen parkeerterrein heeft en klanten van deze etablissementen (o.a. afhaalrestaurant, avondwinkel, café en coffeeshop) vooral in de avonduren overlast veroorzaken. Het voetbalcafé trekt de grootste groep. De fans staan behalve in het café soms ook met een grote groep op de stoep, waardoor de weg geblokkeerd wordt. Aan de overkant blijven kleine groepjes Polen soms tot diep in de nacht op het plein hangen en veroorzaken geluidsoverlast. Het plein is zeker opgeknapt, alleen leeft het (nog) niet. Dit vergroot ook het gevoel van onveiligheid. Er hangt inmiddels wel een alcoholverbodsbord.

Het plein is ook een ontmoetingsplek van 'vage types'. Een lokale ondernemer, ook actief in het buurtplatform, is ervan overtuigd dat het vooral harddrugs gerelateerd is. Om bewoners die denken dat de coffeeshop hierachter zit, moet hij schamper lachen. Dat de bewoners liever een slager in de straat zien dan een coffeeshop kan hij nog wel begrijpen, maar hij weet zeker dat de meesten van zijn klanten nog niet eens het verschil tussen soft- en harddrugs kennen. "Die shop zit er 30 jaar. Als het al een beetje op dealen lijkt hier op het plein, dan zijn het jongens met andere drugshandeltjes en dan praten we niet over de wiet". Het zou behalve straatdrugs vooral gaan om bezorgers (voornamelijk snuifcocaïne) die soms hun auto's parkeren en op bestelling hun klanten in de cafés bedienen. Hij zit hier al 21 jaar en kent intussen alle drugsrunners en gebruikers van gezicht. Zolang ze niet voor zijn winkel staan te klieren en zijn klanten in de weg lopen, heeft hij er geen hinder van. Wat er verder op het plein, zal hem een zorg zijn. Uit observaties blijkt dat het bankje 's avonds na vertrek van de ondernemer soms wordt bezet wordt door één of twee runners, die klanten van de coffeeshop af willen vangen.

Het beeld van de ondernemers, de bewoners en de politie is dat niet zozeer de coffeeshop het probleem is, maar de individuen die eromheen 'fladderen'. Uit observaties blijkt dat meteen na het verlaten van de coffeeshop sommige bezoekers (een handvol per uur) door individuen op straat worden aangesproken. Eén van hen rijdt gedurende lange tijd rondjes op zijn fiets in de buurt van de coffeeshop. Hij werd echter alle keren door coffeeshopbezoekers afgewezen.

De coffeeshopeigenaar zegt dat hij met twee camera's alles in de directe omgeving kan zien en iedereen wegstuurt die hij buiten ziet dealen. Deze zomer was hij een paar weken dicht wegens vakantie. De camera bleef lopen. Binnen een dag stonden er al een paar 'wachters' om potentiële klanten af te vangen. Met een bewoner van de overkant, heeft hij inmiddels goed contact. Dat is niet altijd zo geweest. De buurman was er altijd van overtuigd dat alle dubbelgeparkeerde auto's van zijn klanten waren. Toen de eigenaar hem de beelden liet zien, draaide de buurman bij. Nu komt hij zelfs af en toe een kopje koffie drinken. Om de buurt toch wat tegemoet te komen heeft de coffeeshophouder besloten om op zondag dicht te zijn. Verder heeft hij in de loop der jaren al verschillende keren de recherche over de vloer gehad of die zijn camerabeelden mocht bekijken in verband met een onderzoek. Daaraan geeft hij altijd zijn medewerking.

Wie veroorzaakt de overlast?

De wie-vraag is moeilijker te beantwoorden omdat gemeente en experts de overlast, in vergelijking met *hotspot A*, meer als diffuus typeren. Dat wil zeggen dat er geen sprake is van een duidelijk herkenbare groep die persistent aanwezig is. De politie weet dat de straat een wisselend publiek trekt. Er komen coffeeshopbezoekers en bezoekers van smartshops verderop. Het voetbalcafé trekt een apart publiek. Net als het Turkse café en de Poolse winkel. De mensen zeggen vooral overlast te hebben van voetbalsupporters, jongens met merktasjes op scooters, patsers in auto's en coffeeshoppubliek.

Tijdens onze observaties zien we duidelijke verschillen tussen de zwijgende coffeeshopbezoekers, die vijf minuten na aankomst alweer vertrekken, en de luidruchtige jonge Nederlandse klantengroep van het café verderop. Veel bezoekers staan vóór het café. Ze lopen de hele avond in en uit en drinken en roken in groepjes. Er wordt veel geschreeuwd naar elkaar, naar andere bekenden die op straat lopen, fietsen en langsrijden met de auto of scooter. Er wordt door auto's en quads ook veelvuldig getoeterd naar cafébezoekers. Ze nemen de hele stoep in beslag. We zien sommige voorbijgangers automatisch om de groep heen lopen.

Hoewel de politie en andere experts weten dat de overlast niet direct bij de coffeeshopbezoekers ligt, blijft er in de naastgelegen volkswijk een diep wantrouwen jegens bepaalde groepen bezoekers van allochtone afkomst. "Ze matchen gewoon niet met de witte buurtbewoners en lopen met minimaal drie telefoons rond." Dat het wantrouwen jegens sommige etnische groepen diep zit, bewijst een gesprek met een gepensioneerde buurtbewoner. Hij vindt zich op over de vluchtelingen in de stad die maar mooi €600 per maand krijgen zonder dat ze er iets voor hebben hoeven doen. Hij is ook niet blij dat er meer "buitenlanders" in zijn buurt zijn komen wonen. Ze verwaarlozen hun tuin en de stront ligt soms een meter hoog opgestapeld. Als hij beweert dat de gemeente Nederlandse winkeliers weigert een vergunning te geven, vraagt de aanwezige winkelier van wie hij dat gehoord heeft. De man haalt zijn schouders op en weet het ook niet meer precies. Hij blijft bij zijn standpunt dat Nederlandse ondernemers in deze buurt worden gediscrimineerd.

Wanneer is er overlast?

Vergeleken met *hotspot A* is de overlast hier veel diffuser. Iedereen lijkt er wat anders onder te verstaan en er zit geen duidelijk patroon in. De momenten van ervaren overlast zijn eerder in de avonden en dan vooral in het weekend. Maar soms ook door de week wanneer voetbalsupporters na de wedstrijd verzamelen rond het café. Ook in de zomermaanden (vakantietijd) is het volgens omwonenden in het weekend rustiger.

We zien vanavond veel arbeidsmigranten op het plein waar ook de Poolse winkel is gevestigd. De meeste gezinnen halen hun boodschappen met de auto en vertrekken dan weer. Hoewel buurtbewoners zeggen nog wel eens openlijk iemand wodka te zien drinken, zien we deze keer niemand met een fles rondlopen. De enige dissonant is een verwarde vrouw die voorbijgangers toeschreeuwt.

Overlastmeldingen en registratiecijfers

Omdat het probleemgebied geografisch gezien zich over twee wijkteams uitstrekt, was het voor burgers lange tijd onduidelijk bij welk bureau ze moesten zijn met hun klachten. De politie probeert dit euvel nu te stroomlijnen door een integrale aanpak, waardoor er minder wordt 'geshopt' en mensen niet meer van het kastje naar de muur worden gestuurd. Buurtbewoners kregen op het bureau regelmatig te horen dat ze hun beklag maar bij de gemeente moesten doen.

Gemeente en politie weten dat er een paar voortrekkers in de buurt zijn die relatief veel overlastmeldingen doen en ook op gezette tijden buurtbewoners proberen te mobiliseren. Net zoals op *hotspot* A, zijn er ook mensen die er een specifiek belang bij hebben het aantal meldingen te maximaliseren. Hierdoor ontstaat, ook bij de politie, het gevoel dat sommigen de problemen moedwillig opblazen. De conclusie wordt al snel getrokken dat elke jongeman met een tasje een dealer is en connecties heeft met de coffeeshop. De politie zegt zich niet te herkennen in dit beeld. De contacten met de coffeeshophouder zijn al jaren goed.

De coffeeshophouder op zijn beurt beaamt dit, maar zegt er ook van te balen dat de marges wel erg smal zijn. Het meest vermoedende is dat hij loyaal is naar de gemeente en politie, maar dat zijn nering door alle (nieuwe) regels constant onder druk blijft staan.

Achter het verhaal van de overlastmeldingen ligt volgens de politie een dieperliggende angst en onbehagen over de buurt. Hierdoor weten sommigen telkens opnieuw een groep te mobiliseren. Ook andere experts zeggen dat er een paar onrustrokers zijn die de boel op scherp willen zetten. De wijkagent laat zich ontvallen dat het een goede ontwikkeling zou zijn als de buurt meer zelfredzaamheid zou tonen in plaats van bij het geringste akkefietje de politie te verwittigen. De politie merkt dat er in de volkswijk veel argwaan is tegenover nieuwkomers die er een andere mores op nahouden. Soms is ook sprake van opportunisme, zoals een buurtbewoner die telkens klaagde over luidruchtige Polen voor zijn huis op het plein. Nu ze van hem een kamer huren, is het al een poos rustig met de overlastmeldingen.

Gezien het overlastbeeld gaat het vooral over het dubbelparkeren van bezoekers van horecaetablisementen. In de lijn der verwachtingen, in verband met de zomerstilte, meldt de politie dat er in de afgelopen weken geen overlastmeldingen meer zijn geweest. Het is erg rustig momenteel.

In tegenstelling tot het centrum, is er in *hotspot* B nauwelijks sprake van een zomerse feest- en terrasencultuur. De piek in door politie geregistreerde overlastincidenten in de gemeente van de zomer van 2014 (Figuur 5.1, pag. 41), geldt dan ook niet voor deze *hotspot*.

Is de overlast nu anders dan in 2014?

De ervaren overlast vertoont eenzelfde patroon als in het voorgaande jaar. De groep waarover wordt geklaagd is grotendeels dezelfde.

Buurtenquête

De buurtenquête in beide *hotspots* had gezamenlijk 95 respondenten. Het merendeel van de respondenten was man (72%), de gemiddelde leeftijd bedroeg 46 jaar. De resultaten van de buurtenquête zijn weergegeven in de tabellen in de bijlage (Hoofdstuk 8, pagina 59).

Verkeer en parkeren

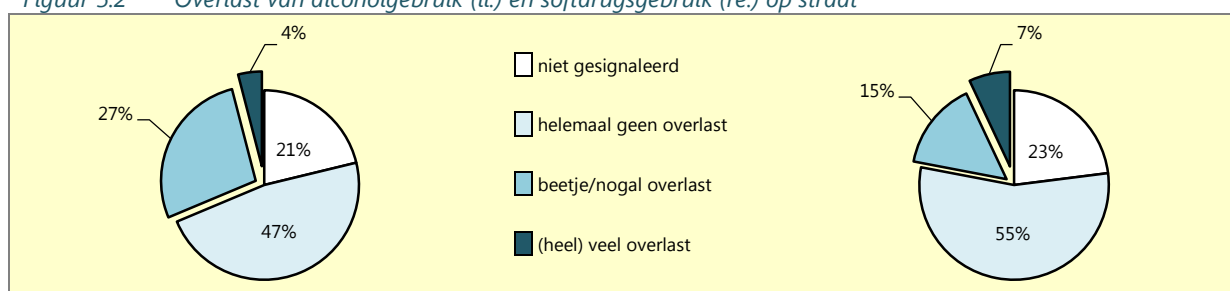
De helft van de geënquêteerden (49%) meldt overlast van slechte verkeersdoorstroming in de buurt, waaronder 16% (heel) veel. Parkeerproblemen lijken iets minder vaak voor te komen (39%), maar net zo vaak tot (heel) veel overlast te leiden (17%).

Drinken en blowen op straat

Alcoholgebruik op straat wordt regelmatig gesignaleerd en bijna een derde (29%) ziet (heel) vaak drinkende of dronken mensen op straat. De overlast die dit met zich meebrengt lijkt echter beperkt, want slechts 4% zegt hier (heel) veel last van te hebben. Piekmomenten zijn 's zomers (13%), weekenden (16%) en 's avonds (13%).

Ook softdrugsgebruik op straat is niet ongewoon en komt volgens 36% (heel) vaak voor. Van blowers op straat wordt meer overlast ervaren dan van drinkers; 7% (heel) veel. Gedurende de dag en gedurende de week is de overlast ongeveer gelijk, maar in de zomer neemt het toe.

Figuur 5.2 Overlast van alcoholgebruik (li.) en softdrugsgebruik (re.) op straat

Stank- en geluidsoverlast van coffeeshops

De helft (48%) ruikt geen wietlucht rond de coffeeshop en nog eens 41% ruikt het wel, maar heeft er geen last van. Een kleine groep (4%) ervaart het wel als (heel) overlastgevend. Voor zover er gesproken kan worden van stankoverlast van de coffeeshops, is die het hele jaar door hetzelfde.

Een enkeling heeft (het hele jaar door) last van herrie uit de coffeeshop. Voor 96% is geluidsoverlast van coffeeshops geen issue.

Figuur 5.3 Stankoverlast (li.) en geluidsoverlast (re.) van coffeeshops

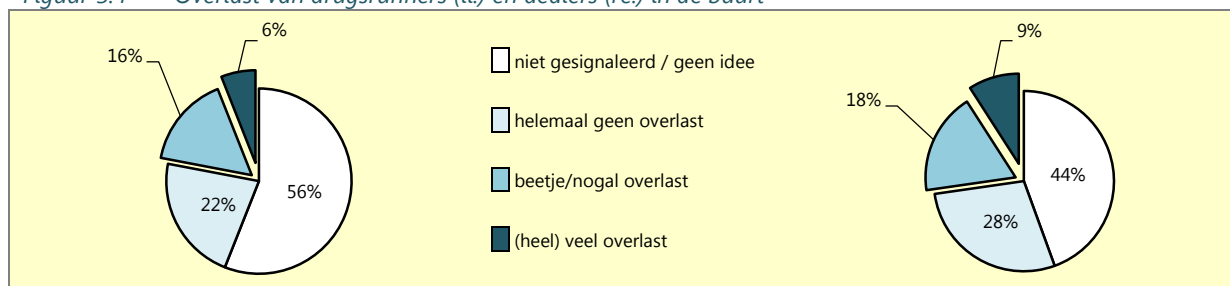

Drugsrunners en dealers

Een flinke groep mensen (44%) signaleert drugsrunners in de buurt, waarvan de helft (21%) ze ook (heel) vaak ziet. Een deel heeft hier niet of nauwelijks last van heeft; 6% ervaart juist (heel) veel overlast.

De overlast van dealers is iets groter. Ruim de helft (56%) ziet dealers in de buurt, 32% ziet ze (heel) vaak en 9% heeft er (heel) veel last van. Overlast van zowel drugsrunners als dealers kent nauwelijks piekmomenten, zij zijn er het hele jaar door.

Figuur 5.4 Overlast van drugsrunners (li.) en dealers (re.) in de buurt

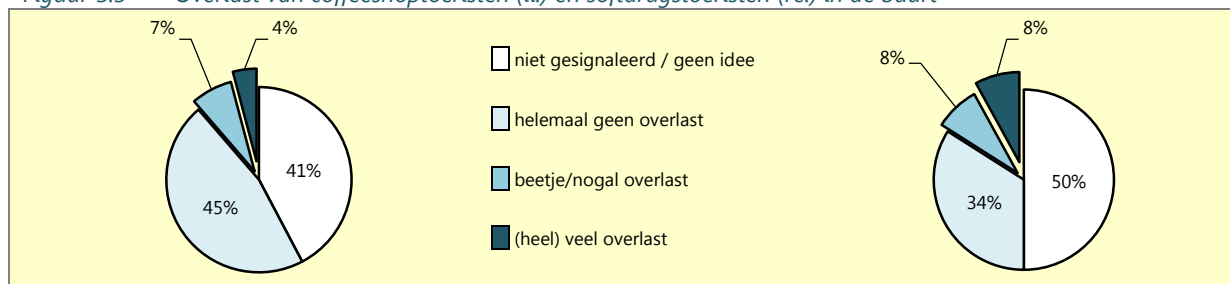

Coffeeshop- en softdrugstoeristen

Zes op de tien respondenten (59%) signaleren coffeeshoptoeristen in de buurt, althans mensen die niet in Nederland wonen van wie zij denken dat ze voor de coffeeshops komen. Een derde (35%) zegt dergelijke personen (heel) vaak te zien. Dat hoeft niet te betekenen dat er ook vaak softdrugs wordt gekocht in de coffeeshops, aangezien de gemeente het ingezetenen criterium handhaaft. Volgens de meesten veroorzaken de coffeeshoptoeristen geen of weinig overlast, maar 4% zegt wel (heel) veel overlast te ondervinden.

Softdrugstoeristen, die buiten de coffeeshops softdrugs kopen, worden door de helft (50%) wel eens gezien in de buurt en 21% ziet ze (heel) vaak. Van de softdrugstoeristen zegt 8% (heel) veel overlast te hebben. Zowel coffeeshop- als softdrugstoeristen zijn er iets vaker in de zomer en in het weekend, maar over het algemeen toch het hele jaar door.

Figuur 5.5 Overlast van coffeeshoptoeristen (li.) en softdrugstoeristen (re.) in de buurt

Meldingen en aangiftes

Eén op de zes respondenten (15%) deed het afgelopen jaar melding van overlast in verband met drugs of alcohol, meestal wegens geluidsoverlast of dealactiviteiten. Eén persoon zei elke dag te bellen en klaagde dat de "mavomeiden" die hij aan de lijn kreeg hem niet serieus namen. De overigen pleegden tussen de 1 en 10 overlastmeldingen, gezamenlijk 41. De meesten (11%) meldden de overlast bij politie. Drie respondenten deden aangifte bij de politie (bedreiging en vernieling).

6 GEMEENTE V - hardnekkige runners en buurt in transitie

De laatste verdiepingsgemeente is een grote gemeente in het zuiden. De grote stad beslaat vrijwel de gehele oppervlakte van de gemeente, er is nauwelijks buitengebied. In de stad zitten 14 coffeeshops. Vanaf mei 2012 wordt het ingezetenen criterium streng gehandhaafd en sindsdien kopen er niet of nauwelijks nog niet-ingezetenen softdrugs in de coffeeshops. De voormalige coffeeshoptoeristen bleven echter, ondanks de invoering van het ingezetenen criterium, toch naar de gemeente komen en waren daar op de illegale handel aangewezen. Lokale experts meldden in de eerste fase van het onderzoek wel dat het in 2014 niet meer zo erg was als direct na de invoering van het ingezetenen criterium. In de loop van 2014 nam het softdrugstoerisme verder af. Door de aanhoudend strikte handhaving van het ingezetenen criterium zouden voormalige coffeeshoptoeristen en softdrugstoeristen wegblijven en uitwijken naar omliggende gemeenten waar minder streng wordt gehandhaafd. Ook waren er geluiden van toegenomen illegale handel in de Belgische grensgebieden. Desondanks bleven dealers en runners rond de coffeeshops hangen en mensen lastigvallen. Deze 'coffeeshopoverlast' (die dus direct niet door de coffeeshops of hun klanten werd veroorzaakt) werd omschreven als matig. Op de illegale markt waren volgens experts zeer veel drugsrunners, straatdealers, 06-dealers en thuisdealers actief. De verschillende typen illegale verkopers werkten samen: er zou een soort 'telefooncentrale' bestaan van waaruit kopers naar een transactielocatie worden geleid en runners en dealers worden aangestuurd en vanuit de panden worden dealers bevoorrad. In het centrum werden softdrugs verhandeld aan niet-ingezetenen, buiten het centrum ging het ook om harddrugs.

De cijfermatige systeembekendheid van 2014 schetste hetzelfde beeld als de lokale experts. Het aantal overlastincidenten i.v.m. alcohol/drugs in de politieregistratie bedroeg maar liefst 1.720, wat neerkomt op circa 140 incidenten per 10.000 inwoners en bijna tien keer zoveel is als het landelijk gemiddelde. Tegelijkertijd liet de jaarcurve wel een dalende trend zien in de loop van 2014. Ook het aantal softdrugsincidenten politie (62) en het aantal softdrugsfeiten OM (91) in deze gemeente waren bovengemiddeld.

Hotspot A - doorgangstraat

Het gebied bevindt zich halverwege een tracé dat bij de markt begint en doorloopt tot de singel. De smalle doorgangsroute is ruim een kilometer lang. Het middengebied (waar deze *hotspot* ligt) is traditioneel een straat met gemengde activiteiten: winkels, horeca, scholen, kleinschalige bedrijven en woonhuizen. In recente jaren is vrij veel leegstand van winkelpanden ontstaan (ongeveer een derde van de circa vijftig panden). Doordat de straat net buiten de kern van het voetgangersgebied valt, blijft het winkelpubliek deels weg. In de loop der jaren zijn veel traditionele buurtwinkels (schoenen, meubels, verf, stoffen, brood, etc.) uit het straatbeeld verdwenen. Daar zijn o.a. pizzeria's, kebab- en shoarmazaken voor in plaats gekomen. Dit wordt, samen met de komst van een paar smartwinkels, seksshops en coffeeshops, door menig buurtbewoner als een achteruitgang van de straat ervaren. De opvangcentra, die ook in de buurt liggen, geven betrekkelijk weinig problemen, maar versterken wel het kwetsbare karakter van de buurt.

In de avonduren verandert de straat van een ietwat ingeslapen buurtje in een bruisend stukje stad met veel jong volk, studenten en stappers. Er hangt hier bijna een 'Jordanees sfeertje'. Het kloppende hart is de drukke nachtwinkel, waar, net als in de coffeeshop, verschillende etnische groepen samenkomen. Vooral de oudere bewoners hebben moeite met de karakterverandering van hun buurt. Ze hebben hun vertrouwde winkels stilaan zien verdwijnen. Daarvoor in plaats zijn winkels gekomen waar ze geen affiniteit mee hebben. De straat is vooral 's avonds levendiger geworden, maar het publiek komt grotendeels niet uit de buurt.

Volgens ondernemers en buurtbewoners heeft de invoering van het ingezetenen criterium tot meer schimmige handel in de buurt geleid. De krappe zijstraatjes en stegen vormen een ideale dekmantel voor handelaren en runners. Het buurtplatform weet welke gevoeligheden er leven in deze centrumwoonwijk, maar vindt dat de overlastverhalen van runners en studenten vergeleken met andere problemen, zoals de huidige leegstand, futiel zijn. De ontwikkeling van de straat zou de grootste prioriteit moeten krijgen. "Het probleem zijn niet de runners, maar de drugsproblematiek die zich op een dieper niveau in de buurt heeft genesteld." Op grond van informatie die ze met de gemeente deelt, baart de groeiende invloed van sommige personen met meerdere panden in de buurt haar veel meer zorgen. Momenteel wordt onderzocht waar de geldstromen vandaan komen. Het voedt in ieder geval de beeldvorming bij buurtbewoners dat de niet-koosjere panden c.q. ondernemers ook eerder 'fout volk' aantrekt. Verschillende buurtbewoners en ondernemers vinden het een veeg teken dat het aantal belwinkels en meer recent ook kapsalons fors is gegroeid. Ze betwijfelen of deze winkels wel voldoende bestaansrecht hebben. "Ik zie nooit iemand binnen", zegt een buurtbewoner. "Waar betalen ze de huur dan van?"

Overlast

Volgens gemeente en politie is er enige vorm van drugsoverlast, maar deze is minder persistierend dan in *hotspot* B. Het gaat om hetzelfde fenomeen. Groepjes runners proberen potentiële kopers af te vangen waarna de transactie in de omringende steegjes of bij de verderop gelegen singel wordt bezegeld. Volgens experts was er (net als in *hotspot* B) voor de invoering van het ingezetenen criterium al van enige straathandel sprake. Door de toestroom van coffeeshoptoeristen kon de straathandel in de luwte gedijen. Sinds de oprichting van het speciale drugsoverlastteam is de straatverkoop complexer en omslachtiger geworden. Runners moeten nu grotere afstanden per dag afleggen.

Wie wat langer in de buurt op straat vertoeft, wordt vroeg of laat vanzelf door iemand benaderd. Tijdens het veldonderzoek worden we zelf ook herhaaldelijk aangesproken. Of we misschien wat willen hebben? Of we Fransen zijn? Als we geen wiet willen, misschien dan wel cocaïne? Na een paar gesprekken met verschillende jongens doemt niet het beeld op van een jachtige runner, maar eerder van een entrepreneur: alles kan geregeld worden (soft en hard), hij heeft overal connecties, en hij regelt het zelf. De voorzitter van het buurtplatform typeert hen als *cruisers*. Jongens van allochtone afkomst die veel in de buurt rondhangen. Vervelend, maar een minderheid. Ze weet dat sommige buurtbewoners alle jongens van allochtone afkomst meteen over één kam scheren. "De aard van de inwoners is nogal chauvinistisch. Mensen plakken snel etikettes op vreemd gedrag. Een groepje allochtone jongeren wordt automatisch als runners afgeschilderd. Een shisha buiten op straat en het heet hier al meteen klein Istanboel."

Een rondgang door de buurt leert dat de drugsoverlast slechts een deel van de overlastproblematiek is. Een winkelier stoort zich vooral aan randfiguren die met blikken bier over straat lopen en zich nergens wat van aan lijken te trekken. Ook de troep en het geschreeuw op straat zijn een doorn in het oog. Net als gasten die zomaar binnenlopen en vragen naar de coffeeshop. Er zijn meer ondernemers die zich storen aan 'verkeerde' en 'verloederde' types op straat. Maar we horen ook positieve geluiden. Een ondernemer die net een afhaalrestaurant heeft geopend, zegt dat het vanaf dag één goed loopt. De troep en lege bierblikjes van de vorige avond voor de deur zijn een minpuntje, maar de buurt is leuk en gevarieerd en heeft potentie. Zelf komt de ondernemer ook van buiten. "De mensen hier zijn nogal naar binnen gekeerd en realiseren zich niet dat het een grote stad begint te worden." Een jonge werknemer van een fastfoodrestaurant even verderop denkt er hetzelfde over. Hij vindt het een hele levendige en kleurrijke buurt en zegt nergens last van te hebben. Ook een taxichauffeur die altijd vanuit het centrum door de straat richting de singel rijdt, haalt zijn schouders op over dit stukje stad. Hij kent de buurt, want komt er dag en nacht. Sommige mensen overdrijven, vindt hij. Hoewel hij zelf nooit geblowd heeft, is hij blij dat de stad ook coffeeshops heeft. Hij ziet dat vooral het cafévolk de meeste overlast veroorzaakt in de stad.

Een deel van de buurtbewoners heeft vooral hinder van het luidruchtige studentengedrag in de nachtelijke uren. De groeiende groep studenten begint een te groot stempel op de buurt te drukken. Een bewoonster zegt dat ze geregeld wakker schrikt van de herrie. Niet iedereen kan er aan wennen dat het 's avonds drukker is geworden met opgeschoten stappers die door de straat richting het centrum trekken. Het getoeter van scooters, het gebral, de ruzies soms, en het gehang op straathoeken. Een paar bewoners zeggen dat ze sinds de komst van de een nieuwe populaire horecagelegenheid slape-loze nachten hebben van het nachtelijke lawaai. Een bewoner zegt vaak gebukt te gaan onder het lawaai en geregeld aan de bel te trekken bij de gemeente. De lounge zou ook groepen aantrekken die hij liever niet in de buurt ziet. Om zijn verhaal kracht bij te zetten laat hij ons een foto zien van een groep jonge mannen van allochtone afkomst die hij afgelopen nacht vanuit zijn raam heeft gemaakt. De politie moet maar bekijken of ze de jongens herkennen, maar hij vermoedt dat het drugsrunners zijn.

Wie veroorzaakt overlast?

Een medewerker van een fastfoodrestaurant zegt bijna alle runners te kennen. De meesten zijn pas actief geworden na het ingezetenencriterium. Hij schat de hele groep, inclusief leveraars, uitkijkers en scooterbezorgers, op een man of veertig. Dat is beduidend meer dan de schatting van de politie. Ook de voorzitter van het buurtplatform denkt dat het hooguit maar om tien (jonge) mannen gaat. Er is wel overeenstemming dat de meest hardnekkige groep overlastveroorzakers oorspronkelijk uit de Randstad komt. De gemeente weet dat sommige jongens in Rotterdam 'modelburger' zijn, maar juist hier een hoop sores geven. Het standaardverhaal tijdens het verhoor is dat ze hier inwonen bij een zwangere vriendin. Volgens gemeente en politie is dat kul. Ze bivakkeren vaak tijdelijk op slaapadressen. In sommige woningen liggen alleen maar matrassen op de grond en een batterij mobiele telefoons die aan de oplader hangt. Soms vinden ze onderdak bij een 'junk'. De groep is redelijk vast van samenstelling en probeert voet aan de grond te krijgen in het circuit. Deze jongens zijn door de wol geveerd en kennen de straatcultuur als geen ander. Ze worden aangestuurd door een paar oudere mannen; een soort 'straathoekwerkers'. De gemeente zegt dat hun logistiek dik in orde is en ze snel weten te anticiperen op veranderingen. Iemand met een gebiedsverbod, vindt (tijdelijk) elders em-

plooi en wordt door een ander vervangen. Op grond van meer strategische informatie draagt deze vorm van criminaliteit "een sterk forensisch karakter". De gemeente heeft sterk het vermoeden dat de organisatiestructuur in het westen van het land zetelt. Op grond van informatie-uitwisseling met de Belgische politie lijkt een deel van de handel zich te verplaatsen naar het minder gecontroleerde Belgische platteland.

De andere overlastveroorzakers (vooral roepen, fluiten, muziek, etc.) zijn groepen stappers, daklozen c.q. zwervers, maar vooral studenten. We spreken met een jongen die vaak in de straat rondhangt. Hier kent hij de mensen. Hier heeft hij aanspraak. Af en toe doet hij wat klusjes voor een paar winkeliers. Waar hij het aan verdient weet hij niet, maar hij heeft al een paar keer een gebiedsverbod gekregen wegens het openlijk drinken van bier. Hij vindt echter dat de politie met twee maten meet. Hij wijst naar een groep studenten die zittend op de stoep met blikjes bier hun entreeweek vieren. "Waarom worden zij wel altijd met rust gelaten", vraagt hij verongelijkt. "Ze urineren en zuipen net zo goed op straat!"

Wanneer is er overlast?

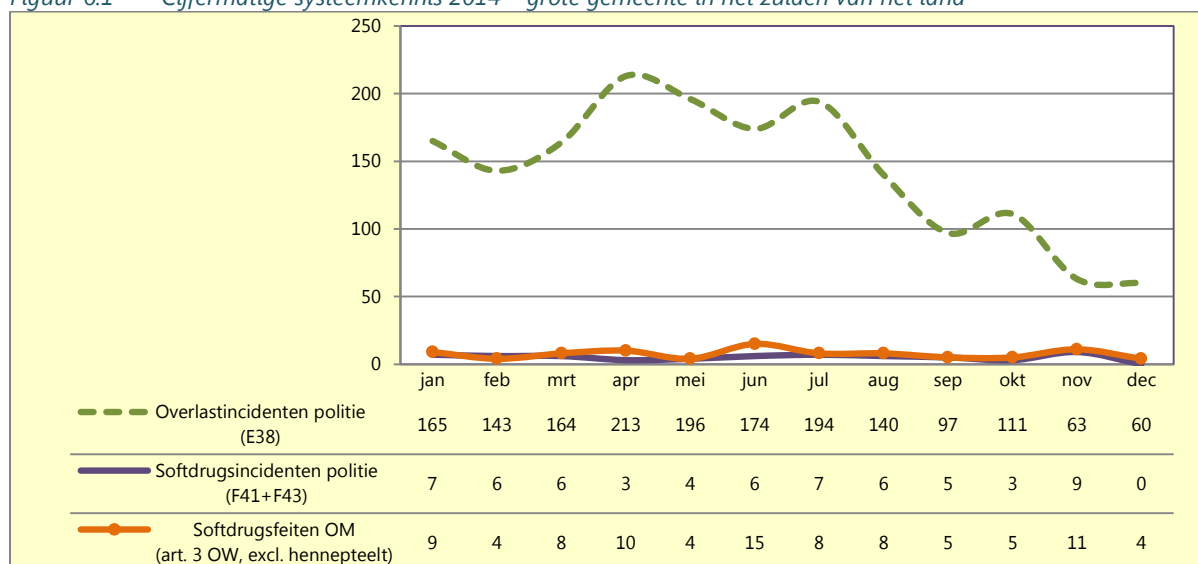
In de avonduren is de meeste overlast. Als de winkels dicht zijn en het uitgaansvolk naar de buurt trekt. Vooral de horeca (eten en drinken) en de nachtwinkel zijn in het weekend populaire trekpleisters. Bewoners die in de buurt van studentenhuizen en nachttablissementen wonen, ervaren de meeste lawaaioverlast. Verder is de straat rumoerig omdat het een belangrijke looproute naar het centrum is. Onze observaties bevestigen dit beeld. We zien op vrijdagavond veel baldadige jongensgroepjes richting het centrum gaan. Sommigen met blikjes bier, fris of energydrinks in de hand. Bij een paar groepen valt op hoe aangeschoten sommigen zijn. Ze zwalken over de straat en trappen tegen fietsen, deuren of schreeuwen doelloos onverstaanbare woorden.

Overlastmeldingen en registratiecijfers

Met name de oudere stadsbewoners en winkeliers doen de meeste meldingen. Soms wordt er namens de universiteit gemeld, wanneer vrouwelijke studenten (in de buurt van het complex) op straat zijn lastiggevallen of worden nagefloten door jonge mannen die tot de groep runners behoren. De politie bevestigt dit verhaal, maar heeft soms ook de indruk dat sommigen wel heel snel melden. Een bewoonster zegt het niet altijd eens te zijn met de 'klagende minderheid'. Alsof ze niet willen weten dat de buurt populair is geworden bij (jonge) uitgaanders, studenten en expats. Het steekt haar dat sommige 'rasklagers' nooit met constructieve oplossingen willen komen.

De registratiecijfers (Figuur 6.1) van de politie laten volgens de gemeente een ander beeld zien dan de operationele praktijk. Voor het landelijke politieregistratiesysteem telt alleen het zwaarste delict, terwijl de aparte feiten in de registratie niet mee worden gerekend. Op grond hiervan zou volgens de politie, de gemeente, en het bureau dat de overlastgegevens verzameld, het aantal overlast- en soft-drugsincidenten het veelvoudige moeten zijn van wat er nu uit de registratiecijfers naar voren komt. "Als je deze beleidscijfers aan de burgers op de hotspots laat zien, zullen ze zich hier niet in herkennen", zegt een beleidsambtenaar. Het idee onder de burgers zou zijn dat zij meer overlast ervaren en melden dan in de politiecijfers terecht komt. "In het BVH is voor ons speciaal een projectcode voor het drugsoverlastteam aangemaakt. Het merendeel van de burgermeldingen wordt ingevoerd op de functiecode E38 (overlast i.v.m. alcohol/drugs). Maar we zien ook dat de BVH een soort magic box is."

Figuur 6.1 Cijfermatige systeemkennis 2014 – grote gemeente in het zuiden van het land

De registratie van overlast nam pas echt een aanvang na de invoering van het ingezetenen criterium. Ondanks het feit dat er daarvoor ook al runners actief waren, had drugsoverlast nauwelijks prioriteit bij de politie. Pas sinds 2012 beschikken gemeente en politie over veel meer data. Een groot verschil met toen is dat de burger er nu ook veel meer bij betrokken wordt om overlast te melden via het drugsmeldpunt, internet, politie.nl, Meld Misdaad Anoniem, etc. Ze zijn meer bereid om te helpen met informatie omdat er ook vanuit de gemeente en politie meer betrokkenheid wordt getoond. De registratiecijfers volgen een golfbeweging, die in de loop van het jaar synchroon loopt met aantal mensen op straat en in het voorjaar aanzwelt, in de zomer wat afneemt en in het najaar weer stijgt.

Is de overlast anders dan in 2014?

Zowel de politie als de gemeente zien op grond van de cijfers dat de huidige overlast zeker niet meer is dan in het voorgaande jaar. Er is al een paar jaar sprake van een neergaande trend. Maar een deel van de bewoners en ondernemers vindt dat de overlast helemaal niet minder is geworden. Ondanks de inzet van politie en gemeente bij de behandeling van de klachten vinden ze dat er te weinig resultaten worden geboekt.

Hotspot B - boulevard

Dit gebied ligt ingeklemd tussen de rivier en het centrum. Met zijn terrassen, kades en trappartijen heeft het de uitstraling van een boulevard. Er is genoeg ruimte om te flaneren. Tegelijkertijd wordt het gebied doorkruist met wegen uit alle windrichtingen. De boulevard is, met trappen, muurtjes en verschillende terrashoogten, soms wat onoverzichtelijk. Een ideale plek dus om mensen in de gaten te houden of je snel uit de voeten te kunnen maken. Er zitten vier coffeeshops.

Vóór de invoering van het ingezetenen criterium zag het hier vooral in het weekend zwart van de coffeshoptoeristen. Duizenden bezoekers per week kwamen speciaal naar dit stukje vanwege de coffeeshops. Veel bewoners hadden hinder van het drukke autoverkeer, de dubbelgeparkeerde auto's en de troep op straat. Door de continue bezoekersstroom was het voor bewoners in de weekenden prak-

tisch onmogelijk om hun eigen auto in de buurt te parkeren. Ook toen al waren er straatdealers en runners actief. Maar door alle drukte vielen ze veel minder op. Volgens een agent die speciaal belast is met de bestrijding van drugsoverlast waren het gouden tijden voor de straathandel. Hoewel de grote meerderheid van de bezoekers naar de coffeeshop ging, viel er nog genoeg bij te verdienen op straat. Dealers konden volgens de politie nog gewoon met hun voorraad op een strategisch hoekje staan wachten. "Het volk kwam vanzelf langsgelopen, maar die tijden zijn veranderd."

Overlast

Direct na de invoering van het ingezetenen criterium nam het aantal niet-ingezetenen dat voor soft-drugs naar de stad kwam spectaculair af en begonnen de verkopers opeens meer op te vallen. Omdat de spoeling dunner werd, ontloopten sommigen zich als runner. Om het overgebleven residu aan softdrugstoeristen te kunnen blijven bedienen, moesten er meer kilometers worden gemaakt. Dit kwam niet in het minst doordat de politie met haar stringente optreden de drugsoverlast te lijf ging en de runners ging aanpakken. Volgens een buurtbewoonster "leek het net alsof de ratten uit hun riolen kwamen". In de periode voor het ingezetenen criterium waren de runners haar nooit zo opgevalen in de buurt.

De ondernemers en bewoners in dit gebied gaan vooral gebukt onder de overlast van groepjes runners. Het zijn niet meer alleen de toeristen waar ze zich op straat tegen aan bemoeien. Tegenwoordig is iedereen in dit gebied een potentiële klant. Ook stadsbewoners. Voor sommigen een bewijs hoe hoog de nood is nu er met de straathandel bijna geen droog brood meer te verdienen valt. Toch verdwijnen de runners niet. Integendeel zelfs, zo zien we tijdens onze veldobservaties. Ze lummelen wat op straat. Keuvelen met elkaar. Gaan een poosje ergens zitten of achtervolgen potentiële kopers. Soms verdwijnen ze even uit beeld om ergens anders weer op te duiken. De meer brutale runners zijn assertiever en klampen bijkans elke voorbijganger aan met de vraag of ze misschien iets zoeken of willen kopen. Anderen hebben het vooral gemunt op mensen die even halt houden bij de parkeerautomaat, een bankje, deabri of voor een fotomoment.

Een deel van de bewoners of ondernemers schroomt niet om een meldpunt te bellen als ze het te gortig vinden. Vaak is er dan sprake van groepsvorming (soms oplopend tot 8-10 personen) of intimiderend gedrag. Een bewoonster zegt zich vooral te irriteren aan het luidruchtige machogedrag en wanneer de jonge mannen elkaar met veel bravoure staan te dollen. Vanuit haar raam kan ze een deel van het gebied goed overzien. Niet alle voorbijgangers voelen zich op hun gemak wanneer ze een groepje opgeschoten runners zien naderen. Het komt geregeld voor dat (groepjes) runners wachtende mensen aanspreken bij de bushalte. Als ze ook nog deabri als hangplek gaan toe-eigenen, wordt het nog ongemakkelijker. Mensen die op de bus staan te wachten kunnen soms geen kant op, terwijl de runners niet eens met de bus gaan. Een vrouw vertelt dat haar dochter vaak wordt aangesproken bij de bushalte.

Er zijn ook irritaties over de troep die runners maken. Bier- en energydrinkblikjes worden zomaar weggegooid, terwijl er overal prullenbakken staan. Ze blowen openlijk en urineren tegen woongevels. Ze trekken voortdurend de aandacht van verkeersdeelnemers en gillen en fluiten naar passerende automobilisten. Ook als het geen Belgen of Fransen zijn. Het gebied is vanwege de vele balustrades en trappen een ideale hangplek voor runners en straathandelaren.

Er zijn verschillende verzamelplekken. De groepjes kunnen alle kanten op stuiven zodra de politie in aantocht is. Een ondernemer op de boulevard heeft dagelijks last van groepjes (5-8 personen) die in de buurt van zijn bedrijf rondhangen. Hij weet ook waarom. Want hiervandaan kunnen ze de coffeeshop, die verderop in de straat is gevestigd, goed in de gaten houden. Vanaf deze plek proberen ze de aandacht van potentiële klanten te trekken door te zwaaien, te fluiten en te schreeuwen. Zijn bedrijfskantoor wordt gebruikt om achter te schuilen wanneer de politie langsrijdt en dient ook als dealplek. De jongere klandizie van de ondernemer wordt aangesproken of ze wiet willen kopen. Hij vindt het kortom "geen comfortabel gevoel". Temeer omdat zijn personeel er last van heeft. Ook aan de overkant ergeren winkeliers zich aan dealactiviteiten in het winkelgebied. De een klaagt over runners, de ander over Franse junks en een kassière valt het op dat buitenlandse mannen vaak druk zijn met bellen.

De politie zegt dat het een kat-en-muisspel is, met een betrekkelijke kleine groep die per dag kilometers aflegt. Over het gedrag van de runners weet de politie dat als je hen met rust laat, ze niet agressief worden. Daar denken sommige ondernemers in de buurt anders over. De straatrunners geven je soms een 'grote bek' als iets ze niet zint. Een bewoonster zegt voor de duvel niet bang te zijn en spreekt ze soms wel eens aan op hun asociale gedrag. Als ze een grote mond terug krijgt, geeft ze diegene te verstaan dat hij op zijn tellen moet passen omdat alles op de camera wordt vastgelegd. Ze weet dat sommigen ontzag hebben voor camera's. Sommige ondernemers en bewoners betreuren het overigens dat de gemeente niet meer (mobiele) camera's op deze *hotspot* wil plaatsen.

De meesten zeggen de runners en hun 'makelaars' te herkennen en denken dat ze vooral in de wietbusiness zitten. Maar zeker weten doen ze het niet. Enkelen vermoeden dat de runners ook in hard drugs bemiddelen. De meningen verschillen over of de actieve straatgroep ook drugs op zak heeft. Een ondernemer is ervan overtuigd dat straathandelaren c.q. runners gewoon wiet op zak hebben voor de verkoop. Maar de politie zegt zelden drugs aan te treffen bij runners. De deal wordt vaak buiten de *hotspot* beklonken.

Een agent, van het (tot voor kort) zeskoppige team dat de drugsgelateerde overlast bestrijdt, opereert soms op de motor. Hierdoor kan hij sneller anticiperen op hun 'duikgedrag'. De runners hebben er een bloedhekel aan als ze hem op zijn motor zien aankomen. Sommige bewoners denken dat het effectiever is dat agenten meer buiten zijn en minder in de auto blijven zitten tijdens patrouilles.

Wie veroorzaakt overlast?

Direct omwonenden en de politie zeggen dat het veelal dezelfde personen betreft die overlast veroorzaken. Het zou om een kern van 20-30 personen gaan, met daarbinnen weer subgroepjes die los van elkaar werken. Soms is er onenigheid tussen de leden van de verschillende subgroepen. De onderlinge rivaliteit zou volgens sommigen door de krimpende markt zijn aangewakkerd. Meerdere experts schetsen het beeld van een zekere hiërarchie op straat, met onderaan in de pikorde de runners die zich elke dag het vuur uit de sloffen lopen. Daaromheen hangen de wat oudere mannen (40-plussers) die een soort makelaar zijn. Hoewel de runners misschien dromen van een carrière in de drugshandel, zeggen gemeente en politie daar tot nu toe weinig bewijs van te zien. In de organisatiestructuur blijven op het hogere niveau dezelfde namen circuleren. Runners blijven meestal runners. Een deel van de groep is ook maar tijdelijk actief in dit gebied. En sommigen moeten noodgedwongen vertrekken

vanwege een (tijdelijk) gebiedsverbod, het meest effectieve middel volgens de politie om de harde runnerskern het leven zuur te maken.

In onze gesprekken met runners valt op hoe snel ze zich in een slachtofferpositie plaatsen zodra hun activiteiten ter sprake komen. Het is hun enige toevlucht. Ze worden overal gediscrimineerd en komen daardoor nergens meer aan de bak. "Niemand wil ons." De straat is de enige plek om te overleven. Dat biedt ook wel weer voordelen want "je hoeft niet te solliciteren", zegt een jongen uit Dordrecht. "Het is hier net een jungle", zegt een jonge knul van amper 20 jaar met een Rotterdams accent. Het is de kunst om uit 'de klauwen van justitie' te blijven. Als we vragen bij wie dat is gelukt, dan zijn het vooral de nieuwkomers. Wie wat langer meedraait, heeft het politiebureau van binnen wel gezien. Want een ding is zeker: hoe langer op straat, hoe meer je op gaat vallen. Reden voor sommigen om na een poos weer te vertrekken als het hen te heet onder de voeten wordt.

Veel runners denken dat het ingezetenen criterium maar tijdelijk is. Als de niet-ingezetenen weer de coffeeshops in mogen, vallen zij ook weer minder op en zullen ook hun inkomsten weer omhoog gaan. Dat het momenteel niet zo goed gaat met de zaken, daarvan is ook de politie overtuigd. De meeste runners kunnen maar ternauwernood het hoofd boven water houden. Naar schatting verdienen de meesten maar een paar tientjes per dag. De weg naar de coffeeshops is afgesneden, omdat er lijsten worden bijgehouden van personen, ook runners, die er niet in mogen. Dit om te voorkomen dat de coffeeshop een vluchtplek of afhaalpunt wordt voor runners.

Wanneer is er overlast?

Sommigen ervaren de hele dag overlast en anderen meer op bepaalde tijdstippen. Ondernemers die niet in de buurt wonen, worden vooral overdag met de overlast geconfronteerd. Over het algemeen begint de runnersgroep in de loop van de middag te groeien, waardoor ook het schreeuwen, fluiten en schelden meer begint op te vallen. Dit gaat soms tot diep in de nacht door. Op donderdagavond (ook vanwege de koopavond) en vooral in het weekend, is er meer drukte op straat. Volgens gemeente en politie werken de subgroepen in ploegendiensten. Er worden ochtend-, middag- en avonddiensten gedraaid. De inzet van de straatgroepen worden afgestemd op de politiecapaciteit. Minder capaciteit op sommige tijdstippen betekent meer speelruimte op straat. Andersom past ook de politie het werkrooster soms aan om de straathandel goed in het vizier te blijven houden. Over het algemeen ligt het zwaartepunt van de straathandel tussen 16.00 en 20.00 uur.

Overlastmeldingen en registratiecijfers

Sommige bewoners bellen soms wel 2 á 3 keer per week naar een speciale drugslijn, die door de gemeente na invoering van het ingezetenen criterium in het leven is geroepen. Er is tevredenheid over het functioneren daarvan en er wordt snel teruggekoppeld naar de melders. Ook de contacten met de politie zijn over het algemeen goed. De gemeente en politie blijven burgers oproepen om de drugslijn te blijven bellen. Een bewoonster vindt dat de situatie momenteel beheersbaar is, maar blijft zich storen aan de louche straatgroepen die het aanzien van een buurt naar beneden halen. Het geeft een beeld van verloedering dat volgens omwonenden en ondernemers niet bij hun mooie stad past. Sommigen zijn ronduit sceptisch over een oplossing. "Zolang de coffeeshops mensen moeten weigeren, blijft de overlast onverminderd van kracht." Zij vinden dat de gemeente en de politie een te rooskleurig beeld scheppen van de huidige situatie. In hun ogen is de overlast van runners er sinds 2012 niet minder op geworden.

De melders van overlast zijn ondernemers, werknemers en omwonenden die in het gebied wonen en werken. Vooral de horeca-uitbaters zeggen sinds de invoering van het ingezetenen criterium veel meer last te hebben van een groep runners, die zich hier bijna permanent ophoudt. Een ondernemer zegt dat hij geregeld e-mails (ongeveer 10-15 per maand) naar de gemeente stuurt. Van hem hoeven de coffeeshops niet weg. Het zijn niet de coffeeshopbezoekers, maar de groepjes runners waar hij last van heeft.

Zie voor de reacties op de registratiecijfers bij *hotspot* A (pagina 51).

Is de overlast anders dan in 2014?

De drugsoverlast heeft sinds 2012 een hoge prioriteit gekregen in de lokale driehoek. Volgens de bewoners is de huidige overlast stabiel, terwijl de gemeente en de politie vooral op de wat langere termijn een daling zien. Weliswaar met dezelfde seizoenspieken, maar tot nu toe telkens op een lager niveau. Na alle commotie, die de invoering van het Ingezetenen criterium met zich mee heeft gebracht, spreken gemeente en politie tegenwoordig van een beheersbare situatie. De stringente aanpak van de straathandel lijkt zijn vruchten af te werpen. Toch houdt men een slag om de arm. Nu de politiecapaciteit voor de aanpak van drugsoverlast wat minder is geworden, lijken de overlastmeldingen weer toe te nemen volgens de gemeente. Dat er op termijn geen straathandel meer zal bestaan, zoals sommige winkeliers en bewoners hopen, vinden experts bij de gemeente en de politie vooralsnog een illusie.

Buurtenquête

De buurtenquête is afgenomen onder 98 respondenten, gelijk verdeeld over beide *hotspots*. Ruim de helft van de respondenten was vrouw (59%) en de gemiddelde leeftijd was 39 jaar. De resultaten van de buurtenquête zijn weergegeven in de tabellen in de bijlage (Hoofdstuk 8, pagina 59).

Verkeer en parkeren

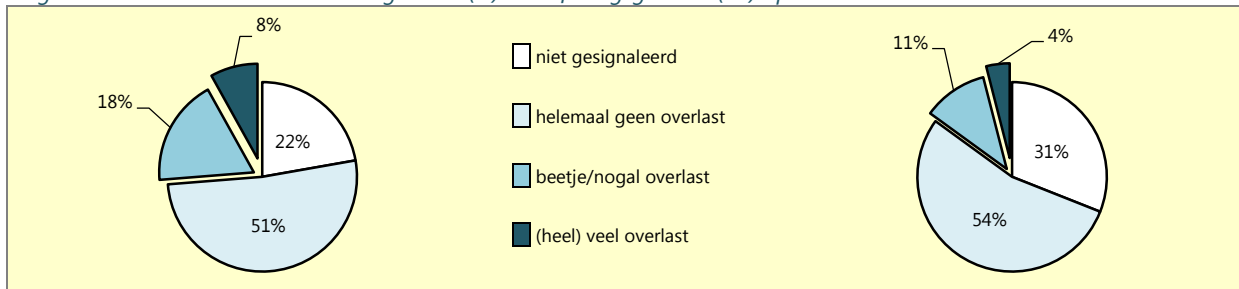
Ongeveer driekwart van de respondenten ervaart in de buurt nooit verkeer- of parkeerproblemen (74% en 77%). Degenen die (heel) veel van dergelijke problemen ondervinden vormen een relatief beperkte groep (15% en 9%).

Drinken en blowen op straat

Een forse groep (43%) ziet (heel) vaak mensen op straat alcohol drinken of dronken zijn. Over het algemeen wordt dat echter niet als overlastgevend ervaren: 51% van de respondenten meldt geen overlast. Maar er is ook een groep van 8% die (heel) veel overlast meldt. De avonduren (18%), weekenden (11%) en zomermaanden (17%) worden het vaakst genoemd als periodes met meer overlast van alcoholgebruik op straat.

Ongeveer één op de drie (30%) ziet (heel) vaak mensen blowen op straat, maar ook hiervan hebben de meesten geen overlast (54%). Toch is er ook hier een beperkt aantal (4%) dat wel (heel) veel overlast ondervindt. Avond (10%), weekend (6%) en zomer (9%) worden ook hier het meest genoemd als periodes met meer overlast, maar in vergelijking met alcoholgebruik is er minder variatie.

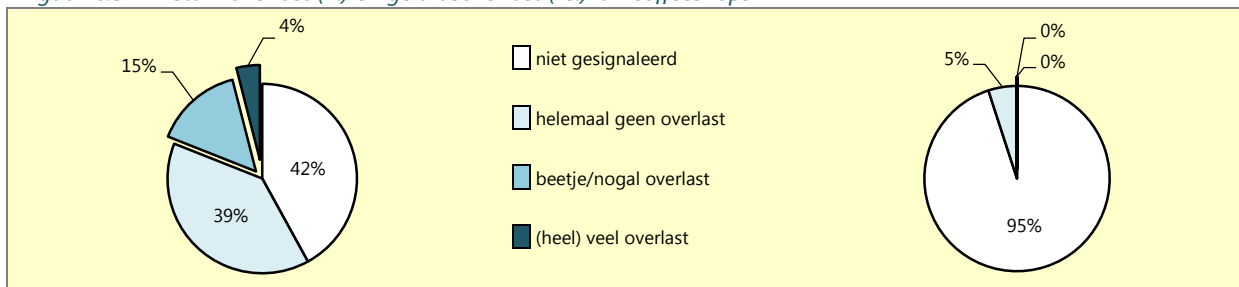
Figuur 6.2 Overlast van alcoholgebruik (li.) en softdrugsgebruik (re.) op straat

Stank- en geluidsoverlast van coffeeshops

De meerderheid (58%) ruikt wel eens wietlucht rond de coffeeshop, variërend van soms tot heel vaak. Op de vraag in hoeverre daar overlast van wordt ervaren, antwoord 12% en beetje, 3% nogal en 4% (heel) veel. De meesten hebben dus geen last van stank uit de coffeeshop. Geluidsoverlast lijkt helemaal geen issue: 95% hoort nooit herrie uit de coffeeshop en de overige 5% heeft er helemaal geen last van.

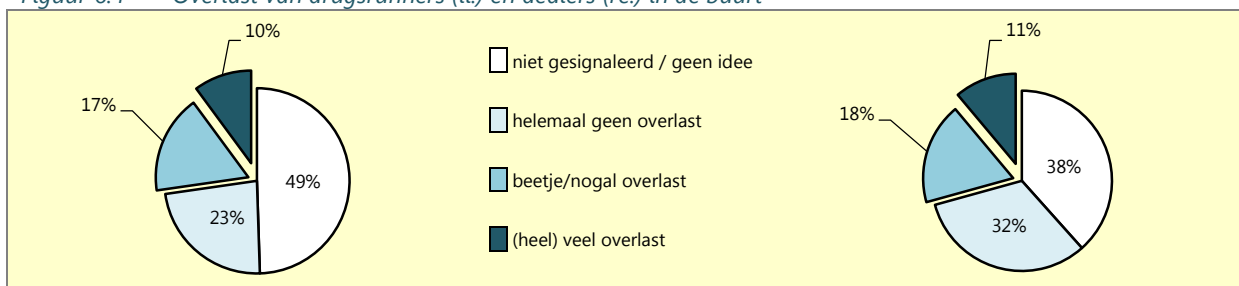
Figuur 6.3 Stankoverlast (li.) en geluidsoverlast (re.) van coffeeshops

Drugrunners en dealers

De helft van de respondenten ziet wel eens drugsrunners in de buurt, waaronder 35% (heel) vaak. Ruim een kwart (27%) ervaart ook wel eens overlast van drugsrunners. Eén op de tien respondenten meldt (heel) veel overlast te ondervinden. Overlast van drugsrunners is over het algemeen het hele jaar door hetzelfde (87%). Ook dealers worden door 35% (heel) vaak gesignaleerd in de buurt. Zij veroorzaken vergelijkbare mate overlast: 11% ervaart (heel) veel overlast, over het algemeen het hele jaar door.

Figuur 6.4 Overlast van drugsrunners (li.) en dealers (re.) in de buurt

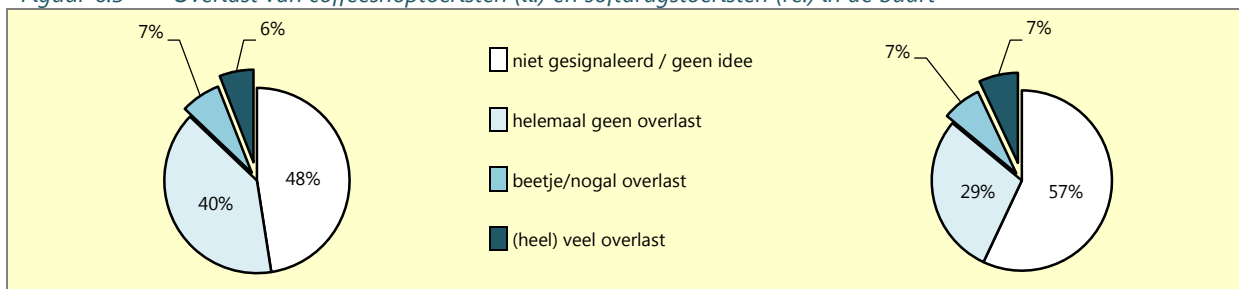
Coffeeshop- en softdrugstoeristen

De meeste mensen zien wel eens coffeeshoptoeristen in de buurt (87%). Daarmee doelen ze op mensen van wie ze denken dat zij niet in Nederland wonen en naar de gemeente komen om in de coffee-

shop softdrugs te kopen. Omdat in deze gemeente het ingezetenen criterium strikt wordt gehandhaafd, gaat het hier vermoedelijk om niet-ingezetenen die softdrugs in de coffeeshops *zouden willen* kopen, maar dat niet daadwerkelijk doen (en dus eigenlijk geen coffeeshoptoeristen zijn). Desalniettemin zegt 29% (heel) vaak coffeeshoptoeristen te zien in de buurt. Toch wordt daar over het algemeen niet veel overlast van ervaren, want slechts 5% meldt (heel) veel overlast. Als er wel overlast is, is dat in de zomer (7%) en het weekend (4%) wat meer.

Softdrugstoeristen worden iets minder vaak gesignaleerd (72%, waaronder 24% (heel) vaak)). De overlast is daarentegen iets groter: 7% heeft er (heel) veel last van. Ook softdrugstoeristen zijn er meer in de zomer (8%) en het weekend (4%).

Figuur 6.5 Overlast van coffeeshoptoeristen (li.) en softdrugstoeristen (re.) in de buurt

Meldingen en aangiftes

Negen respondenten (9%) zeggen het afgelopen jaar melding of aangifte van alcohol-/drugsoverlast te hebben gedaan. De helft zei dat bij de politie te hebben gedaan, de andere helft bij de gemeente of het drugsmeldpunt, maar omdat politie en gemeente samenwerken in het drugsmeldpunt, is het onderscheid hier weinig relevant. Meestal betrof de melding drugsrunners of dealers. Per melder ging het om 1 tot 12 meldingen. In totaal zouden zij 40 meldingen hebben gedaan. Eén persoon (1%) deed aangifte bij de politie.

7 SAMENVATTING EN CONCLUSIE

Deze rapportage bevat de resultaten van de tweede fase van een onderzoek naar ontwikkelingen rondom het aangescherpte coffeeshopbeleid. Het doel was om coffeeshop- en softdrugstoerisme, softdrugsgelateerde overlast, verkoop van cannabis aan gebruikers buiten de coffeeshop en drugsrunnen in 2014 in kaart te brengen, alsmede de ontwikkelingen daarin en de geografische spreiding van deze fenomenen.

In de eerste fase van het onderzoek is landelijke cijfermatige systeemkennis verzameld in de vorm van in 2014 bij de politie geregistreeerde incidenten van drugsoverlast, softdrugsbezit en -handel, alsmede door het Openbaar Ministerie behandelde softdrugsfeiten. Deze cijfers zijn landelijk en regionaal geanalyseerd en vervolgens in een brede steekproef van 31 grote, middelgrote en kleine coffeeshopgemeenten verspreid over Nederland aangevuld met informatie uit interviews met lokale experts; gemeenteambtenaren en politiefunctionarissen die zicht hebben op de lokale softdrugsmarkt. De uitkomsten van deze eerste onderzoeksfase zijn medio 2015 gerapporteerd (Benschop, Wouters & Korf, 2015).

In het kort wezen de resultaten van de eerste fase van het onderzoek op dat:

- In een groot deel van het land (het midden, westen en noorden) coffeeshop- en softdrugstoerisme niet voorkomt. Coffeeshoptoeristen werden vrijwel uitsluitend in Amsterdam en de oostelijke grensregio gemeld, softdrugstoeristen in het zuiden.
- In veel gemeenten niet of nauwelijks signalen zijn van illegale verkoop van softdrugs buiten de coffeeshop (straatdealers, 06-dealers, thuisdealers of winkel- en horecadealers; internetverkoop werd helemaal niet gerapporteerd). Daar waar wel illegale verkoop plaatsvond, richtten de verkopers zich meestal op lokale gebruikers. Uitzondering daarop vormden enkele gemeenten in de zuidelijke grensregio's waar straatdealers softdrugs verkochten aan niet-ingezetenen die uit de coffeeshops worden geweerd.
- Drugrunners vrijwel alleen voorkomen in enkele zuidelijke grensgemeenten, alwaar zij verweven zijn met de straathandel gericht op niet-ingezetenen.
- Van coffeeshopoverlast in de meeste gemeenten niet of nauwelijks sprake is. De overlast die er wel was bestond voornamelijk uit parkeer- en verkeersproblemen en werd in enkele zuidelijke gemeenten veroorzaakt door drugrunners en dealers die niet-ingezetenen in de buurt van de coffeeshops afvangen.
- Politiecijfers over overlastincidenten een grote geografische variatie kennen en vaak een seizoensgerelateerd patroon laten zien. De geregistreeerde cijfers kwamen in grote lijnen overeen met het beeld dat de lokale experts schetsen en leverden wel enige, maar geen precieze indicatie van softdrugsgelateerde overlast.

De tweede fase bestond uit een verdiepende studie in een selectie van 5 van de 31 steekproefgemeenten uit de eerste fase. In deze gemeenten is meer uitgebreide dataverzameling gedaan, waarbij straatkennis is verzameld in lokaal veldwerk. Bij de selectie van de vijf gemeenten is gestreefd naar geografische spreiding en variatie in gemeentegrootte, handhaving van het ingezetenen criterium en

mate van coffeeshop- en softdrugstoerisme, coffeeshopoverlast en illegale verkoop (op basis van de in de eerste fase geanalyseerde registratiecijfers en interviews met lokale experts).

De vijf gemeenten vormen geen representatieve steekproef van Nederlandse coffeeshopgemeenten (gemeenten uit het zuiden van het land zijn bijvoorbeeld oververtegenwoordigd). De verdiepende studie is een case studie waarin de in de eerste fase van het onderzoek gesignaleerde globale fenomenen – met name softdrugsgelateerde overlast – meer gedetailleerd worden bestudeerd en de lokale variatie daarin wordt beschreven.

In de geselecteerde verdiepingsgemeenten is door middel van veldwerk de in de eerste fase verzamelde cijfermatige systeemkennis aangevuld en gespecificeerd met lokale straatkennis. Waar in de eerste fase informatie op gemeenteniveau werd verzameld en geanalyseerd, is in de tweede fase meer ingezoomd op wijk- of buurniveau. In overleg met politie en gemeente zijn in elke gemeente *hotspots* bepaald: locaties, pleinen, straten of buurten in de gemeente waar softdrugsgelateerde overlast zich concentreert. De nadruk lag op overlast (en niet op bijv. illegale verkoop) omdat dat fenomeen in de eerste fase van het onderzoek de grootste geografische spreiding liet zien en vooral de door politie geregistreerde overlastincidenten verdere duiding behoeften. Dat neemt niet weg dat de softdrugsgelateerde overlast kon bestaan uit overlast van illegale verkoop, maar ook uit overlast van coffeshops, blowers op straat, drugsrunnen, coffeeshop- en/of softdrugstoerisme. In totaal zijn in de vijf gemeenten acht *hotspots* onderzocht.

In elke *hotspot* zijn interviews met lokale experts gehouden, is veldwerk verricht met observaties en informele gesprekken met betrokkenen, en is een buurtenquête gehouden.

Hierna volgt eerst een korte beschrijving van de verdiepingsgemeenten en de *hotspots*, van de door experts en in het veldwerk gesignaleerde overlast, en van de uitkomsten van de buurtenquête. Vervolgens worden overeenkomsten en verschillen tussen de typen *hotspots*, de overlast en de handhavingsmaatregelen besproken. Daarna wordt ingegaan op de overlastmeldingen en -registratie. Dit hoofdstuk wordt afgesloten en een concluderende paragraaf.

Gemeente I - hangjongeren

Een kleine gemeente in het noordwesten van het land, met een kleine centrale stad en een groot buitengebied. In de stad zit één coffeeshop. Het ingezetenen criterium wordt niet gehandhaafd. De in de eerste fase verzamelde cijfermatige systeemkennis, aangevuld met de informatie van lokale experts, wees op weinig coffeshoptoerisme, relatief weinig coffeshopoverlast en weinig tot matige illegale verkoop.

De onderzochte *hotspot* betreft een plein met bibliotheek, waar hangjongeren overlast veroorzaken. Softdruggebruik en -handel zijn geen centraal issue in de hangjongerenproblematiek. De coffeeshop ligt niet in de *hotspot* en van eventuele overlast van coffeshoptoeristen is hier geen sprake.

Uit de buurtenquête blijkt weinig verkeers- en parkeeroverlast. Een enkeling (2%) ervaart veel overlast van blowen op straat, vooral in de zomer, 's middags en 's avonds, en op doordeweekse dagen. Drugsrunners, dealers, coffeshoptoeristen en softdrugstoeristen worden vrijwel niet gesignaleerd.

Gemeente II - straathandel en verslaafde daklozen

Een middelgrote gemeente in het oosten van het land, bestaande uit een stad met tien coffeshops en enkele omliggende dorpen. Niet-ingezetenen worden niet geweerd uit de coffeshops. Uit de eerste fase kwam naar voren dat hier veel coffeshoptoerisme was, maar relatief weinig coffeshopoverlast en weinig tot matige illegale verkoop.

De onderzochte *hotspot* is een nieuw plein tussen het station en een doorgangstraat naar het centrum (twee voormalige hotspots). Er zitten een paar coffeeshops in en rond de *hotspot*. De overlast alhier wordt vooral veroorzaakt door rondhangende (vermeende) straatdealers, alsmede daklozen.

In de buurtenquête meldt de helft overlast van slechte verkeersdoorstroming en een kwart parkeeroverlast. De meeste respondenten zien weleens mensen blowen op straat, maar degenen die daar veel overlast van ervaren zijn in de minderheid (6%). 's Zomers wordt vaak een wietlucht rond de coffeeshop geroken, maar dit wordt over het algemeen niet als overlastgevend ervaren. Geluidsoverlast van de coffeeshop wordt niet of nauwelijks gemeld. Ruim een derde signaleert drugsrunners en dealers in de buurt en 12% respectievelijk 6% heeft er veel last van. (Vermeende) coffeeshoptoeristen zijn voor 4% zeer overlastgevend; (vermeende) softdrugstoeristen voor 5%.

Gemeente III - coffeeshopklanten en daklozen

Een middelgrote gemeente in het zuiden, waar het ingezetenen criterium officieel (nog) niet is opgenomen in het beleid, maar in de praktijk wel gehandhaafd wordt. Naast de centrale stad, met vijf coffeeshops, omvat de gemeente een buitengebied met ruim tien dorpen. Op basis van verzamelde kwantitatieve en kwalitatieve informatie uit de eerste fase zou hier weinig coffeeshoptoerisme, matige coffeeshopoverlast en weinig tot matige illegale verkoop zijn.

Er zijn hier twee *hotspots* onderzocht: een doorgangstraat naar het centrum met o.a. twee coffeeshops en een sociale opvang (A) en een woonwijk met een coffeeshop (B). In beide hotspots wordt vooral overlast ervaren van het rij- en parkeergedrag van coffeeshopbezoekers; en in *hotspot* A ook van rondhangende daklozen en jonge blowers op straat.

De helft van de respondenten uit de buurtenquête meldt overlast van slechte verkeersdoorstroming en foutgeparkeerde auto's. De meerderheid signaleert blowers op straat, maar niet iedereen benoemt dat als overlast, afgezien van 7% die veel overlast rapporteert. Van stank- en geluidsoverlast van de coffeeshops is volgens de meesten geen sprake. Drugsrunners en dealers worden veelal niet gezien, maar toch ervaart 3% resp. 4% er veel overlast van, het hele jaar door. Ondanks het ingezetenen criterium menen veel mensen wel coffeeshoptoeristen te zien in de buurt, maar dit wordt over het algemeen niet als overlastgevend ervaren. Van overlast door softdrugstoerisme is geen sprake.

Gemeente IV - runners, verkeer, rondhangers en frequente klagers

Een middelgrote grensgemeente in het zuiden. De gemeente omvat een centrale stad en vijf omringende dorpen. De stad heeft acht coffeeshops. Het ingezetenen criterium wordt met lage prioriteit gehandhaafd. Volgens de eerste fase van het onderzoek is er weinig coffeeshoptoerisme (meer) en weinig coffeeshopoverlast, maar er zouden wel relatief veel drugsrunners actief zijn.

De eerste onderzochte *hotspot* (A) is een doorgangstraat naar de binnenstad, waar rond de twee coffeeshops veel overlast van drugsrunners wordt gerapporteerd. De tweede *hotspot* (B) is een weg met een winkelstrook en een parkeerplaats tussen het centrum en een volkswijk. Er bevinden zich o.a. een coffeeshop en een drukbezocht voetbalcafé. De overlast is hier wat diffuser: verkeer, lawaai, rondhangers en 'vage types'.

Verkeers- en parkeerproblemen zijn volgens de buurtenquête voor 40-50% van de respondenten een bron van overlast. Net als in gemeente III wordt er veel softdruggebruik op straat gezien, maar ervaart een kleine minderheid van 7% daar veel overlast van. De coffeeshops veroorzaken nauwelijks stank- of geluidsoverlast. Bijna de helft (44%) ziet wel eens drugsrunners en volgens 6% veroorzaken zij veel overlast. Dealers worden nog vaker gezien (56%) en zijn voor 9% zeer overlastgevend. (Vermeende) coffeeshoptoeristen en softdrugstoeristen leveren voor 4% resp. 8% veel overlast.

Gemeente V - hardnekkige runners en buurt in transitie

Een grote grensgemeente in het zuiden, die voornamelijk bestaat uit een grote stad met veertien coffeeshops, en die het ingezetenen criterium streng handhaaft. Een deel van de voormalige coffeeshoptoeristen blijft echter naar de gemeente komen en uit de eerste fase van het onderzoek kwam naar voren dat er veel drugrunners en andere typen illegale verkopers actief waren.

Hotspot A is een doorgangstraat naar het centrum en is 'in transitie' van rustige volksbuurt naar levendig stads-kwartier. Er is één coffeeshop. *Hotspot B* is een boulevard aan de rand van het centrum. Hier zijn vier coffeeshops. Beide *hotspots* kampen met de nadrukkelijke, provocerende aanwezigheid van groepen drugsrunners.

Respondenten van de buurtenquête rapporteren relatief weinig verkeers- en parkeeroverlast (ca. 25%), slechts een kleine groep meldt veel overlast van blowers op straat (4%) en er is niet of nauwelijks overlast van de coffeeshops. Drugrunners en dealers worden wel veel gemeld en zijn voor één op de tien een bron van veel overlast. Van (vermeende) coffeeshoptoeristen en softdrugstoeristen hebben ze minder hinder (5% resp. 7% veel overlast).

Typen *hotspots*

Alle onderzochte *hotspots* liggen tegen het oude centrum aan, aan de rand van het stadshart of langs aanloopstraten die richting het attractieve centrum leiden. De *hotspots* liggen vaak net buiten het hoofdwinkelgebied in straten of aan pleinen waar makkelijker kan worden geparkeerd.

Vijf van de acht *hotspots* liggen in een winkelstraat waar de traditionele (witte) middenstand in de loop der tijd plaats gemaakt heeft voor nieuwe (multiculturele) ondernemingen. Naast een aantal horeca-zaken, zijn er ook één of meer coffeeshops gevestigd. Opvallend is dat rond een kwart tot een derde van de winkels in een aantal van deze *hotspots* al een poos leegstaat. In drie van de onderzochte *hotspots* (IV-A, IV-B en V-A) werden de leegstand en de nieuwe ondernemingen nadrukkelijk aangeroerd door de experts, inclusief speculaties over mogelijke drugshandel en witwaspraktijken.

De overige drie *hotspots* liggen in een woonwijk, aan een plein of langs een stuk weg. Over het algemeen zijn er weinig winkels of niet-aaneengesloten winkelpanden. Op alle *hotspots* is sprake van een vermenging van woonhuizen, kleinschalige bedrijven en winkels (waar de meeste ondernemers overigens niet meer zelf boven wonen).

Overlast

Wat betreft de overlast zijn er overeenkomsten maar ook verschillen tussen de *hotspots*. Volgens experts kan zowel de mate als de zichtbaarheid van overlast variëren. In de helft van de *hotspots* is het overlastfenomeen duidelijk herleidbaar tot één makkelijk herkenbare groep (I, II, IV-A en V-B), in de andere *hotspots* is de overlast meer diffuus, waardoor er ook veel minder consensus is over de aard van de overlast en welke groepen die veroorzaken. Ook het perspectief van degenen die met de overlast wordt geconfronteerd kan verschillen. Er zijn bewoners die vooral 's avonds (na thuiskomst van hun werk) overlast ervaren, terwijl de ondernemers dan (na hun sluitingstijd) vaak al vertrokken zijn.

Coffeeshops

In de verdiepende fase hebben we ons tijdens het veldonderzoek mede gericht op eventuele overlast rondom coffeeshops en daarbij aan direct betrokkenen gevraagd wat voor type overlast zich hier het meest manifesteert. In de observaties hebben we gelet op het gedrag van overlastgevers. Uit de informele gesprekken en interviews met lokale experts, buurtbewoners en winkeliers blijkt dat coffeeshop(bezoeker)s over het geheel genomen niet of nauwelijks worden gezien als veroorzaker van overlast. De bezoekers zijn niet luidruchtig, ze hangen niet voor de deur, er klinkt geen harde muziek en er zijn bijna nooit ruzies. De gemeente en de politie bevestigen dat er doorgaans geen onoorbare dingen gebeuren die 'objectief' reden zouden kunnen zijn om melding van overlast te doen. Over het algemeen is de relatie met de coffeeshopeigenaren op de *hotspots* goed. Een minpunt is dat er klanten zijn die hun auto dubbelparkeren om de coffeeshop snel in en uit te lopen voor de aanschaf van hasj of wiet. Soms klinkt er harde muziek in de auto. Verschillende coffeeshops proberen met camera's

buiten toezicht te houden op het gedrag van bezoekers. Wie zich niet aan de regels houdt, wordt daarop aangesproken. De ene coffeeshop is hier attenter in dan de andere. In *hotspot* IV-B zijn bewoners het meest kritisch over coffeeshopbezoekers. Volgens lokale experts heerst in deze voornamelijk witte volkswijk een sluimerende onvrede jegens bepaalde groepen van allochtone afkomst.

In gemeente IV en V heeft de invoering van het ingezetenen criterium geleid tot een zeer forse afname van het aantal coffeeshopbezoekers, met als gevolg dat de parkeerproblemen in het weekend op deze *hotspots* tot het verleden behoren.

Drugsrunners en dealers

Wat beduidend meer overlast geeft in de buurt van coffeeshops is de persisterende aanwezigheid van groepjes runners – althans in gemeenten waar deze opereren. Runners zijn het meest actief en zichtbaar in de gemeenten IV en V, waar het ingezetenen criterium nog steeds wordt gehandhaafd. In gemeente III, waar het ingezetenen criterium ook van kracht is, lijken daarentegen geen runners actief. Een deel van de respondenten van de buurtenquête in gemeente III zegt wel eens drugsrunners te hebben gezien, maar de interviews, gesprekken en observaties in de *hotspots* leverden geen enkel signaal van de aanwezigheid van drugsrunners.

De drugsrunners in gemeenten IV en V hangen praktisch de hele dag rond op strategische plekken in de buurt van de coffeeshop. Ze staan op wacht bij parkeerplaatsen en parkeerautomaten,abri's, bankjes, voor dichte etalages of soms pontificaal voor de coffeeshop. Sommige runners zijn selectiever dan anderen. Terwijl de een bijna iedereen in buurt van een coffeeshop aanklapt, heeft de ander het vooral gemunt op auto's met buitenlandse nummerborden. De runners opereren alleen, in groepjes en soms in ploegendienst. De meesten beginnen in de late ochtend en gaan door totdat de coffeeshop dicht gaat. Volgens experts in de gemeenten IV en V waren er al runners en straathandelaren actief voor de invoering van het ingezetenen criterium. Nu de meerderheid van de voormalige coffeeshoptoeristen hier wegblijft, vallen de runners veel meer op in het straatbeeld. Maar door het actieve handhavingsbeleid maken runners nu wel veel meer kilometers. De transacties vinden meestal niet plaats op de trefpunten, maar in de omringende straten, steegjes, portieken en dode hoeken (buiten het zicht van camera's) of nog verder weg. Veelal zijn het twintigers en niet altijd woonachtig in de stad waar zij opereren. In één gemeente komen de runners voornamelijk uit andere delen van het land. Sommige groepjes drugsrunners gedragen zich zeer provocerend.

Hoewel respondenten in de buurtenquête in elke gemeente (in meer of mindere mate) wel dealers in de buurt zeggen te zien, leveren interviews en veldwerk alleen in *hotspot* I en II indicaties van straathandel. In gemeente IV en V leiden de drugsrunners klanten naar dealers buiten de *hotspot*. Dat respondenten in de buurtenquête in deze gemeenten aangeven toch (vaak) dealers te signaleren, lijkt hiermee in tegenspraak, maar het onderscheid tussen drugsrunners en straatdealers is niet altijd duidelijk. Beide groepen spreken op straat voorbijgangers aan; drugsrunners verkopen zelf echter geen drugs, straatdealers wel. Dat verschil is voor de toeschouwer niet altijd goed te zien en is voor de ervaren overlast uiteraard ook arbitrair. Volgens de politie laten de dealers zichzelf in deze *hotspots* niet zien. De drugsrunners zijn duidelijk verweven met de straathandel, maar bij controle of aanhouding van drugsrunners wordt zelden softdrugs aangetroffen, waardoor dit niet onder bezit of handel van softdrugs in de politieregistratie wordt weggeschreven.

Van 06-dealers, thuisdealers of winkel- en horecadealers die softdrugs verhandelen is in geen van de *hotspots* sprake.

Coffeeshop- en softdrugstoeristen

Van niet-ingezetenen die in of buiten de coffeeshop softdrugs kopen wordt – voor zover zij al aanwezig zijn – over het algemeen weinig overlast ervaren. In slechts één *hotspot* (IV-A) wordt gesproken van niet-ingezetenen die voorbijgangers vragen om voor hen softdrugs in de coffeeshop te kopen. In de vijf andere *hotspots* waar niet-ingezetenen worden geweerd uit de coffeeshop (III-A/B, IV-B en V-A/B), wordt hierover niet gerept. In de hotspots waar het ingezetenen criterium niet wordt gehandhaafd (I en II) zijn coffeeshoptoeristen uitdrukkelijk geen bron van overlast.

Andere overlastgevers

Er zijn ook overlastgevende groepen die niet (direct) gerelateerd zijn aan coffeeshops of illegale verkoop van softdrugs. Deze groepen zijn veel statischer dan runners en blijven langduriger op eenzelfde plek hangen. Het gaat o.a. om een groep autochtoon-Nederlandse hangjongeren (*hotspot* I), die op verschillende tijden veel herrie maken (o.a. scooters, schreeuwen, muziek). afval op straat deponeren (zoals peuken, lege blikjes, wietzakjes) en vandalisme plegen (zichtbaar aan o.a. brandgaten, vernielingen, bekladden). In *hotspot* II zijn het voornamelijk twintigers van allochtone afkomst die vooral bij mooi weer en in de zomermaanden geluidsoverlast veroorzaken, voorbijgangers en bewoners lastig vallen. Omwonenden voelen zich hierdoor onveilig en ondernemers zijn bang voor omzetverlies. In de *hotspots* III-B en IV-B zijn het vooral snelheidsmaniakken en foutparkeerders die de buurt verenigen tot het tekenen van een petitie tegen verkeersoverlast en -onveiligheid. Maar in IV-B gaat het ook om groepen voetbalfans en uitgaanders die in de avonduren overlast geven. Ook in *hotspots* III-A en V-A is de overlast moeilijk te herleiden tot alleen de coffeeshop. Sinds de straat zich tot een klein uitgaans- en horecagebied heeft ontpopt, wordt er vooral geklaagd over lawaai-overlast van groepen opgeschoten stappers en studenten.

Ten slotte zijn ook daklozen, zwervers en alcoholisten een groep die in meerdere gemeenten (II, III, IV en V) tot de overlastveroorzakers behoren. Ze maken rotzooi, stelen soms, maken etalages vies, urineren en drinken alcohol in het openbaar en lopen zwalkend over straat. Hoewel het geen fraai gezicht is, lijkt er meer compassie te zijn voor deze groep. Zij horen nu eenmaal tot het straatbeeld.

Veranderingen in mate van overlast

De verdiepende studie vond in de zomer van 2015 plaats, maar de *hotspots* waren er ook al in 2014. Of en in hoeverre de overlastsituatie in de hotspots in 2015 anders was dan een jaar daarvoor, loopt uiteen. In gemeente I was de overlast van de hangjongeren in de zomer van 2015 groter dan in 2014, omdat enkele 'notoire' overlastgevers waren opgepakt, maar inmiddels weer zijn vrijgekomen. In gemeente II was de overlast in 2015 juist minder. Daar is een groep dealers opgepakt en gedragen de rondhangers zich 'braver' na politie-ingrijpen. In gemeente III was sprake van verplaatsing van de ene naar de andere *hotspot* wegens tijdelijke sluiting van een coffeeshop. In gemeente IV was de situatie in 2015 nauwelijks anders dan in 2014. En gemeente V, tot slot, ziet op langere termijn een geleidelijk afname van de overlast.

Veranderingen binnen het tijdsbestek van een jaar zijn er ook. Respondenten in de buurtenquête noemen de avonduren, weekenden en zomermaanden als piekperiodes van overlast, maar dan voornamelijk wat betreft alcohol- en druggebruik op straat. Ook uit de interviews, informele gesprekken en observaties komen (koop)avonden, (winkel- en uitgaans)weekenden en 'mooi weer' naar voren als belangrijke factoren bij overlast. Alleen de overlast van drugsrunners lijkt minder seizoensgebonden.

Wanneer de verdiepende studie in de wintermaanden was uitgevoerd had het veldonderzoek dus veel minder waarneembare overlast opgeleverd.

Handhaving en andere maatregelen

Voor alle *hotspots* geldt dat professionals vertellen dat zij met een integrale aanpak bezig zijn en dat er sprake is van 'korte lijntjes'. Hier is eigenlijk iedereen positief over; het leidt ertoe dat mensen elkaar gemakkelijk weten te vinden en dat er regelmatig overleg plaatsvindt over de overlast. In één gemeente (V) is een speciaal team opgericht door de politie om drugsgelateerde overlast te bestrijden. Bij meerdere *hotspots* (I, I, III-A, IV-A, V-A, V-B) wordt gewerkt met gebiedsverboden, samenscholingsverboden en cameratoezicht. Bij sommige *hotspots* hebben lokale experts goede ervaringen met samenscholingsverboden. Bij andere *hotspots* worden dergelijke verboden lastig gevonden, vooral bij pleinen die als functie hebben mensen samen te brengen. De ervaringen met gebiedsverboden wordt bepaald door het type overlastgever (drugrunners zijn mobiel en kunnen elkaar vervangen) en de mogelijkheden om uit te wijken naar andere locaties (verplaatsing of waterbedeffect, cf. Bernasco, Eiffers & Bruinsma, 2006). Daar waar cameratoezicht wordt toegepast, zeggen experts meestal dat de overlast minder zichtbaar is geworden.

In vijf van de acht *hotspots* (I, II, III-A, IV-B, V-B) zijn borden neergezet om de verboden onder de aandacht te brengen. Bij de ene betekent dit een 'stiltegebied' waar ook een samenscholingsverbod geldt, bij de andere wordt hiermee een alcoholverbod onder de aandacht gebracht. In elk geval wordt de zichtbaarheid van bepaalde verboden hiermee vergroot.

Soms worden de fysieke kenmerken van de *hotspots* veranderd. Zo is bij *hotspot* III de verlichting feller gemaakt, en zijn de bankjes minder aantrekkelijk gemaakt voor hangers door het onmogelijk te maken op de rugleuning te zitten. In *hotspot* IV-B is een plein opgeknapt, wat ook deels geleid heeft tot afname van de overlast. Elders is een steeg afgesloten waar drugs werden verhandeld (IV-A) of wordt een doorgang 's avonds afgesloten (I). Bij *hotspot* III is men iets soortgelijks van plan, door een overdekte hangplaats in de toekomst af te scherm met een glazen pui.

Bij vier van de acht *hotspots* (III-A, III-B, IV-B, V-B) spelen ook maatregelen van de coffeeshops een belangrijke rol. Verschillende coffeeshops zorgen ervoor dat zij hun omgeving controleren. Een eigenaar houdt met camera's de omgeving in de gaten en grijpt in wanneer hij dealers ziet, bij andere coffeeshops lopen de portiers rondjes door de buurt om overlastgevers aan te spreken. Ook wordt mensen die niet juist parkeren de toegang tot de coffeshop geweigerd, of worden drugrunners op de 'zwarte lijst' van de coffeshop geplaatst. Maar niet overal werkt het zo; sommige coffeeshops lijken zich niet zo te interesseren voor de overlast en nemen niet zulke maatregelen.

Overlastmeldingen

Ondernemers in de buurt van een *hotspot* maken vooral overdag melding van overlast. Bij persistente overlast is er vaak een korte lijn naar de wijkagent of stadsmarinier. De ondernemers hebben hierover ook onderling contact. Bewoners bellen overdag, maar ook vaak 's avonds, wanneer de overlastgevers zich groeperen, provocerend gedrag vertonen of spullen vernielen. In twee *hotspots* (IV-A) en (V-B) is de overlast vooral gerelateerd aan het gedrag van groepen runners. Op de andere *hotspots* gaat het om een waaier van overlast en verschillende groepen overlastveroorzakers. In gesprekken met gemeente, politie en andere lokale experts worden niet alle overlastmelders over één kam geschoren. Leden van buurtplatforms en ondernemersverenigingen zijn het niet altijd met elkaar eens.

De één vindt dat een deel van de overlast nu eenmaal inherent is aan het stadsleven, terwijl de ander overlast eerder als een bedreiging voor de buurt of de 'eigen cultuur' ziet. Politie en gemeenten zijn zich ervan bewust van dat overlastmelders verschillende motieven kunnen hebben. In hun ogen zijn de meeste melders begaan met hun buurt en is de ervaren overlast reëel, maar er zijn er ook die neigen tot overdrijving van de overlastproblematiek.

Registratie van overlast

Het melden van overlast verloopt niet voor alle *hotspots* hetzelfde, en het vastleggen van de overlast varieert nog sterker. Voor de ene *hotspot* geldt dat men naar de meldkamer van de politie moet bellen (via 0900-8844), in de andere kan er direct met de wijkagent of stadstoezicht gebeld worden, in weer een ander wordt geadviseerd de gemeente te bellen. Eén verdiepingsgemeente (V) heeft een speciale drugslijn; een gezamenlijk project van gemeente en politie dat naar tevredenheid (ook van burgers) functioneert. Verder kan melding gedaan worden via internet (gemeente of politie). In één *hotspot* was het enige tijd onduidelijk waarnaartoe mensen moesten om overlast te melden, omdat het gebied onder twee wijkteams valt (IV-B). Dat is sinds kort opgelost. Melding doen van overlast kan tijdrovend zijn: wanneer met het algemene politienummer moet worden gebeld, moet vaak de hele situatie uitgelegd worden, terwijl de wijkagent al precies weet wat er speelt. Zo'n telefoontje naar de meldkamer duurt al snel een half uur.

Als de melding eenmaal binnenkomt bij de politie, kan deze op verschillende manieren worden vastgelegd. Dit kan ook variëren binnen één *hotspot*. Of een melding wordt geregistreerd onder overlast i.v.m. alcohol/drugs (E38), is afhankelijk van degene die het vastlegt en of in het registratiesysteem de juiste categorie gevonden kan worden. Dit kan leiden tot onder-registratie (bijv. omdat overlastmeldingen onder een andere code worden geregistreerd), maar ook tot over-registratie (bijv. omdat andere zaken onder overlast worden geregistreerd of incidenten dubbel worden geregistreerd).

Politie en gemeente houden in een aantal *hotspots* bijeenkomsten voor bewoners en ondernemers om hen te stimuleren te blijven melden. Vaak zakt de meldingsbereidheid weg als de overlast op hetzelfde niveau aanhoudt en de burgers het geloof verliezen in de effectiviteit van de politie-inzet. In andere hotspots leidt politie-inzet juist tot een afname van de overlastmeldingen.

Slotconclusie

Het beeld van de (variatie in) softdrugsgelateerde overlast, dat op basis van de eerste fase van het onderzoek werd geschetst, wordt onderschreven, geduid en verscherpt door de verdiepende studie van de tweede onderzoeksfase. Vooral het lokale karakter van de aard en omvang van de overlast, de veroorzakers ervan en de beleving ervan onder de lokale bevolking, komt naar voren. De resultaten van de verdiepende studie in vijf gemeenten zijn daarom niet zomaar te extrapoleren naar de overige bijna honderd coffeeshopgemeenten in Nederland. Toch zijn er ook overeenkomsten gevonden en zouden andere gemeenten zich kunnen herkennen in de beschreven fenomenen.

Softdrugsgelateerde overlast concentreert zich vaak rond pleinen en doorgangsstraten die tegen het centrum aan schurken. Meestal zijn er een of meer coffeeshops gevestigd tussen een combinatie van woningen, winkels en horeca.

De strikt softdrugsgelateerde overlast neemt twee vormen aan. Ten eerste zijn er coffeeshopklanten die verkeers- en parkeeroverlast veroorzaken, ten tweede is er overlast van drugsrunners rond de coffeeshops. De drugsrunners zijn alleen aanwezig in gemeenten die het ingezetencriterium handhaven,

maar niet in álle gemeenten die het ingezetenen criterium handhaven. Bovendien zouden de drugsrunners ook al voor de invoering van het ingezetenen criterium actief zijn geweest.

Daarnaast is er in de *hotspots* overlast die slechts zijdelings of zelfs helemaal niet softdrugsgelateerd is. Dat er op straat wordt geblowd, is onderdeel van een breder gedragspatroon (o.a. rondhangen, herrie maken, vernielingen, voorbijgangers lastigvallen) dat voor overlast en onveiligheidsgevoelens zorgt. Ook over uitgaanders, daklozen en rondhangers die geen softdrugs gebruiken wordt geklaagd. De coffeeshopklanten zijn niet altijd de enigen die te hard rijden en dubbelparkeren. En soms hebben bewoners vooral een ongemakkelijk gevoel bij de aanwezigheid van bepaalde groepen in de buurt.

Achter de in de eerste fase van het onderzoek verzamelde cijfermatige systeemkennis gaat dus een palet aan (softdrugs)overlast schuil. Opvallend vaak hoorden we van de experts dat registratiecijfers 'niet alles zeggen'. Deels is dat waar, want er kan sprake zijn van zowel over- als onderregistratie en fluctuaties op korte termijn kunnen samenhangen met bewonersbijeenkomsten of politieacties. Maar pieken in de overlastcijfers hangen ook samen met daadwerkelijke pieken in overlast, bijvoorbeeld wanneer in de zomermaanden degenen die overlast veroorzaken én ondervinden zich meer in de openbare ruimte begeven. En in de gemeente met de hoogste overlastcijfers is ook duidelijk meer aan de hand dan in de andere gemeenten. Overlast is een fenomeen dat zich moeilijk in concrete getallen laat vatten. De bij politie geregistreerde overlastincidenten mogen dan geen precieze maat zijn, maar lijken wel bruikbaar als relatieve indicator voor (ontwikkelingen in) softdrugsgelateerde overlast.

8 SUMMARY AND CONCLUSIONS

The Dutch government recently adopted more restrictive policies affecting cannabis ‘coffeeshops’. This report presents findings from the second stage of a research study we carried out to further assess the ramifications of the new policies. The two-part study documented coffeeshop tourism (non-residents buying cannabis in coffeeshops) and soft drug tourism (non-residents buying cannabis outside coffeeshops), soft drug-related nuisance, illegal sales of cannabis to drug users outside of coffeeshop settings, and drug running, as well as mapping the geographical distribution of such phenomena and identifying any trends in 2014.

In the first stage of the study, we compiled nationwide law enforcement statistics based on police-recorded incidents of drug nuisance, soft drug possession and soft drug dealing, as well as soft drug offences dealt with by prosecution services. After analysing those figures at national and regional levels, we collected more detailed data in a broad-based sample of 31 large, middle-sized and small ‘coffeeshop municipalities’ throughout the country (local authorities that allow the sale of cannabis products in coffeeshops). The data were further supplemented with information obtained in interviews with local experts – municipal and police officials knowledgeable about local soft drug markets. The findings of the first stage were reported in mid-2015 (Benschop, Wouters & Korf, 2015). Here is a brief summary of those findings:

- Coffeeshop and soft drug tourism was virtually nonexistent in large parts of the central, western and northern Netherlands. Coffeeshop tourists were found almost exclusively in Amsterdam and in eastern areas bordering on Germany. Soft drug tourists were observed in southern regions near the Belgian border.
- In many of the communities studied, there was little or no evidence of illegal soft drug dealing outside of coffeeshop settings (street dealers, mobile dealers, home-based dealers, or dealers operating in shops, pubs or dance clubs; no Internet dealing was reported at all). In places where illegal dealing was found, the dealers were mostly targeting local users, except in a few localities in southern border areas where street dealers targeted non-residents of the Netherlands who were not allowed to buy in coffeeshops.
- Drug runners were observed almost exclusively in certain southern border communities, often in association with nearby street dealers selling to non-residents banned from coffeeshops.
- Little or no nuisance from coffeeshops was reported in most communities. Most of that was blamed on traffic or parking problems. In some southern areas, it was due to drug runners or dealers who ‘intercepted’ non-residents as they approached coffeeshops.
- Police statistics on nuisance incidents varied widely by location; seasonal fluctuations were also common. The recorded statistics were broadly consistent with the impressions of the local experts we interviewed and provided some, albeit imprecise, indications of soft drug-related nuisance.

In the second stage of the study, we performed a more in-depth investigation in a selection of 5 of the 31 local authorities in the sample from the first stage. We collected more extensive data there, including ‘street knowledge’ gathered in local fieldwork. In choosing the five communities, we sought to ensure a geographical spread as well as variation in terms of population size, local implementation of residency requirements, and the levels of coffeeshop and soft drug tourism, coffeeshop nuisance and

illegal soft drug sales (based on the recorded statistics and local expert interviews analysed in the first stage). The five local authorities did not form a representative sample of all Dutch coffeeshop municipalities; southern localities were especially overrepresented. Our in-depth study is a case study to investigate more closely and distinguish local variations in the broad phenomena identified in the first stage – in particular in the phenomenon of soft drug-related nuisance.

The purpose of the fieldwork we performed in the communities selected for in-depth investigation was to gather street knowledge that could supplement and refine the law enforcement statistics obtained in the first stage. Whereas the previous data was collected and analysed at the level of the local authorities, the second stage focused more specifically on local communities and neighbourhoods within them. In consultation with municipal and police officials, we identified ‘hotspots’ within each local authority: locations, public squares, streets or neighbourhoods where soft drug-related nuisance was concentrated. Our emphasis was on public nuisance (rather than on specific activities like illegal dealing), because nuisance was the phenomenon that showed the greatest geographical variation in the first stage of the study, and moreover because the police nuisance statistics needed further clarification. Whilst illegal dealing might be one source of nuisance, other incidents of nuisance might arise from coffeeshops, street tokers, drug runners, coffeeshop tourists or soft drug tourists.

A total of eight hotspots were observed within the five local authorities. In each hotspot, we conducted interviews with local experts, fieldwork consisting of observations and informal conversations with relevant informants, and surveys of neighbourhood people.

In the box below, we give brief descriptions of the local authorities and the hotspots selected for the in-depth study, and we briefly summarise the types of nuisance reported by experts and field researchers there and the results of the neighbourhood surveys. We then go on to discuss similarities and differences between the types of hotspots, the forms of nuisance prevalent there and the law enforcement measures that were in place. We describe the various ways in which nuisance was reported to and recorded by local officials. Conclusions are summarised in the final section of the chapter.

Local authority I – loitering youth

A small local authority in the northwest Netherlands, with a small, centrally located town and a large surrounding rural area. The town had one coffeeshop. No residence requirement was in place. Statistics and expert information obtained in the first stage of the study indicated little coffeeshop tourism, little nuisance associated with the coffeeshop, and low to moderate levels of illegal soft drug dealing outside the coffeeshop.

The hotspot was a public square with a library, where loitering youth were a source of nuisance. Soft drug use or dealing did not play any major role in the nuisance problems. The coffeeshop was not located near the hotspot and no nuisance from coffeeshop tourists was observable.

The neighbourhood survey found few traffic or parking problems. A very small number of local people (2%) reported experiencing serious nuisance from cannabis smoking on the street, particularly in the summer, on afternoons and evenings, and on weekdays. There were virtually no reports of drug runners, dealers, coffeeshop tourists or soft drug tourists.

Local authority II – street dealing and substance-dependent homeless people

A medium-sized local authority in the eastern Netherlands, consisting of a town with ten coffeeshops and several surrounding villages. Non-residents were not banned from coffeeshops. The first stage of the study had found considerable coffeeshop tourism but relatively little nuisance from coffeeshops; there were low to moderate levels of illegal dealing.

The hotspot we studied was a newly created public square between the railway station and a street leading to the town centre (both of which had previously been hotspots). Several coffeeshops were located at or near the hotspot. The nuisance experienced in the hotspot stemmed primarily from loitering street dealers (or people presumed to be such) and from homeless people loitering about.

Half of the respondents to the neighbourhood survey reported nuisance from poor traffic circulation and one quarter reported parking nuisance. Most respondents occasionally saw people smoking cannabis in public places, but only 6% experienced serious nuisance from them. Many people reported smelling cannabis smoke near a coffeeshop, but they generally did not perceive it as a nuisance. Little or no noise nuisance from coffeeshops was reported. About one third of respondents had spotted drug runners and dealers in the neighbourhood; 12% experienced serious nuisance from runners and 6% from dealers. Some 4% of those surveyed reported serious nuisance from presumed coffeeshop tourists and 5% from presumed soft drug tourists.

Local authority III – coffeeshop customers and homeless people

A medium-sized local authority in the southern part of the Netherlands, where a residency requirement was observed in practice but was not yet officially part of local policy. A centrally located town with five coffeeshops was surrounded by more than ten smaller villages. The quantitative and qualitative data we obtained in the first stage indicated little coffeeshop tourism, moderate coffeeshop nuisance, and low to moderate illegal soft drug dealing.

We investigated two hotspots here: (A) a street leading to the town centre in which two coffeeshops and a homeless centre were located; and (B) a residential area with a coffeeshop. The main kind of nuisance reported in both hotspots was the driving and parking behaviour of coffeeshop customers; in hotspot A, nuisance was also experienced from loitering homeless people and young pot smokers on the streets.

Half of the respondents in the neighbourhood surveys reported nuisance from traffic congestion and illegal parking. The majority observed cannabis smokers on the streets, but only 7% perceived them as a serious nuisance. Most respondents reported no nuisance from odours or noise associated with coffeeshops. Few had observed drug runners or dealers, but 3% to 4% perceived them as a serious nuisance the year round. Notwithstanding the residency requirement for coffeeshops, many respondents believed they saw coffeeshop tourists in the vicinity, but they generally experienced no nuisance from them. Nor was nuisance reported from soft drug tourism.

Local authority IV – drug runners, car traffic, loiterers and frequent complaints

A medium-sized local authority in the southern part of the country, with one major town and five surrounding villages. The town had eight coffeeshops. A residency requirement was in place, but enforcement had a low priority. The first stage of our study found little current evidence of coffeeshop tourism or coffeeshop-related nuisance, but relatively large numbers of drug runners were said to be active.

Hotspot A was a street leading to the town centre, and serious nuisance from drug runners was reported there in the vicinity of two coffeeshops. Hotspot B was a street with a row of shops and parking spaces, located between the town centre and a working-class district. Businesses included a coffeeshop and a busy football pub. Forms of nuisance were varied: car traffic, noise, loiterers and 'shady characters'.

Traffic and parking problems formed a source of nuisance for 40% to 50% of the respondents in the neighbourhood surveys. As in local authority III, the use of soft drugs was often seen on the streets, but only a small minority of 7% perceived it as a serious nuisance. Coffeeshops caused little nuisance from stench or noise. Nearly half of respondents (44%) observed drug runners, and 6% saw them as a serious nuisance. Soft drug dealers were even more commonly observed (by 56%), and 9% reported high nuisance from them. Presumed coffeeshop and soft drug tourists were seen as a serious nuisance by 4% and 8% respectively.

Local authority V – persistent drug running and a neighbourhood in transition

A large city on the southern border, hosting fourteen coffeeshops. A residency requirement was strictly enforced. Despite that, some of the former coffeeshop tourists were still travelling to the city, and the first stage of the study had shown that many drug runners and other sorts of illegal drug enterprisers were active.

Hotspot A was a street leading to the city centre. The area was 'in transition' from a quiet working-class community to a lively urban neighbourhood. It had one coffeeshop. Hotspot B was a boulevard at the edge of the city centre with four coffeeshops. Both hotspots had to cope with the blatant, pushy activities of groups of drug runners.

Relatively few respondents to the neighbourhood surveys (about 25%) reported traffic or parking nuisance; only a small proportion (4%) experienced serious nuisance from pot smokers on the streets, and little or no nuisance from coffeeshops was perceived. Drug runners and dealers had been seen by many respondents, and one in ten found them a serious source of nuisance. Less nuisance was reported from presumed coffeeshop tourists and soft drug tourists (with 5% and 7% reporting serious nuisance).

Types of hotspots

All the hotspots we observed were either adjacent to the traditional town centres, at the edge of the central district or along streets used to reach the attractive town centre. They were often located just outside the main shopping area, in streets or squares with more parking available.

Five of the hotspots were in shopping streets where traditional (Dutch) shop owners had gradually made way for newer (multicultural) businesses. One or more coffeeshops were located there, as well as pubs and restaurants. It is worth noting that a quarter to a third of the premises in some hotspots had been vacant for some time. In three of these (IV-A, IV-B and V-A), vacant premises and new businesses were explicitly spotlighted by the interviewed experts, with accompanying speculations about possible drug dealing and money laundering activities.

The remaining three hotspots were in residential districts, either on public squares or segments of streets, most of which had few or widely spaced shop premises. In all hotspots there was a mixture of residential housing and small-scale businesses and shops (most of whose proprietors did not live on the premises).

Nuisance

In terms of public nuisance, there were some similarities between the hotspots we studied, but there were also differences. Both the scale and the visibility of the nuisance could vary, local experts said. In half of the hotspots (I, II, IV-A and V-B), the nuisance phenomenon was attributable to a single, readily identifiable group. Nuisance in other hotspots was more diffuse, with less consensus about the nature of the nuisance and about which groups were causing it. The people confronted by the nuisance might also have different perspectives on it. Some residents experienced nuisance at night after coming home from work, whereas many shopkeepers would have already left the area by then.

Coffeeshops

One focus in our fieldwork during the in-depth stage of the study was on whether nuisance actually occurred in and around coffeeshops. We therefore queried stakeholders about the types of nuisance that arose most frequently. In our observations, we focused on the behaviour of nuisance makers. Interviews and informal conversations with local experts, neighbourhood residents and shopkeepers revealed that, on the whole, coffeeshops and their customers were seldom if ever viewed as causes of nuisance. Coffeeshop customers were not noisy, they did not hang around outside, no loud music was played, and there was almost never any quarrelling. Police and local officials confirmed that no intolerable behaviour normally took place that could 'objectively' give reason to make a nuisance report. By and large, relations with coffeeshop proprietors in hotspots were good. One problem was that

some customers double-parked their cars for a quick dash into a coffeeshop to buy cannabis, sometimes even playing loud music in their cars. Some coffeeshops tried to monitor their customers' behaviour by installing surveillance cameras outside. People who violated the rules received warnings. Some coffeeshops did this more consistently than others. Residents living around hotspot IV-B were the ones who aired the most criticism of coffeeshop customers. Local experts had detected a growing discontent in this predominantly ethnic Dutch working-class district against certain groups with minority ethnic backgrounds.

In local authorities IV and V, the implementation of residency requirements had led to drastic declines in the numbers of coffeeshop customers, and a corresponding alleviation of weekend parking problems around the hotspots.

Drug runners and dealers

A significantly more serious source of nuisance in the vicinity of coffeeshops was the persistent activity of groups of drug runners (in towns where they operated). Drug runners were most active and visible in local authorities IV and V, where the residency requirement for coffeeshop customers was still enforced. In local authority III, which also observed a residency requirement, no drug runners appeared to be active. A few survey respondents in that town reported having seen them at some time, but our interviews, conversations and observations in the two local hotspots turned up no evidence for drug runners whatsoever.

The drug runners in local authorities IV and V hung around day and night at strategic locations near a coffeeshop. They kept a lookout in car parks, near parking meters, bus shelters or street benches, in front of closed businesses, or blatantly right in front of the coffeeshop. Some runners were more selective than others in whom they approached. Some accosted practically everyone walking by, whilst others zeroed in mainly on cars with foreign licence plates. Drug runners operated alone or in small groups, and sometimes in shifts. Most began work in late morning and continued as long as the coffeeshop was open. Expert informants in local authorities IV and V reported that drug runners and street dealers were already active there before the residence requirement was introduced. After that caused the bulk of the former coffeeshop tourists to stay away, drug runners became more conspicuous in the streetscape. Due to the active local enforcement policies, however, they now had to cover longer distances. Most transactions took place not at the first point of contact, but in the surrounding streets, alleys, entranceways and blind spots (outside the range of surveillance cameras), or even further away. Many drug runners were in their twenties and did not live in the towns where they operated. In one town we studied, most came from other parts of the country. Some groups of drug runners were extremely pushy.

Although respondents in all of our local surveys reported to a greater or lesser extent seeing soft drug dealers in their neighbourhoods, our interviews and fieldwork found immediate indications for street dealing only in hotspots I and II. In local authorities IV and V, the drug runners led customers to dealers some distance away from the hotspots. It may seem paradoxical that some or many respondents in those towns reported seeing street dealers, but the distinction between dealers and runners is not always clear. Both approach passers-by on the streets, but runners do not actually sell drugs and merely lead customers to dealers elsewhere. Street dealers do sell drugs. The difference is not always apparent to outsiders, and in terms of the perceived nuisance it is also immaterial. Police reported that drug dealers did not show their faces in the hotspots in local authorities IV and V. Drug runners were intimately entwined in the street trade in drugs, but if stopped or detained by police

they were seldom caught with drugs on their bodies. As a consequence, such police actions would not have been recorded in the statistics as soft drug possession or dealing.

No evidence of mobile soft drug dealers, home-based dealers or dealers operating in shops, pubs or dance clubs was found in any of the hotspots we investigated.

Coffeeshop and soft drug tourists

Little nuisance was generally reported involving non-residents of the Netherlands who purchased soft drugs in coffeeshops or elsewhere – if indeed such customers were present in the hotspots studied. Non-residents who approached passers-by and asked them to buy drugs for them in a coffeeshop were reported in only one hotspot (IV-A). No mention was made of such incidents in the five other hotspots where non-residents were banned from coffeeshops (III-A/B, IV-B and V-A/B). In the hotspots where no residence requirement was in place (I and II), coffeeshop tourists were explicitly reported not to be a source of nuisance.

Other nuisance makers

Nuisance was also experienced from groups of people who were not directly or indirectly associated with coffeeshops or illegal street trade in soft drugs. These groups were far more stationary than drug runners, hanging about longer in the same place. They included groups of ethnic Dutch loitering youth (hotspot I) – who made noise at various times of the day (e.g. riding motor scooters, shouting or playing music), littered the streets (with cigarette ends, drink cans and weed bags) and committed vandalism (burning holes in things, destroying property, spraying graffiti). In hotspot II, it was mainly young adults from minority ethnic backgrounds who made noise and hassled neighbourhood residents and passers-by, especially in fine weather or during summer months. Residents felt unsafe and shopkeepers feared loss of business. In hotspots III-B and IV-B, nuisance came mainly from speeding or illegally parked cars, which had united neighbourhood residents around a petition protesting against traffic hazards and nuisance. Nuisance in IV-B also came from football fans and pubgoers on the streets at night. In hotspots III-A and V-A, it was similarly difficult to blame local nuisance on coffeeshops alone. Since the streets there had morphed into café and nightlife locations, most complaints were about noise from groups of adolescents and students.

Homeless people, street people and alcoholics were further groups that qualified as nuisance makers in several towns (II, III, IV and V). They caused squalor, smudged shop windows, drank alcohol and urinated outdoors, staggered down the streets and even stole things. Though this was not a very edifying scene, the group seemed to evoke more compassion. They were simply considered part of the streetscape.

Changes in the scale of nuisance

Our in-depth study was carried out in the summer of 2015, but the hotspots had been there during the first stage of our study in 2014. There was some variation between hotspots in terms of whether nuisance levels had changed in a year's time. In local authority I, nuisance from loitering youth was more serious in the summer of 2015 than in 2014, when several 'notorious' nuisance makers had been behind bars. In local authority II, the nuisance level was lower in 2015. A group of drug dealers had been arrested, and loiterers were behaving better after police intervention. In local authority III, nuisance had shifted from one hotspot to the other due to the temporary closure of a coffeeshop. Few changes had occurred in local authority IV. In local authority V, nuisance levels had been gradually decreasing over a longer period of time.

Nuisance might also fluctuate cyclically by time of day, week or year. Survey respondents highlighted evenings, weekends and summer months as peak periods, although that type of nuisance mainly involved alcohol and drug users on the streets. Key time factors for nuisance that emerged from expert interviews, informal conversations and observations were evening and nighttime hours, weekly shopping nights, weekends, special shopping or event weekends, and 'nice weather'. Nuisance from drug runners was the only type that appeared to be less cyclical. Had we conducted our in-depth study in the winter rather than the summer months, there would have been far less observable nuisance.

Law enforcement and other measures

Professionals whose work related to local hotspots informed us that integrated strategies were in place for each hotspot and that reporting lines were short. All those we spoke to basically judged this positively, as people could readily contact one another and regular consultations about nuisance took place. In one local authority (V), a dedicated team had been established by police to combat drug-related nuisance problems.

Measures including exclusion orders, bans on assembly and camera surveillance were employed in connection with several of the hotspots (I, I, III-A, IV-A, V-A, V-B). Local experts reported good experiences with banning small gatherings of people at some hotspots. At other locations, however, such measures were more of a dilemma, especially when public squares were involved that were designed to bring people together. Experiences with individual exclusion orders depended on the types of nuisance makers banned (drug runners were mobile anyway and could be replaced by other individuals) and whether alternative locations were available (a displacement or waterbed effect; see Bernasco, Elffers & Bruinsma, 2006). In locations where camera surveillance had been installed, most experts reported that the visibility of the nuisance had decreased.

In five of the eight hotspots we investigated (I, II, III-A, IV-B, V-B), signs had been erected to inform people of the prevailing bans. Some defined the area as a quiet zone, where gatherings were also prohibited; others announced alcohol ban zones. This at any rate increased awareness of the prohibitions in place there.

Some interventions altered the physical characteristics of hotspots. Stronger lighting had been installed in hotspot III, and alterations had been made to prevent people sitting on the backs of benches, thus making them less attractive for loiterers. A public square in hotspot IV-B had been revamped, and this had been one factor in curbing nuisance. An alley where drug dealing had been taking place in hotspot IV-A had been closed off, and a passageway in hotspot I was closed off at night. In hotspot III, similar plans existed to erect a glass partition to shield off a covered youth hangout area.

In four of the eight hotspots we observed (III-A, III-B, IV-B, V-B), measures introduced by coffeeshops had also had significant impacts. A number of coffeeshops monitored their own environs. One proprietor used cameras to survey the area and intervened if drug dealers were spotted. Door attendants from some coffeeshops made rounds through the neighbourhood, admonishing nuisance makers. Drivers who parked their cars illegally were refused coffeeshop entry, and drug runners were put on coffeeshop 'blacklists'. Such measures had not been taken everywhere, however; some coffeeshops did not seem too concerned about nuisance in the area.

Reporting nuisance

Businesses in the vicinity of hotspots reported nuisance mainly in the daytime hours. In cases of persistent nuisance, they could often rely on swift connections with community police teams or community support officers. Businesses were also in touch with one another. Neighbourhood residents phoned police in both daytime and nighttime hours if nuisance makers gathered in groups, harassed passers-by or engaged in vandalism. In two hotspots (IV-A and V-B), the reported nuisance was associated largely with the behaviour of groups of drug runners. In other hotspots, there was a spectrum of nuisance, caused by different types of nuisance makers. Municipal and police officials and other local experts we spoke to did not view all complainers through the same lens. Members of neighbourhood alliances and local business associations did not always agree with one another. Some people viewed a good deal of the nuisance as something simply inherent to urban life, whereas others saw nuisance as a threat to the neighbourhood or to their 'own culture'. Police and local authority officials were well aware that people who reported nuisance might have different motives for doing so. Whilst they were convinced that most complainers were devoted to their neighbourhood and that the reported nuisance was real, they also believed that some people tended to exaggerate the problems.

Recording nuisance

Channels for reporting nuisance were not the same for every hotspot, and the official means of recording nuisance were more varied still. In some places, people reporting nuisance were to phone the police non-emergency number (0900 8844); in other places they could directly contact their community police officer or municipal surveillance service; in others, they were to phone the local authority. One town (V) had a special drugs reporting line, a joint project of the local authority and the police department, with which both public officials and the general public expressed satisfaction. Nuisance could also be reported via the Internet to either the police or the local authority. In a hotspot in one town (IV-B), it had been unclear for some time where people were to report nuisance, as the area came under the jurisdictions of two different community police teams. The problem had been recently resolved. The process of reporting nuisance could be a time-consuming effort, especially if the general police switchboard had to be contacted. Callers then had to re-explain entire situations with which the community police team was already familiar; that could easily take half an hour.

When nuisance complaints arrived at police departments, they could be recorded in different fashions, even varying for one and the same hotspot. Whether a complaint was recorded as alcohol- or drug-related public nuisance (Enforcement Database code E38) depended on the person recording it and on whether they could readily find an appropriate category in the police recording system. This could result either in underrecording (as when nuisance complaints were recorded under inappropriate codes) or in overrecording (as when non-relevant cases were recorded as nuisance incidents, or when duplicate records of the same incident were made).

Around several of the hotspots, local authorities and police organised meetings for residents and local businesses to encourage them to continue reporting nuisance. In places where no reduction in nuisance levels is evident, public confidence in the effectiveness of police efforts may be jeopardised and people become demotivated to report nuisance. At some hotspots, however, police efforts to curb nuisance had resulted in lower numbers of complaints.

Conclusions

In the second stage of our study of nuisance and 'tourism' associated with cannabis coffeeshops and soft drugs in the Netherlands, we investigated in more detail the problems with public nuisance in five Dutch 'coffeeshop municipalities'. This in-depth study confirmed, clarified and refined conclusions reached in the first stage of the study regarding the extent of soft drug-related nuisance and its variations. A particularly significant finding was the local specificity of the types and scale of the nuisance, the types of people causing it, and the perceptions of nuisance in local populations. This means that the findings of the in-depth study of the five local authorities cannot automatically be extrapolated to other coffeeshop municipalities in the Netherlands, whose number is now almost one hundred. Some similarities did nonetheless emerge, and officials in other places may well recognise some of the phenomena we highlight.

Soft drug-related nuisance is often concentrated around public squares and thoroughfares adjacent to town centres. Usually one or more cannabis coffeeshops are located there, amongst residential housing, shops, pubs and restaurants.

Nuisance that is directly connected to soft drugs manifests itself in two different forms. First, coffeeshop customers may cause traffic and parking problems. Second, drug runners who hang about near coffeeshops may cause irritation. The latter are present only in towns that ban non-residents of the Netherlands from buying cannabis in coffeeshops (though not in all such towns). Drug runners were reportedly active before the Dutch residency requirement was introduced.

Other forms of nuisance that occur in and around hotspots are only indirectly related to soft drugs, or are entirely unrelated. The fact that some people smoke cannabis on the streets is part of a broader pattern of behaviour that includes loitering, noise, vandalism and hassling passers-by, and which makes people feel uncomfortable and unsafe. Many nuisance complaints pertain to nightlifers, homeless people and loiterers who do not take soft drugs at all. Nor are coffeeshop customers the only motorists who drive recklessly and double-park their cars. And some residents may feel uncomfortable mainly just because certain kinds of people are present in their neighbourhoods.

Behind the recorded law enforcement statistics we reported in the first stage of our study lies a broad palette of nuisance from soft drugs and other causes. It was striking how many local experts remarked that statistics 'don't say everything'. To some extent that is indeed justified, since incidents may be overrecorded or underrecorded, and short-term fluctuations may occur in connection with recent police operations or neighbourhood meetings. However, peaks in nuisance statistics also correspond to genuine peaks in nuisance levels, as in summer months, when people who cause nuisance and people who are bothered by it are more likely to inhabit public spaces. Moreover, it was clear that the town with the highest nuisance statistics also had significantly more problems than the other towns we studied. Public nuisance is a phenomenon that is difficult to translate into concrete figures. Yet even though the level of nuisance incidents recorded by police does not qualify as a precise measure, it does seem adequate as a relative indicator of prevailing levels and trends in soft drug-related nuisance.

9 Bijlage - tabellen buurtenquête

_Toc436233209

Tabel 9.1	Respondenten.....	78
Tabel 9.2	Verkeers- en parkeeroverlast	78
Tabel 9.3	Alcoholgebruik op straat.....	79
Tabel 9.4	Softdruggebruik op straat	80
Tabel 9.5	Stankoverlast van coffeeshops	81
Tabel 9.6	Geluidoverlast van coffeeshops	82
Tabel 9.7	Drugrunners.....	83
Tabel 9.8	Dealers	84
Tabel 9.9	Coffeeshoptoeristen.....	85
Tabel 9.10	Softdrugstoeristen	86
Tabel 9.11	Overlastmeldingen en -aangiften	87

Tabel 9.1 Respondenten

	I	II	III	IV	V
geslacht					
man	30%	50%	52%	72%	49%
vrouw	70%	50%	48%	58%	51%
leeftijd					
min-max	13-82	16-72	16-80	16-78	16-83
gemiddeld	42	37	45	46	39

Tabel 9.2 Verkeers- en parkeeroverlast

	I	II	III	IV	V
Ervaart u wel eens overlast van niet-doorstromend verkeer?					
helemaal niet	65%	54%	52%	51%	74%
een beetje	25%	22%	24%	25%	9%
nogal	3%	14%	11%	8%	2%
veel	7%	8%	11%	12%	9%
heel veel	0%	3%	2%	4%	6%
Ervaart u wel eens overlast van foutgeparkeerde auto's?					
helemaal niet	77%	74%	50%	61%	77%
een beetje	13%	11%	23%	16%	9%
nogal	3%	6%	9%	6%	5%
veel	3%	7%	13%	11%	4%
heel veel	2%	2%	5%	6%	5%

Tabel 9.3 Alcoholgebruik op straat

	I	II	III	IV	V
Hoe vaak ziet u mensen die op straat alcohol drinken of dronken zijn?					
nooit ³	30%	10%	25%	21%	22%
zelden	27%	21%	24%	22%	16%
soms	23%	22%	28%	28%	18%
vaak	19%	25%	20%	16%	30%
heel vaak	1%	22%	3%	13%	13%
In hoeverre ervaart u daar overlast van?					
helemaal niet / niet van toepassing ³	86%	65%	77%	69%	73%
een beetje	13%	22%	15%	22%	15%
nogal	2%	6%	5%	5%	3%
veel	0%	7%	3%	3%	5%
heel veel	0%	1%	0%	1%	3%
Is dat het hele jaar door hetzelfde of zijn er periodes dat dit vaker voorkomt?⁴					
hetzelfde / niet van toepassing ³	44%	46%	55%	65%	64%
voorjaar	5%	6%	4%	1%	4%
zomer	23%	29%	21%	13%	17%
najaar	0%	0%	0%	0%	5%
winter	1%	0%	0%	0%	4%
doordeweeks	5%	0%	2%	0%	0%
weekend	35%	18%	23%	16%	11%
's ochtends	0%	0%	0%	0%	1%
's middags	2%	5%	6%	1%	3%
's avonds	27%	20%	28%	13%	18%
's nachts	6%	3%	16%	4%	8%

³ Voor degenen die dit nooit signaleerden, waren vervolgvragen niet van toepassing.

⁴ Meerdere antwoorden mogelijk (wanneer niet hetzelfde).

Tabel 9.4 Softdruggebruik op straat

	I	II	III	IV	V
Hoe vaak ziet u mensen die op straat blowen?					
nooit ⁵	46%	19%	20%	23%	31%
zelden	13%	12%	15%	18%	16%
soms	25%	16%	23%	23%	22%
vaak	17%	25%	30%	17%	22%
heel vaak	0%	28%	12%	19%	8%
In hoeverre ervaart u daar overlast van?					
helemaal niet / niet van toepassing ⁵	86%	80%	72%	78%	85%
een beetje	13%	10%	13%	14%	7%
nogal	0%	4%	8%	1%	4%
veel	2%	4%	5%	4%	2%
heel veel	0%	2%	2%	3%	2%
Is dat het hele jaar door hetzelfde of zijn er periodes dat dit vaker voorkomt?⁶					
hetzelfde / niet van toepassing ⁵	76%	74%	65%	87%	83%
voorjaar	5%	6%	2%	0%	3%
zomer	3%	17%	18%	12%	9%
najaar	1%	2%	2%	0%	0%
winter	1%	0%	0%	0%	0%
doordeweeks	13%	0%	0%	0%	0%
weekend	5%	4%	10%	2%	6%
's ochtends	0%	0%	0%	0%	0%
's middags	10%	4%	17%	0%	4%
's avonds	10%	6%	24%	1%	10%
's nachts	0%	1%	5%	0%	2%

⁵ Voor degenen die dit nooit signaleerden, waren vervolgvragen niet van toepassing.

⁶ Meerdere antwoorden mogelijk (wanneer niet hetzelfde).

Tabel 9.5 Stankoverlast van coffeeshops

	I	II	III	IV	V
Ruikt u wel eens wietlucht in de buurt van de coffeeshop?					
nooit ⁷	59%	20%	45%	48%	42%
zelden	8%	5%	18%	5%	1%
soms	8%	17%	20%	20%	27%
vaak	25%	32%	15%	23%	18%
heel vaak	0%	26%	2%	3%	12%
In hoeverre ervaart u daar overlast van?					
helemaal niet / niet van toepassing ⁷	94%	78%	87%	89%	79%
een beetje	2%	9%	9%	7%	12%
nogal	0%	5%	1%	1%	3%
veel	3%	5%	2%	3%	3%
heel veel	0%	3%	1%	1%	1%
Is dat het hele jaar door hetzelfde of zijn er periodes dat dit vaker voorkomt?⁸					
hetzelfde / niet van toepassing ⁷	90%	81%	92%	99%	90%
voorjaar	0%	0%	1%	0%	0%
zomer	2%	17%	6%	0%	5%
najaar	0%	0%	0%	0%	0%
winter	0%	0%	1%	0%	0%
doordeweeks	6%	0%	0%	0%	0%
weekend	1%	2%	2%	1%	3%
's ochtends	0%	0%	0%	0%	0%
's middags	5%	2%	2%	0%	2%
's avonds	5%	1%	4%	0%	6%
's nachts	0%	1%	1%	0%	2%

⁷ Voor degenen die dit nooit signaleerden, waren vervolgvragen niet van toepassing.

⁸ Meerdere antwoorden mogelijk (wanneer niet hetzelfde).

Tabel 9.6 Geluidoverlast van coffeeshops

	I	II	III	IV	V
Hoort u wel eens geluid van een hoog volume uit de coffeeshop komen?					
nooit ⁹	98%	94%	93%	92%	95%
zelden	1%	5%	3%	3%	3%
soms	0%	1%	2%	1%	2%
vaak	0%	0%	2%	3%	0%
heel vaak	1%	0%	0%	1%	0%
In hoeverre ervaart u daar overlast van?					
helemaal niet / niet van toepassing ⁹	100%	98%	96%	96%	100%
een beetje	0%	1%	3%	1%	0%
nogal	0%	1%	0%	0%	0%
veel	0%	0%	1%	1%	0%
heel veel	0%	0%	0%	2%	0%
Is dat het hele jaar door hetzelfde of zijn er periodes dat dit vaker voorkomt?¹⁰					
hetzelfde / niet van toepassing ⁹	100%	99%	98%	97%	99%
voorjaar	0%	0%	1%	0%	<0.5%
zomer	0%	0%	2%	1%	1%
najaar	0%	0%	0%	0%	0%
winter	0%	0%	0%	0%	0%
doordeweeks	0%	0%	0%	0%	0%
weekend	0%	1%	2%	2%	1%
's ochtends	0%	0%	0%	0%	0%
's middags	0%	0%	0%	1%	<0.5%
's avonds	0%	0%	0%	1%	<0.5%
's nachts	0%	0%	0%	1%	1%

⁹ Voor degenen die dit nooit signaleerden, waren vervolgvragen niet van toepassing.

¹⁰ Meerdere antwoorden mogelijk (wanneer niet hetzelfde).

Tabel 9.7 Drugsrunners

	I	II	III	IV	V
Hoe vaak ziet u mensen van wie u denkt dat zij proberen in de openbare ruimte klanten te werven voor dealers (zgn. drugsrunners)?					
geen idee ¹¹	0%	58%	16%	11%	10%
nooit ¹¹	97%	8%	64%	45%	39%
zelden	2%	12%	3%	3%	1%
soms	1%	9%	11%	20%	14%
vaak	0%	13%	3%	15%	21%
heel vaak	0%	5%	3%	6%	14%
In hoeverre ervaart u daar overlast van?					
helemaal niet / niet van toepassing ¹¹	99%	78%	92%	78%	72%
een beetje	1%	4%	3%	11%	12%
nogal	0%	6%	2%	5%	5%
veel	0%	8%	2%	5%	6%
heel veel	0%	4%	1%	1%	4%
Is dat het hele jaar door hetzelfde of zijn er periodes dat dit vaker voorkomt?¹²					
hetzelfde / niet van toepassing ¹¹	99%	78%	97%	94%	87%
voorjaar	0%	5%	0%	0%	0%
zomer	1%	11%	1%	2%	5%
najaar	0%	1%	0%	0%	0%
winter	0%	1%	0%	0%	1%
doordeweeks	0%	0%	0%	0%	1%
weekend	0%	5%	1%	1%	4%
's ochtends	0%	0%	0%	0%	0%
's middags	0%	4%	1%	3%	2%
's avonds	0%	4%	1%	5%	4%
's nachts	0%	2%	1%	2%	0%

¹¹ Voor degenen die dit nooit signaleerden of daar geen idee van hadden, waren vervolgvragen niet van toepassing.

¹² Meerdere antwoorden mogelijk (wanneer niet hetzelfde).

Tabel 9.8 Dealers

	I	II	III	IV	V
Hoe vaak ziet u mensen van wie u denkt dat zij in de openbare ruimte drugs verkopen?					
geen idee ¹³	1%	49%	5%	8%	7%
nooit ¹³	74%	12%	67%	36%	31%
zelden	17%	19%	5%	5%	1%
soms	7%	15%	16%	19%	26%
vaak	1%	5%	6%	21%	20%
heel vaak	0%	8%	1%	11%	15%
In hoeverre ervaart u daar overlast van?					
helemaal niet / niet van toepassing ¹³	98%	76%	88%	73%	70%
een beetje	1%	11%	5%	13%	10%
nogal	0%	7%	3%	5%	8%
veel	1%	2%	3%	6%	6%
heel veel	0%	4%	1%	3%	5%
Denkt u dat er dan softdrugs of harddrugs worden verkocht?					
alleen hasj en wiet	10%	4%	6%	12%	11%
alleen harddrugs	2%	11%	7%	5%	4%
allebei	1%	28%	5%	20%	34%
geen idee / niet van toepassing ¹³	86%	57%	82%	63%	51%
Is dat het hele jaar door hetzelfde of zijn er periodes dat dit vaker voorkomt?¹⁴					
hetzelfde / niet van toepassing ¹³	93%	82%	94%	93%	90%
voorjaar	0%	5%	0%	0%	0%
zomer	3%	11%	2%	4%	6%
najaar	0%	1%	0%	0%	0%
winter	0%	1%	0%	0%	0%
doordeweeks	0%	0%	0%	0%	0%
weekend	2%	5%	2%	2%	1%
's ochtends	0%	0%	1%	0%	0%
's middags	0%	1%	3%	1%	3%
's avonds	5%	4%	4%	2%	5%
's nachts	0%	0%	1%	1%	2%

¹³ Voor degenen die dit nooit signaleerden of daar geen idee van hadden, waren vervolgvragen niet van toepassing.

¹⁴ Meerdere antwoorden mogelijk (wanneer niet hetzelfde).

Tabel 9.9 Coffeeshoptoeristen

	I	II	III	IV	V
Hoe vaak ziet u mensen die niet in Nederland wonen en van wie u denkt dat zij hiernaartoe komen om <u>in</u> de coffeeshop softdrugs te kopen?					
geen idee ¹⁵	5%	40%	13%	15%	13%
nooit ¹⁵	88%	5%	50%	26%	35%
zelden	2%	10%	7%	5%	4%
soms	0%	29%	20%	19%	18%
vaak	6%	16%	9%	23%	17%
heel vaak	0%	14%	1%	12%	12%
In hoeverre ervaart u daar overlast van?					
helemaal niet / niet van toepassing ¹⁵	100%	92%	89%	86%	87%
een beetje	0%	3%	8%	6%	5%
nogal	0%	1%	1%	3%	2%
veel	0%	4%	1%	2%	4%
heel veel	0%	0%	1%	2%	1%
Is dat het hele jaar door hetzelfde of zijn er periodes dat dit vaker voorkomt?¹⁶					
hetzelfde / niet van toepassing ¹⁵	95%	86%	86%	95%	89%
voorjaar	0%	1%	2%	1%	1%
zomer	2%	8%	11%	1%	7%
najaar	0%	0%	0%	1%	0%
winter	0%	0%	0%	1%	0%
doordeweeks	0%	0%	2%	1%	1%
weekend	1%	8%	2%	4%	4%
's ochtends	1%	0%	1%	0%	0%
's middags	3%	1%	3%	0%	0%
's avonds	2%	0%	6%	0%	2%
's nachts	0%	0%	1%	0%	0%

¹⁵ Voor degenen die dit nooit signaleerden of daar geen idee van hadden, waren vervolgvragen niet van toepassing.

¹⁶ Meerdere antwoorden mogelijk (wanneer niet hetzelfde).

Tabel 9.10 Softdrugstoeristen

	I	II	III	IV	V
Hoe vaak ziet u mensen die niet in Nederland wonen en van wie u denkt dat zij hiernaartoe komen om <u>buiten de coffeeshop</u> softdrugs te kopen?					
geen idee ¹⁷	5%	67%	19%	17%	18%
nooit ¹⁷	93%	8%	79%	33%	38%
zelden	1%	11%	1%	6%	2%
soms	1%	11%	1%	23%	17%
vaak	0%	3%	0%	13%	16%
heel vaak	0%	0%	0%	8%	8%
In hoeverre ervaart u daar overlast van?					
helemaal niet / niet van toepassing ¹⁷	100%	86%	100%	83%	85%
een beetje	0%	6%	0%	6%	5%
nogal	0%	3%	0%	2%	2%
veel	0%	4%	0%	5%	6%
heel veel	0%	1%	0%	3%	1%
Is dat het hele jaar door hetzelfde of zijn er periodes dat dit vaker voorkomt?¹⁸					
hetzelfde / niet van toepassing ¹⁷	100%	89%	100%	95%	88%
voorjaar	0%	1%	0%	0%	0%
zomer	0%	8%	0%	2%	8%
najaar	0%	0%	0%	0%	0%
winter	0%	2%	0%	0%	0%
doordeweeks	0%	0%	0%	0%	0%
weekend	0%	4%	0%	3%	4%
's ochtends	0%	0%	0%	0%	0%
's middags	0%	0%	0%	0%	0%
's avonds	0%	1%	0%	0%	2%
's nachts	0%	0%	0%	0%	0%

¹⁷ Voor degenen die dit nooit signaleerden of daar geen idee van hadden, waren vervolgvragen niet van toepassing.

¹⁸ Meerdere antwoorden mogelijk (wanneer niet hetzelfde).

Tabel 9.11 Overlastmeldingen en -aangiften

	I	II	III	IV	V
Heeft u het afgelopen jaar wel eens melding gemaakt of aangifte gedaan van overlast in verband met drugs of alcohol?¹⁹					
nee	96%	95%	80%	83%	90%
ja, melding	5%	4%	19%	15%	9%
ja, aangifte ²⁰	1%	1%	2%	3%	1%
Aantal meldingen					
min-max per melder	1-4	3-12	1-12	1-10 ²¹	1-12
gemiddeld per melder	2	8	4	3	4
totaal	7	15	72	41	40
Meldpunten					
(ook) politie	4%	3%	12%	11%	5%
elders ²²	0%	1%	7%	4%	4%

¹⁹ Meerdere antwoorden mogelijk (wanneer niet nee).

²⁰ Vanwege kleine aantallen, zijn vervolgvragen niet verder geanalyseerd.

²¹ Eén respondent, die zei elke dag overlastmeldingen te doen, niet meegerekend.

²² Coffeeshop, gemeente, speciaal meldpunt, stadstoezicht, werkgever, woningbouwvereniging.

10 Referenties

Beke, B., & Van der Torre, E. (2013). *De drugsscan, een methodiekbeschrijving*. Arnhem / Rotterdam: Beke Advies / LokaleZaken.

Benschop, A., Wouters, M. & Korf, D.J. (2015) *Coffeeshops, toerisme, overlast en illegale verkoop van softdrugs, 2014*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.

Bernasco, W., Elffers, H. & Bruinsma, G. (2006) Het waterbedeffect. Ruimtelijke neveneffecten van plaatsgebonden maatregelen, *Tijdschrift voor Criminologie*, 48(3): 243-258

Decorte, T. & Zaitch, D. (red.) (2010) *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*. Leuven / Den Haag: Acco.

Kirk, J. & Miller, M.L. (1986) *Reliability and validity in qualitative research*. London: Sage Publications.

Noaks, L. & Wincup, E. (2004) *Criminological research. Understanding qualitative methods*. London: Sage Publications.

Van Ooyen-Houben, M., Bieleman, B., & Korf, D.J. (2013). *Het Besloten club- en het Ingezetenen criterium voor coffeeshops: tussenrapportage*. Den Haag: WODC.

Van Ooyen-Houben, M., Bieleman, B., & Korf, D.J. (2014). *Coffeeshops, toeristen en lokale markt. Evaluatie van het Besloten club- en het Ingezetenen criterium voor coffeeshops*. Eindrapport. Den Haag: WODC.

